

Waar bent u naar op zoek?

O012 geschil onrechtmatige overheidsdaad

Inhoud

- [Wet- en regelgeving >>](#)
- [Benodigde stukken / informatie >>](#)
- [Toevoegbeleid >>](#)
- [Algemeen >>](#)
- [Wet Mulder >>](#)
- [Klacht bij EHRM/voorlopige voorziening \(geen procedure o.g.v. artikel 1 Bvr\) >>](#)
- [Kort geding niet naleven passanten termijn >>](#)
- [Schadevergoeding politieoptreden >>](#)
- [Bereik \(geen afzonderlijke toevoeging\) >>](#)
- [LAT >>](#)
- [Versie 3.04 \(01-04-2018\) >>](#)

Wet- en regelgeving

[Artikel 12 lid 2 sub b Wrb](#)

[Artikel 12 lid 2 sub g Wrb](#) (zelfredzaamheid)

[artikel 34g lid 1 sub a Wrb](#)

[Artikel 4 lid 2 Brt](#)

[Artikel 7 Brt](#)

[Artikel 1 Bvr](#)

[Artikel 12 lid 2 sub f Wrb aantekening 30 HT](#)

[Artikel 28 lid 1 sub a Wrb](#)

[Artikel 28 lid 1 sub c Wrb aantekening 9 en 10 HT](#) (eenvoudige afhandeling)

[Artikel 32 Wrb](#)

Benodigde stukken / informatie

- (digitaal) ondertekend aanvraagformulier Civiel
- een duidelijke toelichting op het rechtsprobleem en de noodzaak van een advocaat
- het (financieel) belang

Toevoegbeleid

Algemeen

Je kunt voor een geschil over onrechtmatig handelen een toevoeging verstrekken. De toevoeging kan worden aangevraagd door de eiser of door de verweerder.

Uit de aanvraag moet blijken welke werkzaamheden de advocaat gaat verrichten en wat rechtzoekende zelf gedaan heeft. Als niet direct de noodzaak van een advocaat duidelijk is, maak je de aanvraag onvolledig met tekstcode 025.

Als er een procedure aanhangig is dan toets je marginaal. Uit de aanvraag moet de aard van het geschil en het financieel belang blijken.

Let wel: je vraagt dus niet standaard om stukken. Slechts bij uitzondering heb je stukken nodig om de aanvraag te beoordelen (bijvoorbeeld correspondentie, verzoek- of verweerschrift, dagvaarding/oproepingsbericht).

In de aanvullende omschrijving vermeld je duidelijk voor welk rechtsbelang je de toevoeging verstrekt.

Wet Mulder

Voor Wet Mulder zaken (Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften) verstrek je in principe geen toevoeging ([artikel 28 Wrb aantekening 21 HT](#)).

Als rechtzoekende in het kader van de Wet Mulder is gegijzeld en een Kort Gedingprocedure opheffing gijzeling wordt gestart verstrek je een toevoeging met code O012; tegen de gijzeling is slechts nog een Kort Geding mogelijk. Voor de werkzaamheden voorafgaand aan de daadwerkelijke gijzeling verstrek je geen toevoeging.

Voorafgaand aan het toepassen van het dwangmiddel gijzeling moet de OvJ een vordering instellen bij de kantonrechter. Zie werkinstructie [B011](#).

Klacht bij EHRM/voorlopige voorziening (geen procedure o.g.v. artikel 1 Bvr)

Een aanvraag voor een klacht bij het Europese Hof voor de rechten van de mens (EHRM) wordt toegevoegd en gecodeerd op O012. Een klacht bij het EHRM zal altijd (ongeacht het onderwerp waarop de klacht is betrokken) zijn grondslag vinden in het feit dat de klager stelt dat Nederland door het nemen van de bestreden beslissing een onrechtmatige daad heeft gepleegd.

Als het Europese Hof een vergoeding heeft verleend voor de kosten van rechtsbijstand, trek je de toevoeging in op grond van [artikel 34g lid 1 sub a Wrb](#). De advocaat dient dit aan te geven bij declaratie van de toevoeging.

Kort geding niet naleven passantentermijn

Als een TBS'er onterecht verstoken blijft van therapie, dan wel in een Huis van Bewaring moet verblijven in plaats van de TBS-kliniek, kan deze daarover [klagen en een schadevergoeding eisen](#). Voor het kort geding wordt één toevoeging verstrekt onder code O012.

Schadevergoeding politieoptreden

Het vorderen van schadevergoeding na politieoptreden codeer je onder O012. Je toetst het belang van de zaak en de noodzaak voor rechtsbijstand.

Voor een aanvraag schadevergoeding verstrek je geen toevoeging. Dit kan rechtzoekende zelf doen. Je wijst de aanvraag af met tekstcode 130.

Wanneer het verzoek tot schadevergoeding wordt afgewezen kun je een toevoeging verstrekken als het financieel belang hoger is dan € 500.

Klachten over politieoptreden codeer je onder [B060](#).

Bereik (geen afzonderlijke toevoeging)

Werkzaamheden kunnen onder het bereik van een eerder verstrekte toevoeging vallen ([artikel 28 lid 1 sub b Wrb](#) en [artikel 32 Wrb](#). Je verstrekt in dat geval geen afzonderlijke toevoeging. Het beleid is beschreven in de [Werkinstructie Bereik](#). In onderstaand overzicht staan enkele voorbeelden van bereik op dit gebied:

- Algemeen, hoofdstuk 1, o.a. rechtsbelang, diversiteit van procedures
- Civielrechtelijke zaken: hoofdstuk 3
- Bodemprocedure en interim measure EHRM: paragraaf 1.1

LAT

De rechtsbijstandverlener kan een LAT aanvragen, als hij verwacht dat de zaak binnen 3 uur advies kan worden behandeld. Je toetst deze aanvraag aan dezelfde inhoudelijke criteria als een reguliere aanvraag. Wanneer alsnog blijkt dat de zaak niet binnen 3 uur advies kan worden behandeld kan de rechtsbijstandverlener verzoeken de LAT om te zetten naar een reguliere toevoeging.

Je vraagt niet actief of een rechtsbijstandverlener het met een LAT af zou kunnen als er om een reguliere toevoeging wordt verzocht.

Als je een reguliere aanvraag ontvangt waarbij het financieel belang ligt tussen €250 en €500 informeer je telefonisch bij de advocaat of hij de aanvraag zou willen omzetten naar een LAT.”

Versie 3.04 (01-04-2018)

Rechtsgebied:

Verbintenissenrecht

Gepubliceerd op Kenniswijzer: 15-12-2010

Laatst gewijzigd: 01-04-2018

Waar bent u naar op zoek?

O012 geschil onrechtmatige overheidsdaad

Inhoud

- [Wet- en regelgeving >>](#)
- [Benodigde stukken / informatie >>](#)
- [Toevoegbeleid >>](#)
- [Algemeen >>](#)
- [Wet Mulder >>](#)
- [Klacht bij EHRM/voorlopige voorziening \(geen procedure o.g.v. artikel 1 Bvr\) >>](#)
- [Kort geding niet naleven passanten termijn >>](#)
- [Schadevergoeding politieoptreden >>](#)
- [Bereik \(geen afzonderlijke toevoeging\) >>](#)
- [LAT >>](#)
- [Versie 3.05 \(01-04-2019\) >>](#)

Wet- en regelgeving

[Artikel 12 lid 2 sub b Wrb](#)[Artikel 12 lid 2 sub g Wrb](#) (zelfredzaamheid)[artikel 34g lid 1 sub a Wrb](#)[Artikel 4 lid 2 Brt](#)[Artikel 7 Brt](#)[Artikel 1 Bvr](#)[Artikel 12 lid 2 sub f Wrb aantekening 30 HT](#)[Artikel 28 lid 1 sub a Wrb](#)[Artikel 28 lid 1 sub c Wrb aantekening 9 en 10 HT](#) (eenvoudige afhandeling)[Artikel 32 Wrb](#)

Benodigde stukken / informatie

- (digitaal) ondertekend aanvraagformulier Civiel
- een duidelijke toelichting op het rechtsprobleem en de noodzaak van een advocaat
- het (financieel) belang

Toevoegbeleid

Algemeen

Je kunt voor een geschil over onrechtmatig handelen een toevoeging verstrekken. De toevoeging kan worden aangevraagd door de eiser of door de verweerder.

Uit de aanvraag moet blijken welke werkzaamheden de advocaat gaat verrichten en wat rechtzoekende zelf gedaan heeft. Als niet direct de noodzaak van een advocaat duidelijk is, maak je de aanvraag onvolledig met tekstcode 025.

Als er een procedure aanhangig is dan toets je marginaal. Uit de aanvraag moet de aard van het geschil en het financieel belang blijken.

Let wel: je vraagt dus niet standaard om stukken. Slechts bij uitzondering heb je stukken nodig om de aanvraag te beoordelen (bijvoorbeeld correspondentie, verzoek- of verweerschrift, dagvaarding/oproepingsbericht).

In de aanvullende omschrijving vermeld je duidelijk voor welk rechtsbelang je de toevoeging verstrekt.

Wet Mulder

Voor Wet Mulder zaken (Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften) verstrek je in principe geen toevoeging ([artikel 28 Wrb aantekening 21 HT](#)).

Als rechtzoekende in het kader van de Wet Mulder is gegijzeld en een Kort Gedingprocedure opheffing gijzeling wordt gestart verstrek je een toevoeging met code O012; tegen de gijzeling is slechts nog een Kort Geding mogelijk. Voor de werkzaamheden voorafgaand aan de daadwerkelijke gijzeling verstrek je geen toevoeging.

Voorafgaand aan het toepassen van het dwangmiddel gijzeling moet de OvJ een vordering instellen bij de kantonrechter. Zie werkinstructie [B011](#).

Klacht bij EHRM/voorlopige voorziening (geen procedure o.g.v. artikel 1 Bvr)

Je codeert deze zaak op B060. Zie [werkinstructie Internationale instanties](#).

Kort geding niet naleven passantentermijn

Als een TBS'er onterecht verstoken blijft van therapie, dan wel in een Huis van Bewaring moet verblijven in plaats van de TBS-kliniek, kan deze daarover [klagen en een schadevergoeding eisen](#). Voor het kort geding wordt één toevoeging verstrekt onder code O012.

Schadevergoeding politioptreden

Het vorderen van schadevergoeding na politioptreden codeer je onder O012. Je toetst het belang van de zaak en de noodzaak voor rechtsbijstand.

Voor een aanvraag schadevergoeding verstrek je geen toevoeging. Dit kan rechtzoekende zelf doen. Je wijst de aanvraag af met tekstcode 130 (zelfredzaamheid) .

Wanneer het verzoek tot schadevergoeding wordt afgewezen kun je een toevoeging verstrekken als het financieel belang hoger is dan € 500.

Klachten over politioptreden codeer je onder [B060](#).

Bereik (geen afzonderlijke toevoeging)

Werkzaamheden kunnen onder het bereik van een eerder verstrekte toevoeging vallen ([artikel 28 lid 1 sub b Wrb](#) en [artikel 32 Wrb](#). Je verstrekt in dat geval geen afzonderlijke toevoeging. Het beleid is beschreven in de [Werkinstructie Bereik](#). In onderstaand overzicht staan enkele voorbeelden van bereik op dit gebied:

- Algemeen, hoofdstuk 1, o.a. rechtsbelang, diversiteit van procedures
- Civielrechtelijke zaken: hoofdstuk 3
- Bodemprocedure en interim measure EHRM: paragraaf 1.1

LAT

De rechtsbijstandverlener kan een LAT aanvragen, als hij verwacht dat de zaak binnen 3 uur advies kan worden behandeld. Je toetst deze aanvraag aan dezelfde inhoudelijke criteria als een reguliere aanvraag. Wanneer alsnog blijkt dat de zaak niet binnen 3 uur advies kan worden behandeld kan de rechtsbijstandverlener verzoeken de LAT om te zetten naar een reguliere toevoeging.

Je vraagt niet actief of een rechtsbijstandverlener het met een LAT af zou kunnen als er om een reguliere toevoeging wordt verzocht.

Als je een reguliere aanvraag ontvangt waarbij het financieel belang ligt tussen €250 en €500 informeer je telefonisch bij de advocaat of hij de aanvraag zou willen omzetten naar een LAT.”

Versie 3.05 (01-04-2019)

Rechtsgebied:

Verbintenissenrecht

Gepubliceerd op Kenniswijzer: 15-12-2010

Laatst gewijzigd: 01-04-2019

Waar bent u naar op zoek? Query verzenden

B060 klachten overheidshandelen

Inhoud

- [Wet- en regelgeving >>](#)
- [Benodigde stukken / informatie >>](#)
- [Toevoegbeleid >>](#)
- [Algemeen >>](#)
- [Klachtprocedures >>](#)
- [Klacht Nationale Ombudsman >>](#)
- [Klacht politie-optreden >>](#)
- [Klacht IND >>](#)
- [Klacht gezinsvoogd >>](#)
- [Klacht discriminatie >>](#)
- [Geschillencommissie >>](#)
- [Bereik \(geen afzonderlijke toevoeging\) >>](#)
- [Procedurebegrip \(Artikel 1 Bvr\) >>](#)
- [LAT >>](#)
- [Versie 3.04 \(01-10-2018\) >>](#)

Wet- en regelgeving

[Artikel 12 Wrb aantekening 32 HT](#)

[Artikel 28 Wrb](#)

[Artikel 1 Bvr \(procedure\)](#)

Benodigde stukken / informatie

- (digitaal) ondertekend aanvraagformulier Civiel
- een duidelijke toelichting op het rechtsprobleem en de noodzaak van een advocaat

Toevoegbeleid

Algemeen

Op grond van [artikel 12 lid 2 sub g Wrb](#) verstrek je geen toevoeging voor het indienen van een klacht, tenzij:

- er sprake is van bijzondere feitelijke of juridische ingewikkeldheid of
- er sprake is van zwaarwegende belangen van de rechtzoekende.

Als bij een aanvraag toevoeging niet wordt aangegeven dat er sprake is van een van bovengenoemde uitzonderingen, wijs je de aanvraag direct af met tekstcode 130.

De aanvraag is niet voldoende onderbouwd als bij de aanvraag toevoeging alleen wordt gesteld dat er “beginselen” zijn geschonden (bijv. gelijkheidsbeginsel, algemene beginselen van behoorlijk bestuur, enz.) of dat jurisprudentie moet worden uitgezocht. Als de advocaat gemotiveerd aangeeft waarom in dit geval sprake is van schending van een specifiek beginsel van behoorlijk bestuur kun je een toevoeging verstrekken.

Klachtprocedures

Klacht Nationale Ombudsman

Het bovenstaande geldt ook voor klachten die worden ingediend bij de [Nationale Ombudsman](#).

Klacht politie-optreden

Klachten over politie-optreden worden gecodeerd onder B060. Hierbij kun je denken aan gedragshandelingen van politiebeambten, onheuse bejegening, het niet opnemen van een aangifte. Ook voor het indienen van deze klachten geldt, dat rechtzoekende in eerste instantie zelf een klacht kan indienen.

Het vorderen van schadevergoeding na politieoptreden wordt gecodeerd onder [O012](#).

Klacht IND

Het bovenstaande geldt ook voor klachten die worden ingediend tegen de IND. Enkel het feit dat rechtzoekende asielzoeker/vreemdeling is, betekent nog niet dat er sprake is van bijzondere feitelijke of juridische ingewikkeldheid of zwaarwegende belangen.

Klacht gezinsvoogd

Voor een klacht tegen een gezinsvoogd voeg je in beginsel niet toe. Rechtzoekende kan dit zelf ([artikel 12 lid 2 sub g Wrb](#)). Een aanvraag zonder nadere toelichting wijs je af met tekstcode 130.

Voor een klacht bij de Klachtencommissie Bureau Jeugdzorg kun je alleen als sprake is van bijzondere feitelijke en/of juridische complexiteit (zie [artikel 28 Wrb aantekening 6 HT](#)) een toevoeging verstrekken onder code B060. Dit is een bestuursrechtelijke procedure.

Klacht discriminatie

Klacht discriminatie, zie [werkinstructie B010](#).

Geschillencommissie

Je codeert de aanvraag voor een toevoeging voor klachtzaken bij een geschillencommissie op O030. Voor het toevoegbeleid, zie [werkinstructie O030](#).

Bereik (geen afzonderlijke toevoeging)

Werkzaamheden kunnen onder het bereik van een eerder verstrekte toevoeging vallen ([artikel 28 lid 1 sub b Wrb](#) en [artikel 32 Wrb](#)). Je verstrekt in dat geval geen afzonderlijke toevoeging. Het beleid is beschreven in de [Werkinstructie Bereik](#). In onderstaand overzicht staan enkele voorbeelden van bereik op dit gebied:

- Algemeen: hoofdstuk 1, o.a. rechtsbelang, diversiteit van procedures
- Bestuursrechtelijke zaken: hoofdstuk 2
- Klachtzaken: paragraaf 1.1

Procedurebegrip (Artikel 1 Bvr)

[Artikel 1 Bvr](#) beschrijft wat in het kader van de Wrb aangemerkt moet worden als een procedure. Er staat in dat artikel niet dat voor een daar genoemde procedure in alle gevallen wordt toegevoegd. Een rechtsbijstandverlener kan hier dan ook geen beroep op doen.

LAT

De rechtsbijstandverlener kan een LAT aanvragen, als hij verwacht dat de zaak binnen 3 uur advies kan worden behandeld. Je toetst deze aanvraag aan dezelfde inhoudelijke criteria als een reguliere aanvraag. Wanneer alsnog blijkt dat de zaak niet binnen 3 uur advies kan worden behandeld kan de rechtsbijstandverlener verzoeken de LAT om te zetten naar een reguliere toevoeging.

Je vraagt niet actief of een rechtsbijstandverlener het met een LAT af zou kunnen als er om een reguliere toevoeging wordt verzocht.

Versie 3.04 (01-10-2018)

Rechtsgebied:

Bestuursrecht

Gepubliceerd op Kenniswijzer: 15-12-2010

Laatst gewijzigd: 01-10-2018

Home › Kennismijzer › Zoeken op Kennismijzer › B060 klachten overheidshandelen

B060 klachten overheidshandelen

Werkinstructie

Bestuursrecht

Inhoudsopgave

- [Benodigde stukken / informatie](#)
- [Toevoegbeleid](#)
- [Algemeen](#)
- [Klachtprocedures](#)
- [Klacht Nationale Ombudsman](#)
- [Klacht politie-optreden](#)
- [Klacht IND](#)
- [Klacht gezinsvoogd](#)
- [Klacht discriminatie](#)
- [Geschillencommissie](#)
- [Internationale instanties](#)
- [Bereik \(geen afzonderlijke toevoeging\).](#)
- [Procedurebegrip \(Artikel 1 Bvr\).](#)
- [LAT](#)
- [Wet- en regelgeving.](#)

Benodigde stukken / informatie

- (digitaal) ondertekend aanvraagformulier Civiel
- een duidelijke toelichting op het rechtsprobleem en de noodzaak van een advocaat

Toevoegbeleid

Algemeen

Op grond van [artikel 12 lid 2 sub g Wrb](#) (<https://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0006368&hoofdstuk=III&afdeling=1&artikel=12&lid=2>) verstrek je geen toevoeging voor het indienen van een klacht, tenzij:

- er sprake is van bijzondere feitelijke of juridische ingewikkeldheid of
- er sprake is van zwaarwegende belangen van de rechtzoekende.

Als bij een aanvraag toevoeging niet wordt aangegeven dat er sprake is van een van bovengenoemde uitzonderingen, wijs je de aanvraag direct af met tekstcode 130 (zelfredzaamheid).

De aanvraag is niet voldoende onderbouwd als bij de aanvraag toevoeging alleen wordt gesteld dat er “beginselen” zijn geschonden (bijv. gelijkheidsbeginsel, algemene beginselen van behoorlijk bestuur, enz.) of dat jurisprudentie moet worden uitgezocht. Als de advocaat gemotiveerd aangeeft waarom in dit geval sprake is van schending van een specifiek beginsel van behoorlijk bestuur kun je een toevoeging verstrekken.

Klachtprocedures

Klacht Nationale Ombudsman

Het bovenstaande geldt ook voor klachten die worden ingediend bij de [Nationale Ombudsman](https://www.rvr.org/kenniswijzer/zoeken-kenniswijzer/toevoegen/bestuursrecht/b060-klachten/achtergrondinformatie-b060/) (https://www.rvr.org/kenniswijzer/zoeken-kenniswijzer/toevoegen/bestuursrecht/b060-klachten/achtergrondinformatie-b060/).

Klacht politie-optreden

Klachten over politie-optreden worden gecodeerd onder B060. Hierbij kun je denken aan gedragshandelingen van politiebeambten, onheuse bejegening, het niet opnemen van een aangifte. Ook voor het indienen van deze klachten geldt, dat rechtzoekende in eerste instantie zelf een klacht kan indienen.

Het vorderen van schadevergoeding na politieoptreden wordt gecodeerd onder [O012](https://www.rvr.org/kenniswijzer/zoeken-kenniswijzer/toevoegen/verbintenissenrecht/o012-geschil/) (https://www.rvr.org/kenniswijzer/zoeken-kenniswijzer/toevoegen/verbintenissenrecht/o012-geschil/).

Klacht IND

Het bovenstaande geldt ook voor klachten die worden ingediend tegen de IND. Enkel het feit dat rechtzoekende asielzoeker/vreemdeling is, betekent nog niet dat er sprake is van bijzondere feitelijke of juridische ingewikkeldheid of zwaarwegende belangen.

Klacht gezinsvoogd

Voor een klacht tegen een gezinsvoogd voeg je in beginsel niet toe. Rechtzoekende kan dit zelf ([artikel 12 lid 2 sub g Wrb](https://wetten.overheid.nl/jci1.3%3Ac%3ABVBR0006368%26hoofdstuk%3DIII%26afdeling%3D1%26artikel%3D12) <https://wetten.overheid.nl/jci1.3%3Ac%3ABVBR0006368%26hoofdstuk%3DIII%26afdeling%3D1%26artikel%3D12>)). Een aanvraag zonder nadere toelichting wijs je af met tekstcode 130 (zelfredzaamheid).

Voor een klacht bij de Klachtencommissie Bureau Jeugdzorg kun je alleen als sprake is van bijzondere feitelijke en/of juridische complexiteit ([zie artikel 28 Wrb aantekening 6 HT](https://www.rvr.org/kenniswijzer/zoeken-kenniswijzer/aantekeningen-artikelen-wrb/aantekeningen-artikel-28-wrb/#hbe251f78-7d8a-4fdf-a2e1-8f15a2af3911) (https://www.rvr.org/kenniswijzer/zoeken-kenniswijzer/aantekeningen-artikelen-wrb/aantekeningen-artikel-28-wrb/#hbe251f78-7d8a-4fdf-a2e1-8f15a2af3911)), een toevoeging verstrekken onder code B060. Dit is een bestuursrechtelijke procedure.

Klacht discriminatie

Klacht discriminatie, zie [werkinstructie B010](https://www.rvr.org/kenniswijzer/zoeken-kenniswijzer/toevoegen/bestuursrecht/b010-bestuursrecht/) (https://www.rvr.org/kenniswijzer/zoeken-kenniswijzer/toevoegen/bestuursrecht/b010-bestuursrecht/).

Geschillencommissie

Je codeert de aanvraag voor een toevoeging voor klachtzaken bij een geschillencommissie op O030. Voor het toevoegbeleid, zie [werkinstructie O030](https://www.rvr.org/kenniswijzer/zoeken-kenniswijzer/toevoegen/verbintenissenrecht/o030-geschil/) (https://www.rvr.org/kenniswijzer/zoeken-kenniswijzer/toevoegen/verbintenissenrecht/o030-geschil/).

Internationale instanties

Je codeert de aanvraag voor een toevoeging voor klachtzaken bij internationale instanties (bijvoorbeeld klacht EHRM) op B060. Voor het toevoegbeleid, zie [werkinstructie Internationale Instanties](https://www.rvr.org/kenniswijzer/zoeken-kenniswijzer/toevoegen/alle-rechtsterreinen/internationale/) (https://www.rvr.org/kenniswijzer/zoeken-kenniswijzer/toevoegen/alle-rechtsterreinen/internationale/).

Bereik (geen afzonderlijke toevoeging)

Werkzaamheden kunnen onder het bereik van een eerder verstrekte toevoeging vallen ([artikel 28 lid 1 sub b Wrb](#) [↗](#))

(http://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0011018&hoofdstuk=IV¶graaf=par._1&artikel=28&lid=1) en [artikel 32 Wrb](#) [↗](#))

(http://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0011018&hoofdstuk=IV¶graaf=par._2&artikel=32). Je verstrekt in dat geval geen afzonderlijke toevoeging.

Het beleid is beschreven in de [Werkinstructie Bereik](#) (<https://www.rvr.org/kenniswijzer/zoeken-kenniswijzer/toevoegen/alle-rechtsterreinen/bereik/>). In onderstaand overzicht staan enkele voorbeelden van bereik op dit gebied:

- Algemeen: hoofdstuk 1, o.a. rechtsbelang, diversiteit van procedures
- Bestuursrechtelijke zaken: hoofdstuk 2
- Klachtzaken: paragraaf 1.1

Procedurebegrip (Artikel 1 Bvr)

[Artikel 1 Bvr](#) [↗](#) (<https://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0011018&hoofdstuk=I&artikel=1>) beschrijft wat in het kader van de Wrb aangemerkt moet worden als een procedure. Er staat in dat artikel niet dat voor een daar genoemde procedure in alle gevallen wordt toegevoegd. Een rechtsbijstandverlener kan hier dan ook geen beroep op doen.

LAT

De rechtsbijstandverlener kan een LAT aanvragen, als hij verwacht dat de zaak binnen 3 uur advies kan worden behandeld. Je toetst deze aanvraag aan dezelfde inhoudelijke criteria als een reguliere aanvraag. Wanneer alsnog blijkt dat de zaak niet binnen 3 uur advies kan worden behandeld kan de rechtsbijstandverlener verzoeken de LAT om te zetten naar een reguliere toevoeging.

Je vraagt niet actief of een rechtsbijstandverlener het met een LAT af zou kunnen als er om een reguliere toevoeging wordt verzocht.

Wet- en regelgeving

[↗ Artikel 12 Wrb](#) (<https://wetten.overheid.nl/jci1.3%3Ac%3ABWBR0006368%26hoofdstuk%3DIII%26afdeling%3D1%26artikel%3D12>)

[↗ Artikel 28 Wrb](#) (<https://wetten.overheid.nl/jci1.3%3Ac%3ABWBR0006368%26hoofdstuk%3DIV%26artikel%3D28>)

[↗ Artikel 1 Bvr](#) (<https://wetten.overheid.nl/jci1.3%3Ac%3ABWBR0011018%26hoofdstuk%3DI%26artikel%3D1>)

→ [Artikel 12 Wrb aantekening 32 HT](#) (<https://www.rvr.org/kenniswijzer/zoeken-kenniswijzer/aantekeningen-artikelen-wrb/aantekeningen-artikel-12-wrb/#h1f81ff82-f68b-4537-9eb7-034e85cb9445>)

Versie	3.05
Gewijzigd op	1 april 2019
Punten	8

Inhoudsopgave

→ [Benodigde stukken / informatie](#)

→ [Toevoegbeleid](#)

→ [Algemeen](#)

→ [Klachtprocedures](#)

→ [Klacht Nationale Ombudsman](#)

→ [Klacht politie-optreden](#)

→ [Klacht IND](#)

→ [Klacht gezinsvoogd](#)

→ [Klacht discriminatie](#)

→ [Geschillencommissie](#)

→ [Internationale instanties](#)

→ [Bereik \(geen afzonderlijke toevoeging\)](#).

→ [Procedurebegrip \(Artikel 1 Bvr\)](#).

→ [LAT](#)

→ [Wet- en regelgeving](#).

Waar bent u naar op zoek?

Internationale Instanties

Inhoud

- [Toevoegbeleid >>](#)
- [A. Europese kwesties \(1 en 2\) >>](#)
- [1. Europese Commissie \(Brussel\) \(niet toevoegen\) >>](#)
- [2. Europees Hof van Justitie in Luxemburg \(European Court of Justice \(ECJ\)\) >>](#)
- [Bereik \(geen afzonderlijke toevoeging\) >>](#)
- [Extra uren >>](#)
- [B. Internationaal Klachtrecht \(1 t/m 3\) >>](#)
- [1. Europees Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg \(EHRM\) >>](#)
- [2. Europees Comité voor Sociale Rechten \(ESCR\) \(niet toevoegen\) >>](#)
- [3. Internationale klachtprocedures bij VN \(toezichthoudende instanties onder VN-mensenrechtenverdragen \(Geneve\) >>](#)
- [Achtergrondinformatie >>](#)
- [Versie 2.00 \(01-04-2018\) >>](#)

Toevoegbeleid

A. Europese kwesties (1 en 2)

1. Europese Commissie (Brussel) (niet toevoegen)

Je verstrekt geen toevoeging voor het indienen van een klacht bij de [Europese Commissie](#), omdat het rechtsbelang de klager niet rechtstreeks en individueel aangaat. Het betreft een afgeleid belang. De procedure richt zich meer op wetgeving, dan op een individueel rechtsbelang.

Je verstrekt om diezelfde reden ook geen toevoeging aan een rechtzoekende/ organisatie die namens een groep klagers om toevoeging verzoekt.

Jurisprudentie: rechtbank Amsterdam, 8 april 2013, Awb 12/2938

Je wijst de aanvraag af met de volgende tekst:

‘U heeft een aanvraag ingediend voor een bijdrage in de advocaatkosten. De Raad wijst uw aanvraag af. U heeft geen rechtstreeks en individueel belang bij de te voeren procedure. (Artikel 1 Wrb, 1 Brt)’

2. Europees Hof van Justitie in Luxemburg (European Court of Justice (ECJ))

Procedures bij het [Europese Hof van Justitie in Luxemburg](#):

a. Inbreukprocedure (niet toevoegen)

Je verstrekt geen toevoeging voor het begeleiden bij een inbreukprocedure. De klager heeft geen rechtstreeks en individueel belang, hij kan een dergelijke procedure niet zelf starten. De uitspraak van het Hof heeft geen individuele directe werking.

Je verstrekt om diezelfde reden ook geen toevoeging aan een rechtzoekende/ organisatie die namens een groep klagers om toevoeging verzoekt.

Je wijst de aanvraag af met de volgende tekst:

‘U heeft een aanvraag ingediend voor een bijdrage in de advocaatkosten. De Raad wijst uw aanvraag af. U heeft geen rechtstreeks en individueel belang bij de te voeren procedure. (Artikel 1 Wrb, 1 Brt)’

b. Prejudiciële vragen (bereik)

Je verstrekt geen toevoeging voor deze prejudiciële procedure bij het Europees Hof van Justitie. Een rechtzoekende kan zelf geen prejudiciële vragen voorleggen. Het rechtscollège waar zijn zaak dient doet tussenuitspraak waarin de prejudiciële vragen geformuleerd worden en vervolgens voorgelegd worden aan het Europees Hof van Justitie.

De juridische bijstand die de advocaat voor rechtzoekende kan verrichten is beperkt tot het indienen van stukken en het aanwezig zijn bij een eventuele mondelinge behandeling.

Bereik (geen afzonderlijke toevoeging)

Werkzaamheden kunnen onder het bereik van een eerder verstrekte toevoeging vallen (artikel 28 lid 1 sub b Wrb en artikel 32 Wrb. Je verstrekt in dat geval geen afzonderlijke toevoeging. Het beleid is beschreven in de [Werkinstructie Bereik](#). In onderstaand overzicht staan enkele voorbeelden van bereik op dit gebied:

- Algemeen, hoofdstuk 1, o.a. rechtsbelang, diversiteit van procedures
- Civielrechtelijke zaken: hoofdstuk 3

Voorbeeld bereik

Hetzelfde rechtsbelang, geen diversiteit van procedures

Werkzaamheden voor prejudiciële vragen bij het Europese Hof en de nationale procedure.

Extra uren

Zie [werkinstructie Eerste aanvraag extra Uren](#).

c. Direct beroep (niet toevoegen, tenzij)

Je verstrekt geen toevoeging, tenzij er sprake is van een aantoonbaar en rechtstreeks individueel belang.

Je wijst de aanvraag af met de volgende tekst:

‘U heeft een aanvraag ingediend voor een bijdrage in de advocaatkosten. De Raad wijst uw aanvraag af. U heeft geen rechtstreeks en individueel belang bij de te voeren procedure. (Artikel 1 Wrb, 1 Brt)’

B. Internationaal Klachtrecht (1 t/m 3)

Je kunt ten hoogste één toevoeging verstrekken voor klachtprocedures in verband met internationaal klachtrecht, als het hetzelfde rechtsbelang betreft. Die toevoeging omvat alle ingediende klachten (bij meerdere internationale klachtinstanties) en geldt tevens voor het indienen van voorlopige maatregelen (interim measures) in het kader van die klachten.

Het is aan de rechtsbijstandverlener om een keuze te maken bij welke instantie het betreffende rechtsbelang behandeld wordt. Hierna wordt beschreven in welke gevallen je een toevoeging kunt verstrekken.

1. Europees Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg (EHRM)

Voor een [rechtsgang bij het EHRM](#) kun je een toevoeging verstrekken als wordt voldaan aan de [ontvankelijkheidsvereisten](#) van de ingediende klacht bij het EHRM.

2. Europees Comité voor Sociale Rechten (ESCR) (niet toevoegen)

Je verstrekt geen toevoeging voor het indienen van een klacht bij het [ECSR](#). De klager heeft geen rechtstreeks en individueel belang, hij kan een dergelijke procedure niet zelf starten.

Je wijst de aanvraag af met de volgende tekst:

‘U heeft een aanvraag ingediend voor een bijdrage in de advocaatkosten. De Raad wijst uw aanvraag af. U heeft geen rechtstreeks en individueel belang bij de te voeren procedure. (Artikel 1 Wrb, 1 Brt)’

3. Internationale klachtprocedures bij VN (toezichthoudende instanties onder VN-mensenrechtenverdragen (Geneve)

Je verstrekt geen toevoeging voor het indienen van een individuele klacht als het klachtprotocol nog niet door Nederland geratificeerd is, omdat de uiteindelijke beslissing op de klacht geen directe werking heeft.

Indien het klachtprotocol wel door Nederland is geratificeerd, dan kun je voor een [rechtsgang bij de VN](#) een toevoeging verstrekken als wordt voldaan aan de [ontvankelijkheidsvereisten](#) van de ingediende klacht bij de VN.

Achtergrondinformatie

[Stroomschema asielzaken/internationale procedures](#)

[Overige instanties \(HRC / CAT / CEDAW / CERD\)](#)

Versie 2.00 (01-04-2018)

Rechtsgebied:

Alle rechtsterreinen

Gepubliceerd op Kenniswijzer: 01-04-2018

Laatst gewijzigd: 01-04-2018

Nr	Zaak-code	Wijziging	Versie oud	Versie nieuw	Datum
	Art 5 Bvr	Voor digitaal procederen zijn er nieuwe termen in Burgerlijk Procesrecht. De werkinstructie is aangevuld en nader toegelicht. <i>Procedure</i> Is er sprake van een uitspraak, tussenuitspraak of beslissing dan stel je de vergoeding vast als procedure. Dit geldt ook wanneer op een ingetrokken dagvaarding/oproepingsbericht/verzoekschrift een beschikking of uitspraak volgt. Als er sprake is van kennelijke ongegrondheid, dan vindt er weliswaar geen zitting plaats, maar is wel sprake van een inhoudelijk oordeel. In dat geval stel je vast voor procedure. Wordt een civiele procedure beëindigd nadat een comparitie (mondelinge behandeling) is gelast of een deskundige is benoemd, dan stel je de vergoeding ook vast als procedure, ongeacht of uitvoering aan de comparitie (mondelinge behandeling) of benoeming is gegeven. Hetzelfde geldt als de procedure wordt beëindigd nadat de rechter de exceptie van onbevoegdheid heeft verworpen.	2.08		01-04-2018
	Art 7 Bvr	Er is een link naar een gewijzigde alinea in een andere werkinstructie opgenomen. Benadeelde partij als getuige gehoord Zie werkinstructie artikel 17 Bvr [LINK].	2.02		01-04-2018
	Art 11 Bvr	De werkinstructie is aangepast. Samenhangende procedures: beroep en voorlopige voorziening buiten zitting Bovenstaande geldt ook als de rechter de samenhangende zaak buiten zitting afdoet. Doet een rechter bij een beroep en een voorlopige voorziening de voorlopige voorziening buiten zitting af, dan geldt de samenhangregeling. Ook als onmiddellijk uitspraak op beroep wordt gedaan door de voorzieningenrechter. De samenhangregeling geldt ook als een procedure door een instantie buiten zitting wordt afgedaan, en de rechtsbijstandverlener in de gelegenheid is gesteld om het bezwaar mondeling toe te lichten, maar hiervan geen gebruik heeft gemaakt.	2.09		01-04-2018

	Art 17 Bvr	De werkinstructie is aangevuld. <i>Je kent o.a. ook één punt toe:</i> • (...); • Voor het bijwonen van een (hoger beroep) verhoor over observatie in een kliniek; • (...)	2.04		01-04-2018
	Art 17 Bvr	De werkinstructie is als volgt aangevuld. <i>Benadeelde partij als getuige gehoord</i> Als de benadeelde partij (Z110 of O013) bij de rechter-commissaris wordt gehoord als getuige in de strafzaak tegen de verdachte, ken je één punt toe voor dit bijgewoonde getuigenverhoor. Bij de O013 registreer je dit via handmatige berekening, door het aantal basispunten te verhogen.	2.04		01-04-2018
	Art 18 Bvr	Het zittingbegrip is uitgebreid en verder toegelicht. Er is sprake van een zitting als: • (...); • De verdachte gehoord wordt bij een behandeling van een voornemen tot strafbeschikking (S041); • De verdachte buiten rechte gehoord wordt (ter voorkoming van een behandeling in rechte), bijvoorbeeld TOM-zitting of een transactieaanbod van de Officier van Justitie (S041) (zie voorbeelden hieronder); • (...); • Een tot tbs veroordeelde wordt gehoord door de R-C namens de meervoudige kamer (artikel 509s Sv) in het kader van de verlenging TBS; • De zaak de inhoudelijke behandeling van een Z-zaak betreft, zoals bijvoorbeeld de behandeling van klachtzaken van gedetineerden door de klachtcommissie, de tenuitvoerlegging van strafzaken of behandeling voeging van de benadeelde partij in een strafzaak.	2.12		01-04-2018

		Voorbeelden • Er is een uitnodiging voor een TOM-zitting of een voornemen tot het opleggen van een strafbeschikking (S041). Na het gesprek met de OvJ wordt de voorgestelde sanctie niet geaccepteerd en er volgt een politierechterzitting. Bij declaratie hercodeer je de zaak op S040. Er is dan sprake van twee zittingen, waarvoor in totaal 8 punten worden vergoed: 1. De procedure inclusief de zitting bij de politierechter geeft recht op 6 punten (behandeling in rechte); 2. de zitting bij de OvJ geeft recht op een zittingstoeslag van 2 punten. • Er is een uitnodiging voor een TOM-zitting (S041), het voorstel van de OvJ wordt geaccepteerd. De zaak is buiten rechte afgedaan (art. 19 Bvr) en wordt vastgesteld op 5 punten.			
	Art 19 Bvr	De werkinstructie is als volgt verduidelijkt. <i>Sepot/Schikking / OM afdoening buiten rechte</i> Voor sepot- en schikkingswerkzaamheden en de OM afdoening buiten rechte (officierszitting) ken je vijf punten toe. Dit geldt ook voor de OM afdoening (S041), waarbij de verdachte buiten rechte is gehoord, de zaak daarna is geëindigd en er dus geen terechtzitting bij de rechter is geweest. NB. Het voornemen tot het geven van een strafbeschikking, zie <u>werkinstructie artikel 18 Bvr</u>.	2.09		01-04-2018
	Art 21 Bvr	Het begrip samenhang is als volgt verduidelijkt. Verder is de samenhangregeling niet van toepassing: • Tussen 'strafzaken – verdachten' (S-zaken) en 'strafzaken – niet verdachten' (Z-zaken); • Als er sprake is van sepot en de zaak is voor zitting beëindigd; • Als er sprake is van een rolzitting bij de Hoge Raad (artt. 438 en 439 Sv).	2.06		01-04-2018

	Art 28 Bvr	De te overleggen stukken in strafzaken zijn verduidelijkt. <i>Overlegging stukken in strafzaken</i> (...) Meervoudige Kamer: • (g)een zitting + uitspraak: dagvaarding en/of uitspraak; • meerdere zittingen + uitspraak: processen-verbaal van de bijgewoonde zittingen of uitspraak waarin de data van de onderzoeken ter terechtzitting worden genoemd. Enkelvoudige Kamer: • (g)een zitting + uitspraak: geen stukken; • meerdere zittingen + uitspraak: proces-verbaal van de zitting, voorafgaand aan de laatste zitting	2.12		01-04-2018
	Art 28 Bvr	De werkinstructie is als volgt verduidelijkt. <i>Strafzaken niet-verdachten</i> is niet van toepassing op strafzaken van niet-verdachten (Z-zaken). Uitgezonderd: • een gegrond verklaard klaagschrift in een beklagprocedure op grond van artikel 552a-552b Sv; • een klaagschrift in een beklagprocedure op grond van artikel 552a-552b Sv (Z120 LINK) dat leidt tot teruggave van de goederen niet-ontvankelijk wordt verklaard, omdat naar aanleiding van het klaagschrift de goederen zijn teruggegeven; • een met de hoofdzaak samenhangende zaak.	2.12		01-04-2018
	Art 29 Bvr	Er is een voorbeeld aan de werkinstructie toegevoegd. Bijvoorbeeld: 1. (...); 2. (...); 3. (...);	3.03		01-04-2018

		4. De procedure begint met een strafbeschikking (S041) en eindigt bij het kantongerecht (S010) of de rechtbank (S030 / S040). Bij het vaststellen van de vergoeding wijzig je de zaakcode; naar S010 5. De toevoeging is aangevraagd met zaakcode P100. Bij het beoordelen van de aanvraag vergoeding blijkt dat de toevoeging is gebruikt voor een personen- en familierechtzaak met een andere codering. Bij het vaststellen van de vergoeding wijzig je de zaakcode en pas je de eigen bijdrage aan.			
	Art 32 Bvr	De werkinstructie is als volgt verduidelijkt. <i>Zwaarwegende omstandigheden</i> Blijkt de vordering oninbaar te zijn, dan kun je op grond van artikel 32 lid 5 Bvr besluiten om de proceskostenvergoeding niet of gedeeltelijk in mindering te brengen. Bijvoorbeeld als: • de wederpartij (direct na het vonnis/de uitspraak) failliet is verklaard; • op de vordering (direct na het vonnis/de uitspraak) een conservatoir derdenbeslag ligt; • (...); • de toegekende proceskosten door de wederpartij verschuldigde proceskosten, door hetzelfde bestuursorgaan dat de vergoeding verschuldigd is, door diezelfde wederpartij worden verrekend met een vordering op rechtzoekende. De oninbaarheid moet door de advocaat worden aangetoond, bijvoorbeeld met een vonnis, beschikking of een brief van de deurwaarder.	4.09		01-04-2018
	Checklist Vaststellen	De checklist is als volgt aangevuld. Voeg altijd bij: kopie van de volledige uitspraak/vonnis/beschikking/proces-verbaal bij mondelinge uitspraak. Bij eenvoudige strafzaken hoeft u niets bij te voegen, tenzij er sprake is van toeslagen;	-		01-04-2018

Wijzigingenlijst per 1 april 2018

A010	In alle werkinstructies die van toepassing zijn is de alinea over bereik als volgt aangepast.	3.02		01-04-2018
A011		4.01		
A020	<i>Bereik (geen afzonderlijke toevoeging)</i> Werkzaamheden kunnen onder bereik van een eerder verstrekte toevoeging vallen (artikel 28	4.01		
A030	lid 1 sub b en 32 Wrb) [LINK]. Je verstrekt in dat geval geen afzonderlijke toevoeging. Het	3.02		
A031	beleid is beschreven in de werkinstructie	3.01		
A032	Bereik [LINK]. In onderstaand overzicht staan enkele voorbeelden van bereik op dit rechtsgebied:	3.01		
B010		3.05		
B060	<u>Bereik, werkinstructie</u>	3.02		
C010		3.03		
C012		3.01		
C020		3.01		
C030		3.04		
C031		3.02		
Cassatie Civiel		3.01		
D010		3.01		
D020		2.00		
D070		3.03		
D071		3.01		
F010		3.03		
H010		3.01		
H020		3.01		
O010		3.05		
O011		3.01		
O012		3.03		
O013		4.01		
O030		3.03		

Wijzigingenlijst per 1 april 2018

O033	4.05		
O090	3.01		
P010	3.04		
P011	3.01		
P012	3.02		
P020	3.01		
P030	3.02		
P040	3.02		
P041	3.02		
P043	4.04		
P050	3.03		
P070	3.03		
R010	3.02		
S010	3.04		
S040 /S050 1 ^e aanleg	3.03		
S040 /S050 Hoger Beroep	3.02		
S041	3.06		
V010	3.04		
V013	3.02		
V030	3.01		
V042	3.12		
V043	3.12		
V046	3.02		
V047	3.03		

	V048		3.02		
	V070		2.11		
	V071		2.12		
	V072		2.12		
	V080		2.02		
	V081		2.04		
	V082		2.03		
	Wet Dwangsom		3.02		
	Z080		3.04		
	Z110		3.05		
	Z150		3.02		
	Z230		3.02		
	Z250		3.03		
	Z260		3.01		
	Bereik algemeen	Er zijn twee alinea's aan de werkinstructie toegevoegd. 1.6 (Terug)Verwijzing Is de zaak na (hoger) beroep of cassatie terugverwezen naar dezelfde instantie waarvoor eerder een toevoeging is verstrekt, dan wijs je de toevoegaanvraag af op bereik van die eerdere toevoeging, behalve in strafzaken, zie paragraaf 4.2.3 en opvolgende asielzaken paragraaf 2.3.6. Als na (hoger) beroep of cassatie sprake is van verwijzing naar een andere rechtbank of ander hof waarvoor eerder een toevoeging is verstrekt, kan een nieuwe toevoeging worden verstrekt. 1.7 Doorverwijzing Je wijst de toevoegaanvraag af op bereik, als sprake is van een doorverwijzing omdat de zaak bij de verkeerde rechter is aangebracht. (...)			01-04-2018

Bereik bestuursrechtelijke zaken	De volgende paragraaf is verwijderd en opvolgende paragrafen zijn hernummerd. 2.3.4 Herhaald verzoek artikel 64 Vreemdelingenwet (Vw) Een herhaald verzoek op grond van artikel 64 Vw toets je op bereik van een eerdere toevoeging op grond van artikel 64 Vw. Is er bij uitzondering een toevoeging verstrekt op grond van artikel 64 Vw, dan wijs je latere aanvragen altijd af op het bereik.			
Bereik civielrechtelijke zaken	Er is een verwijzing opgenomen naar twee nieuwe alinea's bij bereik Algemeen. 3.1.2 Terugverwijzing Zie paragraaf 1.6 en 1.7. Als sprake is van terugverwijzing naar een andere rechtbank of ander hof kan een nieuwe toevoeging worden verstrekt. (...)	2.04		01-04-2018
Bereik civielrechtelijke zaken	3.2.3. Boedelscheiding ná echtscheiding Als na echtscheiding voor de boedelscheiding een afzonderlijke dagvaardingsprocedure wordt gevoerd, dan is sprake van diversiteit van procedures. Je verstrekt voor deze procedure een nieuwe toevoeging (zie paragraaf 1.3). Is voor de echtscheiding een toevoeging verstrekt, dan verstrek je een proceduretoevoeging P050. De advieswerkzaamheden vallen onder het bereik van de toevoeging voor de echtscheiding. 3.2.3.1 Boedelscheiding ná echtscheiding én naast nevenvorderingen Werkzaamheden voor de boedelscheiding (P050) ná echtscheiding vallen nooit onder het bereik van een toevoeging voor een andere nevenvordering.			
Bereik strafrechtelijke zaken	Er is een nieuwe alinea toegevoegd. 4.2.3 Terugverwijzing Is de strafzaak na beroep of hoger beroep terugverwezen naar een instantie waarvoor eerder een toevoeging is verstrekt, dan voeg je opnieuw toe.	2.05		01-04-2018

	B010	Voor de duidelijkheid is tekst als volgt verplaatst. <i>Toevoegbeleid bestuursrecht</i> De code B010 is een algemene code voor bestuursrechtelijke rechtsproblemen. Deze code gebruik je voor alle zaken tegen de overheid die niet onder een andere code zijn te categoriseren. Een eerste aanvraag voor een geschil met een overheidsorgaan kun je, op een aantal uitzonderingen na, toevoegen als aan de overige criteria is voldaan. Zoals voldoende financieel belang (art. 4 Brt) of rechtstreeks en individueel belang (art. 1 Wrb). Je geeft de toevoeging af voor advies cq procedure met een duidelijke aanvullende omschrijving. <i>Mogelijke rechtsgangen</i> • bezwaar bij de betrokken overheidsinstelling; • beroep bij de rechtbank; • hoger beroep, bijvoorbeeld bij de Afdeling bestuursrechtspraak van Raad van State; • voorlopige voorziening; • verzet (zie handboek <u>artikel 32 Wrb aantekening 19 HT</u>). Veel voorkomende zaken zijn geschillen omtrent: • verklaring omtrent gedrag (VOG); • bestuursdwang; • woonwagenzaken; • inzage Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB); • legalisatie van geboorte akte/huwelijksakte uit buitenland; • ouderbijdrage Jeugdzorg (LBIO); • indicatiebesluit van Bureau Jeugdzorg; • (bouw) vergunningen; • paspoort; • bezwaar / beroep Schadefonds Geweldsmisdrijven; • Wet Dwangsom; • wijziging geslachtsnaam; • Wet administratiefrechtelijke	3.05		01-04-2018
--	------	--	------	--	------------

		handhaving verkeersvoorschriften (Wahv; Wet Mulder), zie <u>werkinstructie B011</u>; • beslissing Raad voor Rechtsbijstand • Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen (CBR) / Educatieve maatregel alcohol (EMA) / Educatieve maatregel gedrag (EMG); • Opvang asielzoekers (COA). Een eerste aanvraag voor een geschil met een overheidsorgaan kun je, op een aantal uitzonderingen na, toevoegen als aan de overige criteria is voldaan. Zoals voldoende financieel belang (art. 4 Brt) of rechtstreeks en individueel belang (art. 1 Wrb). Je geeft de toevoeging af voor advies cq procedure met een duidelijke aanvullende omschrijving. <u>Bereik, werkinstructie</u> • Algemeen: hoofdstuk 1 o.a. rechtsbelang, diversiteit van procedures • Bestuursrechtelijke zaken: hoofdstuk 2 Mogelijke rechtsgangen • bezwaar bij de betrokken overheidsinstelling; • beroep bij de rechtbank; • hoger beroep, bijvoorbeeld bij de Afdeling bestuursrechtspraak van Raad van State; • voorlopige voorziening; • verzet (zie handboek artikel 32 Wrb aantekening 19 HT).			
	B010	De werkinstructie is als volgt gewijzigd. Veel voorkomende zaken zijn geschillen omtrent: • (...); • bezwaar / beroep Schadefonds Geweldsmisdrijven; • (...);	3.05		01-04-2018
	B010	Er is een nieuwe alinea toegevoegd. <u>Schadefonds geweldsmisdrijven</u> Aanvragen voor het indienen van een verzoek om schadevergoeding bij het Schadefonds geweldsmisdrijven wijs je af op grond van	3.05		01-04-2018

		artikel 28 lid 1 sub c Wrb aantekening 21 HT met tekstcode 130. Het Schadefonds of het Slachtofferhulp Nederland kan de verzoeker behulpzaam zijn bij het indienen van de aanvraag. Voor bezwaar bij het Schadefonds geweldsmisdrijven en beroep bij het Gerechtshof met als tegenpartij het Schadefonds geweldsmisdrijven kun je een toevoeging verstrekken.			
	B010	De tekst is vervangen met een link naar een eenduidige vindplaats. <i>Herleefd beroep na gegrond hoger beroep</i> Is de zaak terugverwezen naar de rechtbank om opnieuw een beslissing te nemen in beroep dan wijs je de aanvraag af op bereik van de eerdere toevoeging van de beroepsprocedure. Zie de werkinstructie Bereik paragraaf 2.1.3 Artikel 32 Wrb aantekening 4 HT pas je hier analoog toe.	3.05		01-04-2018
	B010	Er is jurisprudentie als voorbeeld toegevoegd aan de werkinstructie. 2. Beslissing Raad voor Rechtsbijstand (...) <i>Beroep/hoger beroep</i> Voor een aanvraag voor beroep/hoger beroep tegen een beslissing van de Raad verstrek je een toevoeging als aan alle overige voorwaarden is voldaan. Je toetst bijvoorbeeld op zelfredzaamheid, zie uitspraak RVS:2015:2601 onder 3.1 [LINK http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:RVS:2015:2601] en uitspraak RVS:2016:282 onder 8.2 en 8.3 [LINK http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:RVS:2016:282]. Bij een geschil over inschrijving in het Tolkenregister (Rbtv) bij de Raad voor Rechtsbijstand is altijd sprake van een zakelijk rechtsbelang. Je beoordeelt de aanvraag aan de hand van de <u>werkinstructie Bedrijfsmatig handelen</u>.	3.05		01-04-2018
	B010	De werkinstructie is als volgt gewijzigd. 8. Geschil onderwijsinstelling (...) <i>Codering B010 of O030</i>	3.05		01-04-2018

		Voor het openbaar onderwijs is de bestuursrechter de procedure-instantie, je codeert de zaak op B010. Voor het bijzonder onderwijs is dat de civiele rechter, je codeert de zaak dan op O030. Geschillen over de afgifte van een getuigschrift door het instellingsbestuur worden behandeld door de bestuursrechter en codeer je ook bij bijzonder onderwijs op B010. Voor een voorlopige voorziening of een kort geding verstrek je een afzonderlijke toevoeging.			
	Cassatie Civiel	Aan de werkinstructie is een alinea over inschrijvingsvoorwaarden toegevoegd. Inschrijvingsvoorwaarden Voor cassatiezaken die aangebracht worden bij de civiele kamer van de Hoge Raad geldt het specialisatievereiste niet. Toevoegbeleid	3.01		01-04-2018
	Diagnose en Triage	Nieuwe terminologie is aangevuld. Voorbeelden van uitzonderingen: - Rechtzoekende is op een hele korte termijn gedagvaard, (...). Bijvoorbeeld, als hij de dagvaarding (het oproepingsbericht) lange tijd laat liggen. - (...).	2.07		01-04-2018
	Extra Uren beslisboom strafzaken	De beslisboom is verbeterd. A. Is sprake van een bijzondere rechtsvraag, dan is de zaak mogelijk bewerkelijk B. Zijn meer dan 3 of meer van bovengenoemde aspecten met betrekking tot feitelijke complexiteit van toepassing, dan is de zaak mogelijk bewerkelijk	-		01-04-2018
	Extra Uren – Eerste aanvraag extra uren	Er is een nieuwe alinea toegevoegd aan de werkinstructie. 1.7 Buiten behandeling stelling Constateer je dat er documenten of toelichtingen ontbreken, dan stel je de advocaat in de gelegenheid om binnen een termijn van 4 weken alsnog het verzuim te herstellen. Als binnen die termijn het verzuim niet is hersteld, stel je de aanvraag buiten behandeling (artikel 4:5 AWB).	2.02		01-04-2018

	Extra Uren – Eerste aanvraag extra uren	Er is een gebruikersinstructie toegevoegd aan de werkinstructie. Gebruikersinstructie Gebruikersinstructie medewerkers RvR Gebruikersinstructie aanvragen extra uren [LINK] Achtergrondinformatie Gebruikersinstructie aanvragen extra uren Aanvragen via MijnRvR: - Extra uren kunnen alleen worden aangevraagd in zaken waarvoor al een toevoeging is verstrekt. Dit geldt ook voor interressortelijke overname; - Bij de aanvraag extra uren wordt het tussentijdse declaratieverzoek bijgevoegd. Aanvragen via de post: - Is nog geen (last tot) toevoeging verstrekt, dan wordt een aanvraag zonder kenmerk via de post ingediend, om de termijn veilig te stellen; - Einddeclaraties (niet mogelijk in MijnRvR); - Aanvulling op onvolledigstellingen (niet mogelijk in MijnRvR).	2.02		01-04-2018
	Extra Uren – Extra uren vaststellen	Er is een nieuwe alinea met een verwijzing aan de werkinstructie toegevoegd. 1.5. Buiten behandeling stelling Zie paragraaf 1.7 van de werkinstructie Toekennen eerste aanvraag extra uren.	2.01		01-04-2018
	Extra Uren – vervolgaanvraag extra uren	Er is een link naar een gebruikersinstructie toegevoegd aan de werkinstructie. Gebruikersinstructie vervolgaanvraag extra uren Zie werkinstructie eerste aanvraag extra uren [LINK Gebruikersinstructie aanvragen extra uren]	2.00		01-04-2018

	F010	De werkinstructie is als volgt verduidelijkt. <i>Dwangbevel</i> (...) Als het verzet zich richt op een andere grond dan genoemd in artikel 17, lid 3 Invorderingswet (zoals verzoek om de vordering buiten invordering te stellen), dan moet de advocaat motiveren waarom de zaak feitelijk en/of juridisch complex is wat de gronden voor een mogelijke toewijzing van het verzet zijn.	3.03		01-04-2018
	Financieel belang	Nieuwe terminologie is aangevuld. <i>Berekening financieel belang</i> •(...). • Rente en buitengerechtelijke kosten: (...). Voorbeelden hiervan zijn de kosten van de dagvaarding (oproepingsbericht), salaris gemachtigde en informatiekosten. • Daadwerkelijke kosten rechtzoekende: (...). Voorbeelden hiervan zijn de kosten van de dagvaarding (oproepingsbericht), salaris gemachtigde en informatiekosten.	2.02		01-04-2018
	Financiële beoordeling	De werkinstructie is als volgt verduidelijkt. <i>Vreemdelingenzaken</i> (...) Aan een rechtzoekende die alleen een vreemdelingennummer heeft, leg je de laagste eigen bijdrage op (L), tenzij hij in asielopvang of (vreemdelingen)bewaring verblijft, een Rva-verstreking ontvangt of have-not is. In dat geval is artikel 6 Bebr van toepassing.	1.08		01-04-2018
	Financiële beoordeling	Er is een toelichting geplaatst op het vermogen dat wordt afgedrukt op de beslissing. <i>Vermogen</i> (...) Dit betekent dat als er inkomsten zijn in box 3 er een financiële afwijzing volgt. Op de financiële afwijzing wordt het vermogen vermeld, dat boven het heffingsvrije vermogen uitkomt.	1.08		01-04-2018

Financiële beoordeling – Geen eigen bijdrage	Nieuwe terminologie is aangevuld. Als rechtzoekende alleenstaand is dan vervang je de 'N' van normaalberekening door de 'L' van laagste eigen bijdrage in de volgende gevallen: • (...). • Als de rechtzoekende op het moment van de aanvraag failliet is. Dit moet blijken uit een kopie van een recent vonnis (uitspraak) of een kopie van een ander bewijsstuk (lid b). • Als de rechtzoekende op het moment van de aanvraag in de Wsnp zit. Dit moet blijken uit een kopie van een recent vonnis (uitspraak) of een kopie van een ander bewijsstuk. Of iemand nog in de Wsnp zit kun je ook nakijken in het landelijk register (LSV) op onze website (lid c). • (...).	2.14		01-04-2018
Financiële beoordeling – Geen eigen bijdrage	De werkinstructie is als volgt aangevuld. <i>Rechtsbijstand slachtoffer zeden- of geweldsmisdrijf (geen draagkrachttoets)</i> (...) Bezwaar over schadevergoeding bij het Schadefonds Geweldsmisdrijven Wanneer het slachtoffer bezwaar maakt tegen de hoogte van de schadevergoeding (B010), dan komt hij in aanmerking voor gratis rechtsbijstand. Wanneer het slachtoffer bezwaar maakt tegen de weigering van de schadevergoeding, dan voer je de reguliere inkomens- en vermogens- toets uit. Als na bezwaar alsnog een uitkering door het Schadefonds wordt verleend, kan het slachtoffer met terugwerkende kracht verzoeken om gratis rechtsbijstand (herziening met nova). Hij overlegt daarvoor de beslissing van het Schadefonds. Je stelt in die gevallen óf de eigen bijdrage op nihil, óf je verstrekt alsnog een toevoeging. Bij zaken die naast deze vorderingen lopen, bijvoorbeeld een echtscheidingsprocedure, wordt het inkomen en vermogen wel op de normale manier getoetst. Bijvoorbeeld een echtscheidingsprocedure. Zie werkinstructie O013 of werkinstructie Z110.	2.14		01-04-2018

	Financiële beoordeling – Laagste eigen bijdrage (artikel 4 Bebr)	Het beleid bij minnelijk schuldsaneringstraject is verduidelijkt. Als rechtzoekende alleenstaand is dan vervang je de 'N' van normaalberekening door de 'L' van laagste eigen bijdrage in de volgende gevallen: • Als de rechtzoekende beroep aantekent tegen de weigering om opgenomen te worden in de Wsnp (lid a). • Als de rechtzoekende op het moment van de aanvraag toevoeging failliet is. Dit moet blijken uit een kopie van een recent vonnis of een kopie van een ander bewijsstuk (lid b). • Als de rechtzoekende op het moment van de aanvraag toevoeging in de Wsnp zit. Dit moet blijken uit een kopie van een recent vonnis of een kopie van een ander bewijsstuk. Of iemand nog in de Wsnp zit kun je ook nakijken in het landelijk register (LSV) op onze website (lid c). • Als de rechtzoekende op het moment van de aanvraag toevoeging in de voorfase [LINK] zit of gebruik maakt van een buitengerechtelijke schuldsanering die overeenkomt met de Wsnp (lid d). Zie voor de voorwaarden artikel 4 lid d Bebr. Achtergrondinformatie financiële beoordeling bij voorfase minnelijk schuldsaneringstraject Voorfase minnelijk schuldsaneringstraject = laagste eigen bijdrage Een schuldenaar begint direct bij de start van een minnelijk schuldsaneringstraject met afbetalen aan de Gemeentelijke Kredietbank. Bij de start is echter nog niet bekend of een minnelijke regeling tot stand kan worden gebracht. Het kan 120 dagen duren voordat duidelijk is of alle schuldeisers willen meewerken. Bij de beoordeling van de financiële situatie van de schuldenaar pas je wél al direct artikel 4 sub d Bebr toe. 'Ondertekend door alle schuldeisers' lees je in dat geval als 'Ondertekend door de uitvoerende instantie'.	2.05		01-04-2018
--	--	---	------	--	------------

		In artikel 48 Wet consumentenkrediet is geregeld welke instanties hiertoe bevoegd zijn, bijvoorbeeld de Gemeentelijke Krediet Bank. Artikel 4 lid 1 sub d Bebr in de periode gedurende welke een schriftelijk vastgelegd akkoord met betrekking tot een buitengerechtelijke schuldsanering, ondertekend door alle schuldeisers en de schuldenaar, overeenkomstig de daarin opgenomen verplichtingen wordt uitgevoerd en daarin in elk geval zijn opgenomen: 1. alle vorderingen van de schuldeisers alsmede een opgave van de inkomsten en het vermogen van de schuldenaar; 2. een beschrijving van het saneringsplan; 3. het bedrag dat buiten de boedel wordt gelaten en berekend is overeenkomstig het rekenmodel dat door de rechter-commissaris in het faillissement wordt gebruikt voor de berekening van het inkomen, bedoeld in artikel 295 van de Faillissementswet; 4. de verplichting voor de schuldenaar om de schulden, opgenomen in het saneringsplan, binnen een zo kort mogelijke termijn te betalen; 5. de termijn gedurende welke het saneringsplan van kracht is, met een maximum van drie jaar; en 6. dat, indien een organisatie de sanering begeleidt, deze organisatie telkens na verloop van zes maanden ten behoeve van de schuldeisers een verslag uitbrengt over de uitvoering van het saneringsplan alsmede een voorstel doet voor de aanpassing van het bedrag dat buiten de boedel wordt gelaten.			
	Financiële beoordeling – Normen met betrekking tot de samenstelling van de	Het beleid bij toepassing G-norm als partners niet samenwonen is verduidelijkt. <i>G-norm (gezamenlijke huishouding)</i> (...) Als de advocaat aangeeft dat rechtzoekende gehuwd is, maar de partner woont in het buitenland niet op hetzelfde adres dan hanteer	2.04		01-04-2018

huishoudin g	je de gehuwdenorm op basis van een kopie van de huwelijksakte. en Woont de partner in het buitenland dan is een 'opgave inkomen en vermogen' [LINK] van de partner noodzakelijk . Afhankelijk van de situatie in het land waar de partner woont kun je afzien van een 'opgave inkomen en vermogen' van de partner.			
G010	Nieuwe terminologie is aangevuld. Toevoegbeleid In dit soort zaken voeg je pas toe als er sprake is van een conflict tussen rechtzoekende en de wederpartij. Uit de toevoegingsaanvraag moet het volgende zijn op te maken: • (...); • welke werkzaamheden de advocaat gaat verrichten en wat rechtzoekende zelf gedaan heeft. (...). Slechts bij uitzondering heb je stukken (bijvoorbeeld correspondentie, verzoek- of verweerschrift, dagvaarding/oproepingsbericht) nodig om de aanvraag te beoordelen.	2.01		01-04-2018
Grensover schrijdend e geschillen	Beleid met betrekking tot zaken in Caribisch Nederland is opgenomen in de werkinstructie. <i>Nederlandse rechtssfeer</i> Uitgangspunt is, dat je alleen een toevoeging verstrekt voor een geschil dat binnen de Nederlandse rechtssfeer ligt. De Nederlandse rechtssfeer is als volgt afgebakend: - Het Koninkrijk der Nederlanden in Europa (geografisch) [LINK achtergrondinformatie]; - Het Nederlands recht moet bij de zaak betrokken zijn (juridisch), waarbij het juridische geschil uit kan monden in een procedure zoals genoemd in artikel 1 van het Bvr. Caribisch Nederland In bijzondere gevallen kan voor strafzaken in Caribisch Nederland aan een in Nederland gevestigde advocaat kosteloze rechtsbijstand worden toegekend (geen Wrb toevoeging). Een van de voorwaarden hiervoor is dat rechtzoekende ook door een advocaat in Caribisch Nederland wordt bijgestaan. Dit geldt ook als verdachte naar Nederland is overgebracht. De criteria hiervoor staan in artikel 57 Wetboek van Strafvordering BES. Voor het indienen van een aanvraag moet de	1.00		01-04-2018

		advocaat zich wenden tot het gemeenschappelijk Hof van justitie op de eilanden. Voor Aruba, Sint Maarten en Curaçao geldt een soortgelijk regeling. Achtergrondinformatie Koninkrijk der Nederlanden/geen Nederlandse rechtssfeer Aruba, Sint Maarten en Curaçao zijn afzonderlijke landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Bonaire, Sint Eustatius en Saba (de BES-eilanden, tegenwoordig genoemd Caribisch Nederland) zijn sinds 2010 bijzondere gemeenten van het Koninkrijk der Nederlanden. De benaming Nederlandse Antillen wordt alleen nog gebruikt als verzamelnaam voor alle eilanden in de Caraïbische Zee die tot het Koninkrijk der Nederlanden behoren, ongeacht de uiteenlopende statussen. Ongeacht hun status (afzonderlijk land of bijzondere gemeente) vallen de eilanden niet onder de Nederlandse rechtssfeer, zoals bedoeld in de Wrb. Er is immers geen sprake van Koninkrijk der Nederlanden in Europa. Ook Suriname valt niet onder de Nederlandse rechtssfeer. De afzonderlijke landen en bijzondere gemeenten hebben hun eigen regeling voor kosteloze rechtshulp.			
	H050	Er is jurisprudentie toegevoegd aan de werkinstructie. <i>Opzegging huurcontract</i> Voor verweer tegen de opzegging van een huurcontract bedrijfsruimte verstrek je geen toevoeging. Het bedrijf kan zich ergens anders vestigen. Ook een hogere huurprijs op een nieuwe locatie is geen argument om een toevoeging te verstrekken. Dit wordt nooit aangemerkt als bedrijfsbedreigend. [LINK ECLI:NL:RVS:2017:2308]	2.01		01-04-2018
	Handboek Ambtshalve Toevoegingen / Aanwijzing	6.2 2011 Overleveringswet Aan de persoon die wordt verwijderd uit Nederland (uitvoerende lidstaat) met doel hem ter beschikking te stellen van de autoriteiten van een andere lidstaat van de Europese Unie voor een strafrechtelijk onderzoek of de			

	en	tenuitvoerlegging van een straf of maatregel wordt een advocaat aangewezen (art. 24 lid 3 Overleveringswet). De aanwijzing wordt verstrekt voor de gehele procedure, inclusief het horen. Bij vrijheidsbeneming anders dan uit kracht van een Europees/Nederlands aanhoudingsbevel, voorlopige aanhouding wijst de Raad op grond van artikel 43a lid 5 Overleveringswet een advocaat aan. Nederland als verzoekende / uitvaardigende lidstaat Zie werkinstructie Z250 [LINK].			
	HT steekproef controle – Beoordeling van bevindingen	Het beleid bij te vroege declaratie is toegevoegd aan de werkinstructie. 14. Te vroeg gedeclareerd Het moment van declaratie is bepalend voor de toetsing van de rechtmatigheid. Zijn de werkzaamheden op het moment van declaratie nog niet beëindigd, dan is het declaratieverzoek onrechtmatig. Een aanvraag vergoeding niet-HT zou op dat moment door de Raad worden afgewezen. In beginsel trek je de vergoeding in. Bij het beoordelen van de fout kun je als volgt beslissen: 1. Je trekt de vergoeding in. Het foutbedrag is de volledige berekende vergoeding; 2. Je trekt bij hoge uitzondering de vergoeding niet in. Je informeert de advocaat over het beleid m.b.t. declareren na beëindiging werkzaamheden en leg je dat vast in het verslag. Is bij het kantoor eerder op dit punt een uitzondering gemaakt, dan trek je de vergoeding wél in (zie punt 1). Bij een uitzondering kun je denken aan de volgende mogelijkheden: a. De werkzaamheden zijn inmiddels beëindigd en de vergoeding is conform de verrichte werkzaamheden. Je rekent het dossier goed; b. De werkzaamheden zijn nog niet beëindigd. Je rekent niet de volledige vastgestelde vergoeding fout. Je trekt wel de vergoeding in. Om het foutbedrag te bepalen bereken je eerst de vergoeding waar de advocaat tot het moment van declaratie (of het moment van de controle steekproef HT) recht op zou hebben. Is het bedrag van de berekende vergoeding	4.2		01-04-2018

		die je moet controleren hoger, dan is het foutbedrag het verschil tussen beide bedragen. NB. De advocaat kan na afloop van de werkzaamheden alsnog declareren; c. Een andere oplossing.			
	Internationale instanties	Er is een nieuwe werkinstructie voor de beoordeling van toevoegaanvragen voor geschillen bij Internationale Instanties. Deze is achter deze lijst gevoegd.	1.00		01-04-2018
	Mediation – Mediation vaststellen	Er is een link naar de website van de Raad opgenomen. <i>Meer informatie</i> Zie onze website voor meer informatie over het declareren van uw mediantoevoeging [LINK].	1.06		01-04-2018
	Mutatie van de toevoeging ivm opvolging	Er is een link opgenomen naar de werkinstructie resultaatbeoordeling. <i>5.2 Overname op betalende basis (afzien van gesubsidieerde rechtsbijstand)</i> (...) De toegevoegde advocaat kan dan zijn werkzaamheden declareren en zich aan de zaak onttrekken. Voor een toevoeging op last is de stelbrief (brief aan de rechter) voldoende om de toevoeging te beëindigen. Voorwaarde is wel dat de overnemende advocaat in de brief aangeeft dat hij de gekozen raadsman is (artikel 38 Sv) en daarmee afziet van het gebruik van de toevoeging. Als er sprake is van overname op betalende basis en van resultaat, zie werkinstructie resultaatbeoordeling onder 'Overname op betalende basis'. [LINK werkinstructie resultaatbeoordeling]	3.09		01-04-2018
	Mutatie van de toevoeging ivm opvolging	De werkinstructie is aangevuld met nieuwe terminologie en verduidelijkt. OPV Als de overnemende advocaat kantoor houdt in een ander ressort, moet hij onder overlegging van de toevoeging overname verzoeken bij de (vestiging van de) Raad in zijn ressort. Dit geldt ook voor asielzaken. Bij een last tot toevoeging/aanwijzing verstrekt de griffie van het gerecht een last/aanwijzing tot mutatie opvolging.	3.09		01-04-2018

	Mutatie van de toevoeging ivm opvolging	Er is een link opgenomen naar de werkinstructie resultaatbeoordeling. 5.2 Om te beoordelen of in de zaak resultaatbeoordeling van toepassing is, zie werkinstructie Resultaatbeoordeling 'Tussentijdse beëindiging toevoeging / Overname op betalende basis' [LINK].	3.09		01-04-2018
	Medisch Haalbaarheidsonderzoek / Medisch Deskundigenbericht	Er is nog een voorbeeld toegevoegd. Subsidieaanvraag MHO Je kunt een subsidieaanvraag voor een medisch haalbaarheidsonderzoek (MHO) toekennen als aan alle onderstaande voorwaarden is voldaan: 1. aan rechtzoekende is een toevoeging verstrekt met één van de volgende zaakcodes: O010, O012, O013, O020, O040, A032, Z110; 2. (...)	2.00		01-04-2018
	Mutatie beëindiging /intrekking van de toevoeging	Het beleid bij overlijden van rechtzoekende is verduidelijkt. <i>e. beëindiging in verband met het overlijden van de rechtzoekende</i> (...) Als de advocaat voor de <i>erven</i> (niet zijnde de <i>partner</i>) verder wil gaan met de procedure moet daar een nieuwe toevoeging op naam van één van de erven worden aangevraagd. Deze wordt op eigen inkomen en vermogen getoetst en krijgt ook opnieuw een eigen bijdrage opgelegd. Als de advocaat voor de <i>partner</i> (weduwnaar/weduwe) verder wil gaan met de procedure dan trek je de eerder afgegeven toevoeging op naam van de overledene in en verstrek je een nieuwe toevoeging met terugwerkende kracht op naam van de <i>partner</i>. Je legt daarbij dezelfde eigen bijdrage op met de gehuwdennorm. NB. Dit houdt in dat je de overledene als <i>partner</i> registreert. Je vermeldt op het besluit dat de eigen bijdrage reeds eerder is opgelegd en niet opnieuw hoeft te worden voldaan. (...)	2.12		01-04-2018

	Mutatie beëindiging /intrekking van de toevoeging	Er is een link opgenomen naar de werkinstructie resultaatbeoordeling. <i>Resultaatbeoordeling</i> Om te beoordelen of in de zaak resultaatbeoordeling van toepassing is, zie werkinstructie Resultaatbeoordeling 'Tussentijdse beëindiging toevoeging / Overname op betalende basis' [LINK].	2.12		01-04-2018
	O010	Nieuwe terminologie is aangevuld. Toevoegbeleid Voor een geschil over onrechtmatig handelen kun je een toevoeging verstrekken. (...) (bijvoorbeeld correspondentie, verzoek- of verweerschrift, dagvaarding/ <i>oproepingsbericht</i>).	3.05		01-04-2018
	O010	De werkinstructie is als volgt aangevuld. Mogelijke onderwerpen: • een eis tot schadevergoeding • een eis tot schadevergoeding in een strafzaak (zie <u>werkinstructie Z110</u>) • een eis tot rectificatie (bij onjuiste publicatie <i>op (sociale) media</i>) Voor sociaal mediaverbod zie <u>werkinstructie O011</u>. • een verzoek aan de rechter een "verklaring voor recht" af te geven dat de gedraging onrechtmatig is • een rechtelijk verbod of bevel eventueel gecombineerd met een dwangsom • klacht tegen een advocaat	3.05		01-04-2018
	O010	De zakelijke aspecten bij een geschil over publicatie zijn verduidelijkt. <i>Zakelijk rechtsprobleem</i> Indien er sprake is van een (voormalig) zakelijk rechtsprobleem is de werkinstructie <u>bedrijfsmatig handelen</u> van toepassing. <i>Bijvoorbeeld een geschil over een publicatie op (sociale) media, waarbij auteursrecht/intellectueel eigendom in het geding is.</i>	3.05		01-04-2018

	0010	De onderstaande tekst is vervangen door een link naar een eenduidige vindplaats. <i>Hobby-zaken / Vrijtijdsbesteding / Huisdieren</i> Zie werkinstructie 0030. Voor aanvragen die betrekking hebben op materiële vorderingen voortkomend uit hobbygerelateerde zaken kan worden toegevoegd. Denk hierbij aan geschillen over de aankoop en verkoop van hobbygerelateerde zaken en huisdieren. Het financieel belang moet wel minimaal € 500 zijn. Wanneer het financieel belang lager is dan € 500 en de rechtzoekende beroept zich op immateriële belangen wijs je de aanvraag af (RvS 200901529/1/H2, 21-10-2009) met de tekst: "De zaak waarvoor u een toevoeging heeft aangevraagd is van onvoldoende belang of anderszins onvoldoende zwaarwegend om de kosten van een advocaat te rechtvaardigen. Hoewel uw persoonlijk belang wellicht groot is, moet de Raad een afweging maken tussen de kosten die de bijstand met zich brengt en het belang v.d. zaak. De toevoeging wordt geweigerd omdat de kosten niet in verhouding staan tot het belang van de zaak (art. 12 lid 2 sub b WRB)." Aanvragen met uitsluitend immateriële belangen worden afgewezen op grond van artikel 12 lid 2 sub b Wrb (RvS 200708091/1, 18-06-2008) met tekstcode 190. Denk hierbij aan geschillen over het lidmaatschap van een vereniging of geschillen over huisdieren waarbij alleen immateriële belangen spelen, bijvoorbeeld informatieverstrekking over een huisdier. We stellen dat het belang niet opweegt tegen de kosten van rechtsbijstand. Ook als gesteld is dat er geen sprake is van 'fair trial', bijvoorbeeld als er geen 'hoor en wederhoor' is toegepast, wijs je de aanvraag af met tekstcode 190. Deze tekstcode vul je aan met een nadere motivering. Daarbij ga je expliciet in op de argumenten van de advocaat. Een cliënt kan zelf naar voren brengen waarom hij het niet eens is met de beslissing (bijvoorbeeld: "ik ben niet gehoord").	3.05		01-04-2018
--	------	---	------	--	------------

	O010	De onderstaande tekst is vervangen door een link naar een eenduidige vindplaats. Schadefonds geweldsmisdrijven Aanvragen voor het indienen van een verzoek om schadevergoeding bij het Schadefonds geweldsmisdrijven wijs je af op grond van artikel 28 lid 1 sub c Wrb aantekening 21 HT met tekstcode 130. Het Schadefonds of het Slachtofferhulp Nederland kan de verzoeker behulpzaam zijn bij het indienen van de aanvraag. Voor bezwaar bij het Schadefonds geweldsmisdrijven en beroep bij het Gerechtshof met als tegenpartij het Schadefonds geweldsmisdrijven kun je een toevoeging verstrekken met code B010. Zie werkinstructie B010 [LINK]	3.05		01-04-2018
	O010	Beleid over ontbinding van Nikaah huwelijk is aan de werkinstructie toegevoegd. Religieuze echtscheiding Een geschil over de ontbinding van een religieus huwelijk waarbij de Nederlandse rechter bevoegd is, bijvoorbeeld een Nikaah of een Sharia huwelijk [LINK], voeg je toe onder code O010. Achtergrondinformatie ontbinding Nikaah huwelijk. Het Nikaah huwelijk kan op verzoek van de man worden ontbonden door middel van een verstoting (Talaq) ten overstaande van de gevolmachtigde van de vrouw en in aanwezigheid van een aantal getuigen. Als bewijs van de verstoting wordt de Talaq verklaring door de man ondertekend. Als de man geen medewerking verleent aan het ontbinden van het Nikaah huwelijk, pleegt hij een onrechtmatige daad. https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBOBR:2016:4140) Overweging 4.7 uit deze uitspraak: Het is in strijd met de zorgvuldigheid die in het maatschappelijk verkeer betaamt, dat de man een relatie is aangegaan met de vrouw op de enkele basis van een islamitisch huwelijk - waardoor de vrouw de rechtsbescherming moet missen die is verbonden aan het burgerlijk huwelijk terwijl zij wel terecht komt	3.05		01-04-2018

		in een naar religieus recht ondergeschikte positie aan de man - en vervolgens - terwijl het einde van de affectieve relatie en de samenwoning door beiden als een gegeven wordt beschouwd - weigert mee te werken aan een echtscheiding volgens de regels van het toepasselijke religieuze recht, waardoor de vrouw in de ondergeschikte positie blijft, risico's op eerwraak en strafvervolgning loopt en niet mag hertrouwen en dat terwijl die weigerachtigheid louter is ingegeven door financiële motieven. De weigerachtigheid van de man vormt onder de genoemde, in onderling verband en samenhang te beschouwen, omstandigheden een onrechtmatige daad jegens de vrouw. <i>Nog een voorbeeld</i> Uitspraak over een Sharia-huwelijk naar Soennitisch religieus recht [LINK]. http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:GHDHA:2017:3297			
	O012	Nieuwe terminologie is aangevuld. Toevoegbeleid Je kunt voor een geschil over onrechtmatig handelen een toevoeging verstrekken. (...) (bijvoorbeeld correspondentie, verzoek- of verweerschrift, dagvaarding/oproepingsbericht).	3.03		01-04-2018
	O013	Mensenhandel Aan slachtoffers van mensenhandel die rechtsbijstand willen, wordt in een vroeg stadium een toevoeging verleend met zaakcode O013 met aanvullende omschrijving: mensenhandel. Ook dit is een paraplu-toevoeging. De toevoeging geldt voor alle advieswerkzaamheden met betrekking tot de problematiek bij mensenhandel en de eerste procedure die hieruit voortvloeit. Bijvoorbeeld: aangifte, verblijfstitel verblijf bijstand bij het verkrijgen van een tijdelijke vergunning tot verblijf op humanitaire gronden, voeging als benadeelde partij, beklag niet vervolging na sepot OvJ. Bij vaststelling van de vergoeding blijft de zaakcode O013. Zie <u>werkinstructie artikel 29 Bvr</u>. Aanvraag verlenging VTV zie <u>V010</u>.			

	O030	Nieuwe terminologie is aangevuld. Toevoegbeleid Deze code gebruik je niet voor geschillen voortvloeiend uit een verbreking relatie tussen ex-partners, (...): • (...). • welke werkzaamheden de advocaat gaat verrichten en wat rechtzoekende zelf gedaan heeft. (...) (bijvoorbeeld correspondentie, verzoek- of verweerschrift, dagvaarding/oproepingsbericht). (...) Als de aanvraag betrekking heeft op een vordering of verweer is het 'belang': (...) Voorbeelden hiervan zijn de kosten van de dagvaarding (oproepingsbericht), salaris gemachtigde en informatiekosten. (...)	3.03		01-04-2018
	O033	De werkinstructie is verbeterd. <i>Moratorium (artikel 287b Faillissementswet, wel toevoeging)</i> Voor een voorlopige voorziening procedure bij de insolventierechter in een dreigende situatie, moratorium (<u>artikel 287b Fw</u>) kun je een toevoeging verstrekken, als aan de volgende voorwaarden is voldaan: • ondertekende overeenkomst tot schuldhulpverlening • aanzegging met datum van afsluiting/ontruiming woning of • afsluiting levering gas/water/elektra; • indien aanwezig: overeenkomst tot schuldhulpverlening. De laagste eigen bijdrage op grond van <u>artikel 4 Bebr</u> is hier niet van toepassing.	4.05		01-04-2018
	P010	Er is een link naar nieuwe tekst in de O010 opgenomen. Ontbinding Nikaah huwelijk Zie werkinstructie O010 [LINK].	3.04		01-04-2018
	P012	Er is een link opgenomen naar de P010. Beëindiging geregistreerd partnerschap Voor een beëindiging geregistreerd partnerschap verstrek je een toevoeging onder code P010 [LINK].	3.02		01-04-2018

P020	De werkinstructie is als volgt verduidelijkt. Echtscheiding niet ingeschreven Als uit de aanvraag blijkt dat dezelfde advocaat verzuimd heeft de <u>echtscheiding</u><u>sbeschikking</u> in te schrijven verstrek je in beginsel geen toevoeging. De aanvraag wijs je af (uitvoerbesluit AFI) met de volgende tekst: “Uit de aanvraag blijkt dat de echtscheiding niet is ingeschreven in het register van de burgerlijke stand. De Raad is van mening dat dit mede de verantwoordelijkheid is van de advocaat. De Raad verstrekt dan ook geen (tweede) toevoeging om de echtscheiding nogmaals door de rechtbank te laten uitspreken. (art. 28 lid 1 sub b Wrb)” Als de echtscheidingsbeschikking bewust niet is ingeschreven op verzoek van de echtelieden, zie werkinstructie Bereik, paragraaf 3.2.6: verzoening of royement. [LINK].	3.01		01-04-2018
P030	De terminologie is verbeterd. <i>Ander rechtsbelang</i> In <u>het de</u> echtscheidings<u>vonnis beschikking</u> is de alimentatie vastgesteld. Na 3 maanden wil één van de partijen wijziging van de alimentatie vanwege gewijzigde omstandigheden. Hier is sprake van een ander rechtsbelang. <i>Voorliggende voorziening achterstallige alimentatie</i> Als sprake is van achterstallige alimentatie én de vordering is niet ouder dan 6 maanden, dan is het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen (LBIO) de voorliggende voorziening om deze te innen. Ook kan een deurwaarder een vonnis <u>(uitspraak)</u> executeren. Als uit de aanvraag niet duidelijk is waarom hiervan geen gebruik is gemaakt, maak je de aanvraag onvolledig met de volgende tekst: “U hebt een toevoeging aangevraagd voor de inning van achterstallige alimentatie. Het LBIO int doorgaans achterstallige alimentatie. Ook kan een deurwaarder een vonnis <u>(uitspraak)</u>	3.02		01-04-2018

		executeren. Graag verneemt de Raad van u waarom u van mening bent dat rechtsbijstand in dit geval noodzakelijk is en welke werkzaamheden u gaat verrichten. (art. 12 lid 2 sub g Wrb aantekening 9 HT & art. 28 lid 1 sub c Wrb aantekening 6 HT)"			
	P043	De werkinstructie is aangevuld met de volgende alinea's. Beschermingstafel Wordt rechtzoekende uitgenodigd voor een gesprek bij de (jeugd-)beschermingstafel [LINK ACHTERGRONDINFORMATIE], dan wijs je af met tekstcode 130, zelfredzaamheid. De uitkomst van de beschermingstafel kan leiden tot het instellen van een onderzoek door de Raad voor de Kinderbescherming. Verweer verzoek onderzoek Raad voor de Kinderbescherming De gemeente kan de Raad voor de Kinderbescherming verzoeken om een onderzoek in te stellen. Daarbij kan rechtzoekende voorafgaand aan het indienen van dit verzoek in de gelegenheid worden gesteld om hierop te reageren. Een aanvraag toevoeging hiervoor wijs je af met tekstcode 130, zelfredzaamheid. <i>Last P042</i> (...) Achtergrondinformatie beschermingstafel Met ingang van 1 januari 2015 zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de gehele jeugdzorg, zowel het vrijwillig kader, als het gedwongen kader. Dit biedt kansen om tot meer samenwerking en betere afstemming tussen gedwongen en vrijwillig kader te komen. De focus ligt hierbij op het vroegtijdig aanbieden van de juiste en passende zorg en het versterken van de omgeving en het netwerk van het kind en het gezin. In Haaglanden is de jeugdbeschermingstafel ontwikkeld voor de toeleiding van kinderen naar de gedwongen hulpverlening. De jeugdbeschermingstafel bespreekt met ouders, kinderen ouder dan twaalf jaar en	4.04		01-04-2018

		de melder of een raadsonderzoek noodzakelijk is, dan wel onder welke voorwaarden dit afgewend /uitgesteld kan worden. <i>Bron (VNG):</i> http://www.jeugdbeschermingstafel.nl (april 2018)			
	P050	De tekst van de werkinstructie is verduidelijkt. <i>Afzonderlijk rechtsbelang</i> Boedelscheiding ná echtscheiding wordt ten opzichte van de andere nevenvorderingen gezien als een afzonderlijk rechtsbelang. Boedelscheiding ná echtscheiding kan hetzelfde rechtsbelang betreffen als de echtscheiding (zie werkinstructie Bereik Civielrechtelijke zaken paragraaf 3.2.3). Boedelscheiding ná echtscheiding betreft echter nooit hetzelfde rechtsbelang als een andere nevenvordering (bijvoorbeeld alimentatie of omgang) (zie werkinstructie Bereik Civielrechtelijke zaken paragraaf 3.2.3.1). <i>Voorbeeld afzonderlijke rechtsbelangen</i> Er is geen toevoeging voor de echtscheiding. De rechtsbijstandverlener vraagt na echtscheiding toevoegingen aan voor advies inzake boedelscheiding, alimentatie en omgangsregeling. Je onderscheidt in dit stadium twee afzonderlijke rechtsbelangen: 1. boedelscheiding en 2. alimentatie en omgang. Beiden geef je af voor 'advies c.q. procedure'. <i>Voorbeeld één rechtsbelang</i> Er is een toevoeging verstrekt voor echtscheiding. De rechtsbijstandverlener vraagt na echtscheiding toevoegingen aan voor advies inzake boedelscheiding, alimentatie en omgangsregeling. Je onderscheidt in dit stadium één rechtsbelang: de echtscheiding. Je wijst alle aanvragen af onder het bereik van de toevoeging voor de echtscheiding.	3.03		01-04-2018
	R010	Nieuwe terminologie is aangevuld. <i>Exequatur zaken (ten uitvoerlegging vanuit het buitenland)</i> Als de Nederlandse rechter wordt verzocht om ten uitvoerlegging van een buitenlands vonnis (uitspraak) dan kun je een toevoeging	3.02		01-04-2018

		verstrekken, als aan de overige vereisten waaronder voldoende belang wordt voldaan. (...) Als de deurwaarder slechts het vonnis (uitspraak) van de rechter gaat executeren, dan wijs je de aanvraag af met tekstcode 130.			
	R010	De verwijderde tekst is verhuisd naar de V030. Vaststelling Nederlandschap Voor het verzoek tot vaststelling van het Nederlandschap bij de rechtbank in Den Haag verstrek je een toevoeging. Je verstrekt geen toevoeging voor een verzoek tot vaststelling van het Nederlandschap dat wordt ingediend bij het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba.	3.02		01-04-2018
	Resultaatbeoordeling	Nieuwe terminologie is aangevuld. Benodigde stukken / informatie (geldt ook voor High Trust) • (...) • stukken waaruit de financiële afwikkeling/verdeling van de zaak blijkt, zoals een vonnis, uitspraak, een beslissing op het bezwaarschrift, een convenant of correspondentie • (...) (...) <i>Verrekenen met behaald resultaat</i> (...) Kosten van een deskundige gemaakt om het resultaat te behalen, verreken je met het resultaat. Staan deze kosten niet in het vonnis, de uitspraak, het convenant, dan moet de rechtzoekende aantonen dat deze kosten daadwerkelijk zijn betaald. Met een deskundige wordt hier niet bedoeld: een advocaat of mediator, maar bijvoorbeeld een arts in een letselschadezaak.	1.12		01-04-2018
	Art 29 Bvr O013 V010 V013	De term VTV of VTV regulier is vervangen door 'verblijfsvergunning regulier'.	3.03 4.01 3.04 3.02		01-04-2018

	V080 V081 V082		2.02 2.04 2.03		
	V010	De werkinstructie V010 is geactualiseerd. Zie de werkinstructie als bijlage achter deze lijst.	3.04		01-04-2018
	V030	Tekst uit de R010 is overgeheveld naar deze werkinstructie en aangevuld. Vaststelling Nederlandschap Voor het verzoek tot vaststelling van het Nederlandschap bij de rechtbank in Den Haag verstrek je een toevoeging. Je verstrekt <i>geen</i> toevoeging voor een verzoek tot vaststelling van het Nederlandschap dat wordt ingediend bij het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Curaçao, Aruba, Sint Maarten en Caribisch Nederland. Je verstrekt een toevoeging voor het voornemen c.q bezwaar tot intrekking van het Nederlandschap.	3.01		01-04-2018
	V030	De tekst over afwijzing LAT is verbeterd. LAT Je verstrekt geen LAT voor advies over de aanvraag naturalisatie. Je wijst de aanvraag af met de tekstcode 130. De rechtsbijstandverlener kan een LAT aanvragen, als hij verwacht dat de zaak binnen 3 uur advies kan worden behandeld. Je toetst deze aanvraag aan dezelfde inhoudelijke criteria als een reguliere aanvraag. Wanneer alsnog blijkt dat de zaak niet binnen 3 uur advies kan worden behandeld kan de rechtsbijstandverlener verzoeken de LAT om te zetten naar een reguliere toevoeging. Je vraagt niet actief of een rechtsbijstandverlener het met een LAT af zou kunnen als er om een reguliere toevoeging wordt verzocht.	3.01		01-04-2018
	V042	De tekst van de werkinstructie is verduidelijkt. Toevoegbeleid Je verstrekt één toevoeging voor beroep c.q. voorlopige voorziening tegen de (meeromvattende) beschikking als de	3.12		01-04-2018

		inhoudelijke gronden worden ingediend. Artikel 12 Bvr (...) Is één van beide toevoegingen niet gebruikt voor procedure, er zijn geen afzonderlijke gronden ingediend, dan vallen de werkzaamheden onder het bereik van de andere toevoeging. Dit ongeacht welk van de twee toevoegingen (bodem of voorlopige voorziening) voor 'advies cq procedure' of voor 'procedure' is verstrekt.			
	V070	De tekst van de werkinstructie is geactualiseerd. Toevoegbeleid Je (RvR Legal Aid) verstrekt een toevoeging met zaakcode V070 op naam van de hoofdcliënt. Let op: Deze zaakcode gebruik je voor alle toevoegaanvragen voor tweede of volgende aanvragen asiel af te geven op of ná 15 januari 2014. Voor af te geven toevoegingen vervolgaanvragen asiel tot en met 14 januari 2014 geldt de werkinstructie: V060 voor vervolgaanvragen binnen de A.A. procedure; V046 voor vervolgaanvragen buiten de A.A. procedure.	2.11		01-04-2018
	V071	De tekst van de werkinstructie is geactualiseerd. Toevoegbeleid Let op: Deze zaakcode gebruik je voor alle toevoegaanvragen over beroep vervolgaanvraag asiel af te geven op of ná 15 januari 2014. Je verstrekt een procedure-toevoeging voor beroep vervolgaanvraag asiel c.q. voorlopige voorziening als de inhoudelijke gronden worden ingediend én als uit de aanvraag blijkt dat er sprake is van nieuwe feiten en / of omstandigheden (nova).	2.12		01-04-2018
	Z250	Er is een alinea toegevoegd over overleveringszaken.	3.03		01-04-2018

		<i>Long Stay</i> (...) Overleveringszaken Je verstrekt een toevoeging met code Z250 voor rechtsbijstand in een overleveringszaak waarbij Nederland de uitvaardigende lidstaat is (Nederland wil dat de verdachte naar Nederland wordt overgeleverd uit een lidstaat van de EU) [LINK achtergrondinformatie]. Als Nederland de uitvoerende lidstaat is wordt door het gerecht een last tot toevoeging verstrekt met code Z011 (Nederland wordt gevraagd een verdachte over te leveren aan een andere lidstaat van de EU). Achtergrondinformatie De EU schrijft voor dat bij een verzoek om overlevering in beide betrokken lidstaten rechtsbijstand wordt verleend. In overleg met het ministerie van Justitie en Veiligheid is gekozen voor code Z250, omdat de aard van de werkzaamheden anders is dan voor de overleveringsprocedure zelf.			
--	--	---	--	--	--

	Internationale Instanties
--	---------------------------

Wet- en regelgeving

Benodigde stukken / informatie

Toevoegbeleid

A. Europese kwesties (1 en 2)

1. Europese Commissie (Brussel) (niet toevoegen)

Je verstrekt geen toevoeging voor het indienen van een klacht bij de Europese Commissie, omdat het rechtsbelang de klager niet rechtstreeks en individueel aangaat. Het betreft een afgeleid belang. De procedure richt zich meer op wetgeving, dan op een individueel rechtsbelang.

Je verstrekt om diezelfde reden ook geen toevoeging aan een rechtzoekende/organisatie die namens een groep klagers om toevoeging verzoekt.

Jurisprudentie: rechtbank Amsterdam, 8 april 2013, Awb 12/2938

Je wijst de aanvraag af met de volgende tekst:

'U heeft een aanvraag ingediend voor een bijdrage in de advocaatkosten. De Raad wijst uw aanvraag af. U heeft geen rechtstreeks en individueel belang bij de te voeren procedure. (Artikel 1 Wrb, 1 Brt)'

2. Europees Hof van Justitie in Luxemburg (European Court of Justice (ECJ))

a. Inbreukprocedure (niet toevoegen)

Je verstrekt geen toevoeging voor het begeleiden bij een inbreukprocedure. De klager heeft geen rechtstreeks en individueel belang, hij kan een dergelijke procedure niet zelf starten. De uitspraak van het Hof heeft geen individuele directe werking.

Je verstrekt om diezelfde reden ook geen toevoeging aan een rechtzoekende/organisatie die namens een groep klagers om toevoeging verzoekt.

Je wijst de aanvraag af met de volgende tekst:

'U heeft een aanvraag ingediend voor een bijdrage in de advocaatkosten. De Raad wijst uw aanvraag af. U heeft geen rechtstreeks en individueel belang bij de te voeren procedure. (Artikel 1 Wrb, 1 Brt)'

b. Prejudiciële vragen (bereik)

Je verstrekt geen toevoeging voor deze prejudiciële procedure bij het Europees Hof van Justitie. Een rechtzoekende kan zelf geen prejudiciële vragen voorleggen. Het rechtscollege waar zijn zaak dient doet tussenuitspraak waarin de prejudiciële vragen geformuleerd worden en vervolgens voorgelegd worden aan het Europees Hof van Justitie.

De juridische bijstand die de advocaat voor rechtzoekende kan verrichten is beperkt tot het indienen van stukken en het aanwezig zijn bij een eventuele mondelinge behandeling.

Bereik , werkinstructie

- Algemeen, hoofdstuk 1, o.a. rechtsbelang, diversiteit van procedures
- Civielrechtelijke zaken: hoofdstuk 3

Voorbeelden bereik

1. Hetzelfde rechtsbelang, geen diversiteit van procedures

Werkzaamheden voor prejudiciële vragen bij het Europese Hof en de nationale procedure.

Extra uren

Zie werkinstructie Extra Uren Toevoegen.

c. Direct beroep (niet toevoegen, tenzij)

Je verstrekt geen toevoeging, tenzij er sprake is van een aantoonbaar en rechtstreeks individueel belang.

Je wijst de aanvraag af met de volgende tekst:

'U heeft een aanvraag ingediend voor een bijdrage in de advocaatkosten. De Raad wijst uw aanvraag af. U heeft geen rechtstreeks en individueel belang bij de te voeren procedure. (Artikel 1 Wrb, 1 Brt)'

B. Internationaal Klachtrecht (1 t/m 3)

Je kunt ten hoogste één toevoeging verstrekken voor klachtprocedures in verband met internationaal klachtrecht, als het hetzelfde rechtsbelang betreft. Die toevoeging omvat alle ingediende klachten (bij meerdere internationale klachtinstanties) en geldt tevens voor het indienen van voorlopige maatregelen (interim measures) in het kader van die klachten.

Het is aan de rechtsbijstandverlener om een keuze te maken bij welke instantie het betreffende rechtsbelang behandeld wordt. Hierna wordt beschreven in welke gevallen je een toevoeging kunt verstrekken.

1. Europees Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg (EHRM)

Voor een rechtsgang bij het EHRM kun je een toevoeging verstrekken als wordt voldaan aan de ontvankelijkheidsvereisten [LINK achtergrondinfo] van de ingediende klacht bij het EHRM.

2. Europees Comité voor Sociale Rechten (niet toevoegen)

Je verstrekt geen toevoeging voor het indienen van een klacht bij het ECSR. De klager heeft geen rechtstreeks en individueel belang, hij kan een dergelijke procedure niet zelf starten.

Je wijst de aanvraag af met de volgende tekst:

'U heeft een aanvraag ingediend voor een bijdrage in de advocaatkosten. De Raad wijst uw aanvraag af. U heeft geen rechtstreeks en individueel belang bij de te voeren procedure. (Artikel 1 Wrb, 1 Brt)'

3. Internationale klachtprocedures bij VN (toezichthoudende instanties onder VN-mensenrechtenverdragen (Geneve))

Je verstrekt geen toevoeging voor het indienen van een individuele klacht als het klachtprotocol nog niet door Nederland geratificeerd is, omdat de uiteindelijke beslissing op de klacht geen directe werking heeft.

Indien het klachtprotocol wel door Nederland is geratificeerd, dan kun je voor een rechtsgang bij de VN een toevoeging verstrekken als wordt voldaan aan de ontvankelijkheidsvereisten [LINK achtergrondinfo] van de ingediende klacht bij de VN.

Achtergrondinformatie stroomschema asielzaken/internationale procedures Stroomschema asielzaken/internationale procedures [\[LINK\]](#)

Achtergrondinformatie Europese Commissie

Klacht over nationale wetgeving

- De Commissie erkent dat de klager een essentiële rol speelt door de Commissie te helpen inbreuken op het recht van de Europese Unie op te sporen. Maar particulieren hebben geen recht om een bepaald standpunt *op te eisen*. De Europese Commissie is niet verplicht om een klacht in behandeling te nemen. Voor een eventuele schadevergoedingsprocedure is uitsluitend de nationale rechter bevoegd.
- Particuliere geschillen zijn niet ontvankelijk.
- Een klager hoeft geen procesbelang aan te tonen. Hij hoeft ook niet te bewijzen dat hij in het bijzonder en rechtstreeks wordt geraakt door de betreffende maatregel. De identiteit van klager hoeft niet bekend gemaakt te worden aan de betrokken staat.
- Een arrest van het Hof is niet van invloed op de individuele rechten van de klager.
- De klager wordt aangeraden gebruik te maken van de nationaalrechtelijke beroepsmogelijkheden.
- De klacht kan leiden tot een oplossing via politieke kanalen of tot een inbreukprocedure bij het Europees Hof. De Commissie heeft hiertoe een discretionaire bevoegdheid.

(Bron: Mededeling van de commissie aan de raad en het Europees parlement van 2 april 2012)

Achtergrondinformatie Europees Hof van Justitie in Luxemburg

a. Inbreukprocedure

De Commissie kan de zaak aanhangig maken bij het Hof van Justitie op grond van een klacht dan wel op grond van vermoedens van inbreuken die zij zelf hebben ontdekt.

Zo heeft het Hof zich uitgesproken over het beroep van de Commissie inzake schending van een richtlijn m.b.t. zwangerschaps- en bevallingsverlof.

Het Hof wijst een arrest waarin wordt vastgesteld of er al dan niet van een inbreuk sprake is. Het Hof is niet bevoegd om een nationale bepaling die niet aan het recht van de Europese Unie beantwoordt, nietig te verklaren of om een autoriteit ertoe te verplichten om op een verzoek van een particulier in te gaan dan wel om de lidstaat te veroordelen tot het betalen van een schadevergoeding.

b. Prejudiciële zaken

In een prejudiciële zaak stelt een nationale rechter het Hof een vraag over het Unierecht. Deze procedure (artikel 267 VwEU, Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie/ TFEU, Treaty on the functioning of the European Union) beoogt een doeltreffende en uniforme toepassing van het Europese recht te waarborgen, zodat een verschil in uitleg van het Unierecht in de diverse lidstaten wordt voorkomen.

In deze procedure stelt de nationale rechter een prejudiciële vraag in een zogenaamde verwijzingsuitspraak. De term prejudicieel duidt erop dat de uitspraak van het Hof over de gestelde vraag voorafgaat aan de eindbeslissing van de nationale rechter. Op deze prejudiciële vraag geeft het Hof antwoord in de vorm van een arrest of een met redenen omklede beschikking. De nationale rechter past vervolgens de gegeven uitleg toe op het nationale geschil.

Aan de prejudiciële procedure kunnen de betrokken nationale procespartijen, de lidstaten en de Europese instellingen deelnemen door hun standpunt over de gestelde vragen kenbaar te maken aan het Hof. Alle nationale verwijzingsuitspraken worden door het Hof aan het Hofcluster van de afdeling Europees recht toegestuurd. Deze uitspraken worden vervolgens beoordeeld en geselecteerd op een eventueel Nederlands belang.

De prejudiciële procedure kent in beginsel twee fasen: de fase van de schriftelijke opmerkingen en die van de mondelinge behandeling. Zaken kunnen ook zonder zitting worden afgedaan. Lidstaten kunnen zowel in zaken van eigen bodem als in zaken afkomstig uit andere lidstaten opmerkingen indienen. In Nederlandse verwijzingsuitspraken dient de Nederlandse regering in beginsel altijd opmerkingen in.

c. Direct beroep bij het Europees Hof in Luxemburg

Een direct beroep bij het Europese Hof van Justitie kan worden gedaan om Europese wetgeving door EU-instanties ongedaan te maken of om de EU te dwingen actie te ondernemen (wetgeving te maken).

Dit rechtsmiddel is voornamelijk bedoeld voor de lidstaten, het Europees parlement, de Council of Ministers of de Europese Commissie.

Daarnaast zijn er nog enkele instanties verbonden aan de EU die een direct beroep kunnen doen wanneer hun rechten en belangen in het geding zijn (Court of Auditors, European Central bank, Committee of the Regions).

Ten slotte kunnen natuurlijke en rechtspersonen een direct beroep doen op het Hof. Er moet aan de volgende zeer strenge eisen worden voldaan.

1. Wanneer de persoon direct wordt genoemd in de wet of regelgeving;
2. Wanneer de wet en regelgeving hem direct en individueel aangaat;
3. Wanneer er sprake is van een richtlijn die niet hoeft te worden geïmplementeerd in nationale wetgeving en waarbij sprake is van direct belang;
4. Daarnaast geldt een termijn van maximaal 2 maanden na publicatie.

Het direct en individueel belang geldt ook wanneer een direct beroep wordt gedaan bij het Hof wanneer de EU nalatig is geweest om wet en regelgeving te maken.

Het Hof is zeer terughoudend met het toelaten van direct beroep door natuurlijke en rechtspersonen. De toets van direct en individueel belang wordt in heel weinig gevallen gehaald en wanneer dit al gebeurt zal het veelal gaan om bedrijfsmatige geschillen. Immers de meeste wet en regelgeving in de EU betreft het economisch verkeer.

Achtergrondinformatie Europees Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg (EHRM)

Het EHRM zetelt te Straatsburg en behandelt klachten omdat een staat handelt in strijd met het EVRM (Europees Verdrag van de Rechten van de Mens). Het EVRM is

geratificeerd door in totaal 47 landen van de Raad van Europa. Dit zijn dus meer landen dan de 28 landen van de EU (Europese Unie).

Bij dit orgaan van de Raad van Europa kunnen individuen, groepen, organisaties en landen een klacht indienen tegen een lidstaat, door een beroep te doen op het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens (EVRM). De uitspraken van het Hof zijn definitief en bindend voor de betrokken staten.

De rechtsprekende tak van het EHRM kan worden onderverdeeld in:

- unus rechter (sinds het 14e protocol, 2010), beslist over ontvankelijkheid
- comité (3 rechters)
- kamers (7 rechters)
- Grote Kamer/Grand Chamber (17 rechters)

Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) waarborgt bepaalde mensenrechten en fundamentele vrijheden voor alle burgers in de lidstaten van de Raad van Europa. Kandidaat-lidstaten kunnen pas toetreden tot de Raad van Europa als zij het EVRM hebben geratificeerd. Naast grondrechten bevat het EVRM ook de statuten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Sinds de ondertekening van het verdrag in 1950 is het EVRM aangevuld met een aantal protocollen waarmee nieuwe rechten aan het verdrag zijn toegevoegd en de organisatie van het Hof is hervormd. Verzoekschriften kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op kwesties als opsluiting van psychiatrische patiënten, rechten van gevangenen, het afluisteren van telefoongesprekken, homo-rechten, persvrijheid, lijfstraffen, voogdij over kinderen, gezinshereniging en uitzettingskwesties.

Het EVRM bevat in het algemeen burgerlijke en politieke rechten.

Artikelen in het EVRM waarop veelal een beroep wordt gedaan zijn:

- 1: alle staten verplichten zich de rechten en vrijheden van het verdrag te respecteren.
- 2: recht op leven
- 3: verbod van foltering
- 5: recht op vrijheid en veiligheid
- 6: recht op een eerlijk en openbaar proces
 - Lid 1, c: recht op een raadsman van eigen keuze, recht op een kosteloos raadsman
8. recht op eerbiediging van privé, familie en gezinsleven
9. vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst
10. vrijheid van meningsuiting
13. recht op een effectief nationaal rechtsmiddel bij (vermeende) schending van het verdrag en de protocollen
- 14 verbod van discriminatie bij de uitoefening van rechten uit het EVRM en de protocollen

Naast het EVRM zijn er nog 16 Protocollen, dit zijn aanvullingen door de jaren heen.

Voorbeelden van artikelen uit de diverse protocollen:

- bescherming eigendom;
- recht op vrije verkiezingen;
- verbod van vrijheidsbeneming wegens schulden;
- verbod van collectieve uitzetting vreemdelingen;
- afschaffing doodstraf;
- recht op hoger beroep in strafzaken.

Procedure

Voordat een klacht door het EHRM in behandeling wordt genomen, moet voldaan worden aan een aantal voorwaarden:

- Verzoekschrift mag niet anoniem zijn;
- Klacht moet gericht zijn tegen een publieke instantie (wetgever, administratieve overheid, rechterlijke instantie). Klachten tegen personen of particuliere organisaties worden niet door het EVRM in behandeling genomen.
- Moet zijn ingediend binnen 6 maanden nadat alle nationale rechtsmiddelen zijn uitgeput. Dit laatste betekent dat er doorgeprocedeerd moet zijn tot aan de hoogste internationale instantie (voor civiele zaken de Hoge Raad en voor administratieve zaken de Raad van State en Centrale Raad van Beroep). Buiten deze eis vallen dus de buitengewone rechtsmiddelen: gratie, revisie, cassatie in het belang der wet, Nationale Ombudsman;
- In de nationale procedure moet een beroep op bepalingen uit het EVRM en/of de protocollen zijn gedaan;
- De klager moet direct getroffen zijn door het besluit, handelen of nalaten. Hij moet dus slachtoffer zijn;
- Ten tijde van de klachtwaardige gebeurtenis moet de betreffende Staat het verdrag geratificeerd hebben;
- Er moet sprake zijn van een 'significant disadvantage': het mag niet gaan om een bagatelklacht (een ondergeschikt belang);
- Verbod van herhaling, samenloop en opeenvolging: er mag geen gelijktijdige klacht lopen of een eerdere klacht zijn ingediend bij een andere internationale instantie (bijv. UN comités).

Klacht is niet-ontvankelijk/kennelijk ongegrond:

De meeste van de ingediende klachten (meer dan 90%) worden niet-ontvankelijk (inadmissible) of kennelijk ongegrond (manifestly unfounded) verklaard. Er vindt geen hoorzitting plaats. De meest voorkomende gronden daartoe zijn

- niet-ontvankelijk:
 - o de voorwaarden zoals hierboven onder a t/m g genoemd;
- kennelijk ongegrond:
 - o er is geen bewijs voor de klacht, bij de klager ligt de bewijslast;
 - o er is geen schending van het EVRM en/of de Protocollen;
 - o er is sprake van misbruik van klachtrecht (wanneer bijvoorbeeld 1 persoon meerdere 'onzinkklachten' indient).

Als een klacht niet-ontvankelijk is verklaard staat daartegen geen intern appél open.

Klacht is ontvankelijk:

Als de klacht ontvankelijk (admissible) wordt er door het Hof 'gecommuniceerd':

- partijen worden uitgenodigd voorstellen tot een minnelijke schikking te doen¹. Als die slaagt wordt de zaak geschrapt van de rol. Een minnelijke schikking kan zijn:
 - o de staat verricht een bepaalde handeling
 - o herstel in de oude toestand
 - o de staat verklaart dat het verdrag is geschonden en betaalt een compensatie
- als geen schikking is bereikt kan het Hof:

¹ M.i.v. het 14^e protocol (2010) kan in elke fase van de procedure (dus ook voor de niet-ontvankelijkheidsverklaring) een schikking beproeft worden

- partijen verder uitnodigen om bewijs te leveren;
- onderzoeksmaatregelen nemen;
- getuigen, deskundigen horen;
- vragen om schriftelijke bewijsstukken;
- eventueel een hoorzitting houden (komt weinig voor, behalve bij Grand Chamber, daar juist weer wel);
- ieder land dat partij is bij het verdrag heeft recht schriftelijke conclusies te nemen, ongeacht of de klacht tegen dat land is gericht;
- ook de Commissaris voor Mensenrechten kan sinds het 14^e Protocol zijn mening geven en een hoorzitting bijwonen in het algemene belang van effectieve mensenrechtenbescherming;

De uitspraak (decision):

- kan zijn gegrond (founded) of ongegrond (unfounded); er is wel/geen schending van het EVRM
- dient te worden gemotiveerd;
- wordt in het Engels of Frans gedaan;

(intern) appél:

- tegen uitspraak van unus rechter en comité is geen intern appél mogelijk. Die uitspraken zijn dus einduitspraken;
- uitspraak van de Kamer: binnen 3 maanden kan er intern appél worden ingesteld². Dit betekent - maar dit geldt slechts in uitzonderlijke gevallen - dat er om verwijzing naar de Grand Chamber (GC) kan worden gevraagd:
 - een college van 5 rechters van de GC beslist of de GC de zaak gaat behandelen, daartegen staat geen appel open;
 - ook in deze fase kan alsnog besloten worden de klacht niet-ontvankelijk te verklaren;
 - ook in deze fase staat weer schikking en schrapping open;
 - de uitspraak van de GC is meteen einduitspraak;

Interpretatie en herziening van uitspraken:

Interpretatie:

- iedere procespartij (klager en staat) kan binnen 1 jaar het Hof om uitleg van (een onderdeel van) het arrest vragen;
- ook het Comité van Ministers kan om uitleg van het arrest vragen (er moet dan wel een 2/3 meerderheid zijn);

Herziening:

- kan worden gevraagd door een van de procespartijen binnen 6 maanden na ontdekking van een feit dat ten tijde van de uitspraak redelijkerwijs niet bekend was of bekend kon zijn (met bewijsstukken);

Betekenis van de (gegronde) uitspraak:

- de uitspraak heeft een declaratoir karakter: er wordt een verdragsschending vastgesteld. Het Hof kan geen nationale uitspraken vernietigen;
- maar de staat heeft zich verbonden zich te houden aan de uitspraak:
 - het Comité van Ministers houdt toezicht op de uitspraak:

- binnen het Comité wordt controle uitgeoefend of de staat maatregelen heeft genomen om uitvoering te geven aan de uitspraak (is wetgeving aangepast, is er genoegdoening). Als het comité van mening is dat is voldaan aan een uitspraak wordt dit vastgelegd in een resolutie, die wordt gepubliceerd;
- het Comité van Ministers kan bij de Grand Chamber een infractieprocedure aanhangig maken indien een staat de uitspraak niet naleeft. Dit gebeurt alleen in zeer extreme gevallen, ter verhoging van de politieke druk;
- indien de staat niet zelfstandig actie onderneemt kan de klager in een nationale procedure:
 - civielrechtelijk: een en ander afdwingen via een civielrechtelijke procedure op grond van art. 6:162 BW (onrechtmatige daad), de kans van slagen is echter (nog) niet zo groot;
 - in bestuursrechtelijke zin wordt een uitspraak in Nederland (mogelijk³) gezien als een novum, dit zou dan grond zijn voor het doen van een herhaalde aanvraag. Of er kan (als dit mogelijk is) een nieuw EVRM-conform besluit gevraagd worden;
 - in strafrechtelijke zin kan op grond van de uitspraak wel een heropening worden gevraagd (art. 457 Sv);
- in de uitspraak kan ook schadevergoeding ('billijke genoegdoening') worden toegekend. Hiervoor moet de klager echter wel expliciet een verzoek doen, het hof kent dit niet ambtshalve toe. Vaak constateert het Hof dat met de enkele constatering van de schending van het verdrag al voldoende genoegdoening is gegeven;

Interim measure, Rule 39 (Procesreglement)

Op basis van art. 39 van het Procesreglement kan het EHRM een voorlopige maatregel nemen (dit is vergelijkbaar met een vovo in het Nederlandse recht). Dit gebeurt in de praktijk meestal in de gevallen waarin er sprake is van een dreigend onherstelbaar letsel: dreigende schending van art. 2 (recht op leven) en art. 3 (verbod van marteling, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing). Er is bijvoorbeeld geen voldoende medische zorg in het land waarnaar uitgezet wordt, of er is geen contact met de advocaat⁴, er dreigen atoomproeven, de gezondheidssituatie in detentie.

De maatregel kan worden ingesteld voor een bepaalde tijd en kan worden verlengd, maar kan ook worden ingetrokken. In de regel geldt de interim measure hangende de procedure bij het hof. Wanneer een interim measure wordt toegepast wordt het Comité van Ministers geïnformeerd.

Meestal eindigen zaken waarin een interim measure is gevraagd echter al in de ontvankelijkheidsfase: er dreigt geen onherstelbaar letsel, er is onvoldoende bewijs

³ In de jurisprudentie wordt dit nog niet erkend, maar de Ministerie van Justitie lijkt dit niet uit te sluiten (brief aan de 2^e kamer van 12 augustus 2005, kamerstukken II 2004/05, 290279, nr. 28)

⁴ Öcalan/Turkije, EHRM 14 december 2000

om de zaak ontvankelijk te verklaren, de nationale rechtsmiddelen zijn nog niet uitgeput etc.

Het EHRM publiceert zijn beslissingen op de eigen website⁵. De Raad van Europa plaats persberichten van het EHRM op de eigen homepage⁶.

Achtergrondinformatie ontvankelijkheidsvereisten Europese Hof Rechten van de mens

- 1) het betreft een klacht over een van de rechten opgenomen in het EVRM of de Protocolen. De advocaat dient bij het EHRM te motiveren over welke bepalingen de klacht gaat en of de klager als slachtoffer van een schending wordt aangemerkt;
- 2) het betreft een handeling of een nalaten of besluit dat werd genomen of plaatsvond nadat de staat waartegen geklaagd wordt, partij werd bij het EVRM en het facultatieve protocol;
- 3) de klacht betreft een besluit, handeling of nalaten van een publieke instantie of functionaris of van een private partij wiens handeling aan de Staat kan worden toegerekend;
- 4) de handeling, het besluit of het nalaten gaat rechtzoekende direct aan (slachtoffervereiste);
- 5) de Nederlandse rechtsmiddelen in deze zaak zijn uitgeput, u heeft de verdragsrechtelijke rechten inhoudelijk aan de orde gesteld én u beschikt over het gehele nationale procesdossier. Geef aan welke nationale instanties uitspraak hebben gedaan over deze zaak;
- 6) de laatste uitspraak is niet langer dan 6 maanden geleden. Wanneer is de laatste uitspraak van een Nederlandse rechter in deze zaak gedaan?
- 7) Al bij de nationale rechter is inhoudelijk een beroep op bepalingen van het EVRM gedaan. Geef aan waar dat uit blijkt;
- 8) bij de indiening van de klacht is het door de Griffie van het Hof voorgeschreven formulier gebruikt;
- 9) Het is geen bagatelklacht: in ieder geval meer dan uitsluitende financieel belang
- 10) Er zijn geen klachten gelijktijdig of eerder ingediend bij één van de Comité's in Geneve over hetzelfde voor dezelfde rechtzoekende.

Aanvullend bij Interim Measures (Rule 39):

- 11) Rechtzoekende wordt binnen afzienbare tijd uitgezet én heeft dan geen mogelijkheid meer om de ingediende klacht aan te vechten.

⁵ http://www.europa-nu.nl/id/vg9hmms5qzyv/europese_hof_voor_de_rechten_van_de_mens

⁶ http://www.europa-nu.nl/id/vg9ho48czuz9/raad_van_europa_rve

Achtergrondinformatie Europees Comité voor Sociale Rechten

Het Europees Comité voor Sociale Rechten (ECSR) is opgericht om te controleren of het Europees Sociaal Handvest, een mensenrechtenverdrag van de Raad van Europa, door de aangesloten landen wordt nageleefd. Het comité bestaat uit vijftien leden, gekozen door het Comité van Ministers van de Raad van Europa voor een periode van zes jaar.

Over nationale rapporten brengt het Comité conclusies uit, over collectieve klachten brengt het beslissingen uit.

Klachtgerechtigden

De volgende organisaties zijn klachtgerechtigd bij het Comité:

1. Internationale organisaties van werkgevers en vakbonden
2. Werkgeversorganisaties en vakbonden in de betreffende lidstaat
3. Internationale Non-Gouvernementele Organisaties (NGO's) die een deelnemende status genieten bij de Raad van Europa (vermeld op een lijst die vier jaar geldig is en kan worden vernieuwd)
4. Nationale NGO's, waarvan het klachtrecht is erkend door de betreffende lidstaat.

Voorbeeld: de beslissing van het Europees Comité voor Sociale Rechten (ECSR) in de zaak Conference of European Churches (CEC) v. the Netherlands No. 90/2013 van 1 juli 2014 ('bed, bad en brood').

Het Comité van Ministers van de Raad van Europa neemt aan het einde van een collectieve klachtprocedure een resolutie aan, op basis van het rapport van het ECSR en, wanneer een schending van het Handvest is geconstateerd, richt het een aanbeveling tot de betreffende lidstaat.

Achtergrondinformatie Internationale klachtprocedures bij VN (toezichthoudende instanties onder VN-mensenrechtenverdragen (Geneve))

We onderscheiden de volgende comités en verdragen:

Schema 1

Comité	Verdrag	Individueel klachtrecht geratificeerd door NL
Mensenrechtencomité (HRC)	Internationaal Verdrag inzake Burgerlijke en Politieke rechten (IVPBR/CCPR)	Ja
Comité tegen Foltering (CAT)	Verdrag tegen Foltering (CAT)	Ja
Comité tegen discriminatie van vrouwen (CEDAW)	Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle vormen van Discriminatie van Vrouwen (IVDV/CEDAW)	Ja
Comité tegen rassendiscriminatie	Internationaal Verdrag tegen de Uitbanning van alle vormen van	Ja

(CERD)	Rassendiscriminatie (IVRD/CERD)	
Comité tegen verdwijningen (CED)	Internationaal Verdrag tegen gedwongen verdwijningen (CED)	Ja
Economische, Sociale en Culturele Rechten Comité (CESCR)	Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (IVSCER/CESCR)	Nee
Kinderrechtencomité (CRC)	Internationaal voor de rechten van het kind (CRC)	Nee

De belangrijkste comités zijn het HRC, CAT, CEDAW en CERD. Deze worden hieronder verder besproken.

Procedure

Voorwaarden voor indienen klacht bij HRC, CAT, CEDAW en CERD:

- a. klacht mag niet anoniem zijn;
- b. de klacht moet een handeling, een nalaten of een besluit betreffen van een publieke instantie of een ambtenaar;
- c. de handeling moet hebben plaatsgevonden nadat Nederland partij werd bij het verdrag;
- d. slachtoffervereiste (rechtstreeks getroffen zijn door wetgeving); onder IVBPR kan ook dreigend slachtofferschap (uitzetting, foltering, lijfstraf);
- e. kennelijk ongegrond: indien voldoende ondersteunend bewijs van de bewering is overgelegd; misbruik van klachtrecht: als al eerder een vergelijkbare klacht is ingediend met onvoldoende bewijs en weer een klacht wordt ingediend met onvoldoende bewijs;
- f. de nationale rechtsmiddelen moeten uitgeput zijn. Anders dan bij het EHRM geldt dit ook wanneer de nationale procedure onredelijk lang duurt;
- g. in de nationale procedure moet schending van het betreffende VN-Verdrag zijn gesteld;
- h. er mag geen samenloop zijn met een klacht bij het EHRM of bij een ander VN-comité. Na afloop mag wel een klacht bij EHRM of ander VN-comité worden ingediend. Maar let op:
 - EHRM/CAT/CEDAW: doen geen klacht als die al door andere internationale instantie is behandeld (tenzij niet-ontvankelijk door EHRM wegens overschrijden 6 maanden termijn, want dan is klacht niet behandeld);
 - HRC/CERD: doen dat wel;
- i. Geen termijn voor indienen na klacht, maar hoe langer men wacht hoe minder kans van slagen (CERD heeft wel termijn van 6 maanden);
- j. rechtspersonen zijn niet-ontvankelijk;

Mogelijke besluiten:

- niet-ontvankelijk (geheel of gedeeltelijk);
hiervan kan later herziening worden gevraagd (klacht is niet meer aanhangig bij ander instantie, nationale rechtsmiddelen zijn alsnog uitgeput e.d., vergezeld van bewijsstukken);
- staken behandeling: klager trekt klacht in of er is een 'friendly settlement'.
Comités beproeven niet eerst een schikking zoals het EHRM dat wel doet.=;

- uitstellen behandeling (als indiener onvindbaar is e.d.);
- ontvankelijk (geheel of gedeeltelijk)

Uitspraken ('views'; bij CERD: 'opinions'):

- bij gegrondverklaring wordt de staat verzocht maatregelen te nemen en verzoekt de staat te reageren;
- uitspraken zijn niet juridisch bindend (i.t.t. uitspraken EHRM);
- er wordt een speciaal rapporteur benoemd voor follow-up van views;
- klager kan mogelijk art. 6:162 procedure starten in Nederland of vragen om een verdragsconform besluit;

Achtergrondinformatie ontvankelijkheidsvereisten Internationale klachtprocedures bij VN (toezichthoudende instanties onder VN-mensenrechtenverdragen (Geneve))

- a. de klacht mag niet anoniem zijn;
- b. de klacht moet een handeling, een nalaten of een besluit betreffen van een publieke instantie of een ambtenaar;
- c. de handeling moet hebben plaatsgevonden nadat Nederland partij werd bij het verdrag;
- d. slachtoffervereiste (rechtstreeks getroffen zijn door wetgeving); onder IVBPR kan ook dreigend slachtofferschap (uitzetting, foltering, lijfstraf);
- e. kennelijk ongegrond: indien voldoende ondersteunend bewijs van de bewering is overgelegd; misbruik van klachtrecht: als al eerder een vergelijkbare klacht is ingediend met onvoldoende bewijs en weer een klacht wordt ingediend met onvoldoende bewijs;
- f. de nationale rechtsmiddelen moeten uitgeput zijn. Anders dan bij het EHRM geldt dit ook wanneer de nationale procedure onredelijk lang duurt;
- g. in de nationale procedure moet schending van het betreffende VN-Verdrag zijn gesteld;
- h. er mag geen samenloop zijn met een klacht bij het EHRM of bij een ander VN-comité. Na afloop mag wel een klacht bij EHRM of ander VN-comité worden ingediend. Maar let op:
 - EHRM/CAT/CEDAW: doen geen klacht als die al door andere internationale instantie is behandeld (tenzij niet-ontvankelijk door EHRM wegens overschrijden 6 maanden termijn, want dan is klacht niet behandeld);
 - HRC/CERD: doen dat wel;
- i. Geen termijn voor indienen na klacht, maar hoe langer men wacht hoe minder kans van slagen (CERD heeft wel termijn van 6 maanden);
- j. rechtspersonen zijn niet-ontvankelijk;

1. Mensenrechtencomité (Human Rights Committee, HRC);

Dit comité bestaat uit 18 experts die 2x per jaar in Genève en 1x per jaar in New York bijeenkomen. Het klachtrecht is geregeld in het FP (Facultatief Protocol).

De klacht dient officieel ingediend te worden bij de Secretaris-Generaal van de VN, maar in de praktijk komt de klacht op bureau van de OHCHR (United High Commissioner for Human Rights). De klacht kan voorts alleen in een officiële VN-taal worden ingediend (Engels, Frans, Russisch, Chinees, Spaans, Arabisch). Het secretariaat kan vervolgens eventueel verzoeken om meer informatie en zendt de zaak door naar de Speciale Rapporteur inzake nieuwe klachten. Deze Speciale Rapporteur vraagt om meer informatie in een 'Note Verbal' (meestal gericht aan de Permanente Missie van dat land bij de VN) en stuurt klacht door naar Staat, die binnen 6 maanden commentaar moet leveren op ontvankelijkheid en merites van de klacht. Het secretariaat stelt een ontwerp-aanbeveling op voor zaak-rapporteur en een werkgroep doet vervolgens aanbevelingen over ontvankelijkheid en merites. Het Comité besluit op basis van deze aanbevelingen van de werkgroep.

Er worden geen hoorzittingen gehouden en de procedure is schriftelijk.

De einduitspraak bevat een uiteenzetting van de feiten (standpunten klager en staat) en de vaststelling dat bepalingen IVBPR al dan niet geschonden zijn. Indien vastgesteld wordt dat er sprake is van schending zal de uitspraak ook een bevestiging bevatten dat de staat verplicht is om de klager effectief rechtsherstel te bieden en ervoor te zorgen dat dergelijke schendingen in de toekomst niet meer plaats zullen vinden. Het comité geeft vervolgens aan dat het binnen 90 dagen informatie van de staat wenst te ontvangen over de getroffen maatregelen om aan de uitspraak van het Comité te voldoen. Daarnaast kan het comité aanbevelingen doen over de inhoud van dit rechtsherstel. Een Speciale Rapporteur inzake 'Follow up on views' onderhoudt contact met het slachtoffer ter controle of er maatregelen zijn genomen. In het jaarrapport besteedt het Comité aandacht aan de reactie van de staat of het uitblijven daarvan. Het Comité kan ook voorlopige maatregelen nemen, bijvoorbeeld bij dreigende schending van de artikelen 6 (recht op leven), 7 (verbod van marteling, wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing), art. 27 (individueel recht om de eigen cultuur te beleven). Vaak wordt verzocht om opschorting van executie, of uitzetting of uitlevering naar land waar mishandeling of doodstraf te wachten staat. Een ander voorbeeld is opschorting van het kappen van bomen of andere maatregelen die onherstelbare schade kunnen opleveren aan het milieu en daarmee aan cultuur en leefwijze van bepaalde groepen (art. 27).

2. Comité tegen foltering (Committee against Torture, CAT)

Dit comité bestaat uit 10 experts en heeft een werkgroep die aanbevelingen doet (5 leden);

Belangrijke artikelen:

- 40: het strafbaar stellen van marteling
- 6,7,12,13: het vervolgen van en onderzoek doen naar daden van marteling;
- 2,10,11: het nemen van algemene en specifieke maatregelen tegen wrede, onmenselijke of ontterende behandeling of bestraffing;
- 3: non-refoulement

Het Comité kan voorlopige maatregelen nemen, bijvoorbeeld in het kader van art. 3, het beginsel van non-refoulement (vgl. enkel voorlopige maatregelen het HRC en – meer nog – art. 3 EVRM).

3. Comité tegen discriminatie van vrouwen (Committee on the elimination of discrimination against women, CEDAW)

Het comité bestaat uit 23 experts. Zij komen 2x per jaar bijeen. Het klachtrecht is niet geregeld in het Verdrag maar in een OP (Optional Protocol). Op basis van dit OP kan het Comité een onderzoeksprocedure doen (eventueel lidstaten bezoeken).

4. Comité tegen rassendiscriminatie (Committee on the elimination of Racial Discrimination, CERD)

Het comité bestaat uit 18 deskundigen. Men komt 2 x per jaar in Genève bijeen. Het klachtrecht is slechts van toepassing wanneer dit uitdrukkelijk is erkend. Nederland is daartoe overgegaan. Er worden echter niet veel klachten ingediend.

Afweging keuze voor te volgen procedure:

De volgende aspecten dienen bij een afweging te worden meegenomen:

- de beschermde rechten:
 - Het EVRM en het IVBPR bevatten een breed scala aan rechten die veel overeenkomsten vertonen;
 - het CAT, CEDAW en CERD zijn meer 'one-issue' verdragen, wanneer een klacht meer dan alleen marteling, discriminatie betreft kunnen EVRM en IVBPR de voorkeur genieten;

- bij een klacht over 6 EVRM (eerlijk proces) kan ook jurisprudentie van art. 14 IVBPR bruikbaar zijn;
 - bij het CAT betreffen de meeste klachten het non-refoulementbeginsel. Dit beginsel ligt echter ook besloten in de artt. 3 EVRM en 6 en 7 IVBPR. Als uit de feiten niet direct duidelijk is dat het om marteling of om wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing gaat, verdient bij uitzettingszaken een beroep op EVRM of IVBPR de voorkeur. CAT is namelijk slechts van toepassing bij dreigende marteling;
 - jurisprudentie van het EHRM ten aanzien van de verschillende verdragsrechten is beter ontwikkeld dan die van de VN-Comités, klacht in Straatsburg is makkelijker voor te bereiden;
 - welke procedure men ook kiest, ter ondersteuning van een argumentatie kunnen de uitspraken van andere instanties nuttig zijn;
- geschiktheid procedure en opvolging. Voor deze keuze is het volgende van belang:
- ontvankelijkheidsvoorwaarden
 - beroepstermijn
 - vraag of rechtspersonen al dan niet kunnen klagen
 - duur van de procedure
 - bewijslastverdeling
- opeenvolging:
- EHRM, CAT en CEDAW: nemen geen klachten in behandeling als die al door andere internationale instanties zijn behandeld;
 - HRC en CERD kan een zaak die door een andere internationale instantie is behandeld (dus klaar, ook daar is samenloop niet toegestaan) wel in behandeling nemen (dus na EHRM kan hierheen gegaan worden, omgekeerd niet);

- in het oog springende verschillen tussen EVRM en VN-comités:

schema 2

<i>EVRM</i>	<i>VN-comités</i>
Wel (beperkt) hoorzittingen	Alleen schriftelijk
	minder kosten
Juridisch wel bindend	Niet bindend
	Geven preciezer aan, aan welke schending een einde moet worden gemaakt
Jurisprudentie beter ontwikkeld	
	One issue: CAT, CEDAW en CERD
Mogelijkheid vergoeding van schade en kosten	Niet
Mogelijkheid vergoeding kosten van rechtsbijstand	Niet
Mogelijkheid minnelijke schikking	
Lange procedures	
Op grote schaal afdoen dmv niet of nauwelijks gemotiveerde niet-ontvankelijkheidsbeslissingen	
6 maanden termijn voor indiening	
	Rechtspersonen als zodanig niet ontvankelijk

- Als een geschonden recht zowel in het EVRM als in een VN-verdrag is opgenomen verdient dus het EHRM – ondanks de vaak lange duur van procedures en soms zeer beknopte wijze van afdoening van zaken - de voorkeur als forum.

Werkinstructie Extra uren toevoegen

Prejudiciële vragen bij Europese Hof

In de zaak waarin de prejudiciële vraag is gesteld, kan de advocaat toestemming voor extra uren krijgen, gelet op de bijzondere rechtsvraag die in het geding is en de feitelijke/juridische complexiteit. Bovenstaande geldt niet voor soortgelijke zaken die aangehouden worden in afwachting van het arrest op de prejudiciële vraag.

Werkinstructie bereik

Prejudiciële vragen bij het Europese Hof

De werkzaamheden van de advocaat in het kader van prejudiciële vragen bij het Europese Hof vallen onder bereik van de toevoeging die is afgegeven voor de nationale procedure.

Artikel 7 Bvr

Bijwonen mondelinge behandeling Europees Hof

De mondelinge behandeling bij het Europese Hof (bijvoorbeeld bij prejudiciële vragen) is geen procedure zoals bedoeld in artikel 1 Bvr. De bijgewoonde mondelinge behandeling bij het Europese Hof wordt wel als zitting aangemerkt.

V010	Vreemdelingenwet
------	------------------

Wet- en regelgeving

Vreemdelingenwet 2000

Artikel 12 Wrb

Artikel 28 Wrb

Artikel 32 Wrb

Artikel 3 Brt

Artikel 8 Brt

Besluit eigen bijdragen rechtsbijstand (Bebr)

Benodigde stukken / informatie

- (digitaal) ondertekend aanvraagformulier Vreemdelingenrecht
- een kopie van de bestreden beslissing en een toelichting op de te verrichten werkzaamheden

Inschrijvingsvoorwaarden

De rechtsbijstandverlener moet als vreemdelingenrechtsspecialist zijn ingeschreven. Uitzondering is niet mogelijk. Zie werkinstructie specialisatie advocaat/niet-ingeschreven advocaat.

Als de rechtsbijstandverlener niet als vreemdelingenrechtsspecialist is ingeschreven wijs je aanvraag af met tekstcode 182.

Toevoegbeleid

De code V010 is een algemene code voor geschillen met de IND, de visadienst en ministerie van Buitenlandse Zaken (BuZa) die niet onder het asielrecht, maar onder het vreemdelingenrecht vallen, zoals:

- Machtiging voorlopig verblijf (MVV);
- Vergunning tot verblijf (VTV) Verblijfsvergunning regulier;
- Terugkeerbesluit/inreisverbod;
- Visum (bijv. kort verblijf);
- Ongewenstverklaring;
- Artikel 64 Vreemdelingenwet, uitstel vertrek medische situatie;
- Leges;
- Minuut.

Aanvragen voor familieleden codeer je onder code V013.

Een eerste toevoegaanvraag voor een geschil met de IND/visadienst/BuZa kun je toevoegen als aan de overige criteria is voldaan. Je verstrekt de toevoeging voor advies/procedure met een duidelijke aanvullende omschrijving.

Tweede of vervolgaanvraag

- * V080 – bezwaar vervolgaanvraag regulier
- * V081 – beroep vervolgaanvraag regulier
- * V082 – hoger beroep vervolgaanvraag regulier

Verblijf familie- en gezinsleden

De toevoeging kan op naam van betrokkene of op naam van de referent worden verstrekt, zie werkinstructie bereik paragraaf 1.2.1. Referent kan zijn echtgenoot, echtgenote, (geregistreerd) partner of familielid. Staat de aanvraag op naam van de referent dan **codeer je de aanvraag op V013 [LINK] en** toets je ook zijn draagkracht.

Verblijf werknemer/ student (bedrijfsmatig/ rechtspersoon)

Als een bedrijf of onderwijsinstelling als (erkend) referent een toevoeging aanvraagt, toets je deze altijd aan bedrijfsmatig handelen. Zie werkinstructie bedrijfsmatig handelen of werkinstructie rechtspersonen.

Bereik, werkinstructie

- Algemeen: hoofdstuk 1, o.a. rechtsbelang, diversiteit van procedures
- Bestuursrechtelijke zaken, hoofdstuk 2, o.a. terugverwijzing, aanvragen voor partners, verzoek herziening
- Asiel- en vreemdelingenrecht: paragraaf 2.3
- **Herhaald verzoek art. 64 Vw: paragraaf 2.3.3**

Voorbeelden bereik

1. Hetzelfde rechtsbelang, geen diversiteit van procedures

Meneer X vraagt een vergunning voor verblijf bij zijn oom (referent) aan bij de IND. De IND wijst dit verzoek af. Meneer X vraagt voor het bezwaar een toevoeging aan. Zijn oom vraagt ook een toevoeging aan voor het bezwaar. Hier is sprake van hetzelfde rechtsbelang, verblijf bij familie.

2. Hetzelfde rechtsbelang: meerdere vovo's, geen diversiteit van procedures

Mevrouw Y vraagt toevoeging aan voor een voorlopige voorziening bij een terugkeerbesluit. De uitzettingsdatum is bekend. Er is al een voorlopige voorziening aanhangig tegen een afwijzende beslissing asiel/medisch. De tweede voorlopige voorziening wordt meegenomen in de lopende voorlopige voorziening. Er is sprake van hetzelfde rechtsbelang, geen diversiteit van procedures.

Mogelijke rechtsgangen

- bezwaar bij de IND/Visadienst/BuZa;
- beroep bij de rechtbank;
- hoger beroep bij de Raad van State;
- voorlopige voorziening.

Je verstrekt een toevoeging voor ~~(hoger)~~ beroep ~~e.g. en~~ voorlopige voorziening als de ~~inhoudelijke~~ gronden worden ingediend.

Termijn rechtsmiddel

Je neemt bij een aanvraag aan dat de advocaat de termijn heeft veiliggesteld.

Als een beslissing ouder is dan zes maanden en uit de aanvraag blijkt niet dat de zaak nog loopt dan maak je de aanvraag onvolledig met de volgende tekst:

"De Raad voor Rechtsbijstand kan de toevoeging weigeren indien de rechtsbijstand reeds feitelijk verleend is. Omdat de bestreden beslissing al 6 maanden oud is, verzoekt de Raad u mee te delen of u op het moment van de toevoegingaanspraak nog rechtsbijstand verleende. Als dit niet het geval is, wilt u dan een nadere toelichting geven welke omstandigheden tot de late aanvraag hebben geleid? (Artikel 28 lid 1 sub a Wrb)"

Aanvraag machtiging voorlopig verblijf / D-visum (niet toevoegen tenzij)

Voor de aanvraag van een machtiging voorlopig verblijf (MVV) verstrek je geen toevoeging, tenzij de juridische dan wel feitelijke complexiteit van het geval toevoeging rechtvaardigt (artikel 8 lid 1 sub j Brt).

Een MVV moet worden aangevraagd bij de Nederlandse ambassade in het land van herkomst. Het feit dat ~~de betrokkene al in Nederland verblijft; dat~~ de ambassade moeilijk bereikbaar is; er geen of geen geschikte papieren beschikbaar zijn of dat sprake is van medische en/of sociale problematiek, maakt de aanvraag niet complex.

Als uit de aanvraag toevoeging niet blijkt dat de advocaat een beroep doet op een uitzonderingssituatie, wordt de aanvraag direct afgewezen met tekstcode 130.

~~Voor Toegang en Verblijf (TEV) procedure, zie werkinstructie V013.~~

~~Achtergrondinformatie: Modern Migratiebeleid~~

Aanvraag (verlenging) ~~VTV~~ verblijfsvergunning regulier (niet toevoegen tenzij)

Voor de aanvraag van een reguliere verblijfsvergunning/ aanvraag verlenging vtv verstrek je geen toevoeging, tenzij de rechtzoekende met onmiddellijke uitzetting of inbewaringstelling wordt bedreigd (artikel 8 lid 1 sub a Brt). Bij uitzondering kun je een toevoeging verstrekken als de zaak juridisch danwel feitelijk complex is (artikel 8 lid 2 Brt). De advocaat moet hier een gemotiveerd beroep op doen. Bij onvoldoende motivering vraag je dit na bij de advocaat. Hiervoor gebruik je tekstcode 025.

Het enkele gegeven dat een rechtzoekende niet over een machtiging voorlopig verblijf (MVV) beschikt maakt de aanvraag niet feitelijk en/of juridisch complex.

~~Het buitenschuld criterium kan de aanvraag wél complex maken, bijvoorbeeld als:~~

- ~~• Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)/autoriteiten of het land van herkomst niet meewerken;~~
- ~~• Rechtzoekende geen paspoort heeft of niet bekend is in het land van herkomst;~~

- ~~Op (diverse) ambassades geen laissez passer te krijgen is.~~

Wordt bij een aanvraag toevoeging niet aangegeven dat er sprake is van een uitzondering, dan wijs je de aanvraag direct af met tekstcode 130.

Toegang en verblijf (TEV)

Een aanvraag voor toegang en verblijf is een gecombineerde aanvraag voor mvv en vtv. Heeft rechtzoekende een mvv gekregen, dan wordt hem bij binnenkomst in Nederland automatisch een vtv-regulier verstrekt. ~~Voor deze combinatie kan één toevoeging worden verstrekt.~~ Voor bezwaar tegen de afwijzing van een gecombineerde aanvraag toegang en verblijf kan één toevoeging worden verstrekt.

Aanvraag verblijfsvergunning zonder MVV bij IND loket

Rechtzoekende heeft geen machtiging voorlopig verblijf (mvv) én verblijft illegaal in Nederland. Hij dient een aanvraag voor een verblijfsvergunning (vtv) in bij de IND. Als de advocaat aangeeft dat de kans bestaat dat rechtzoekende wordt opgepakt en vastgezet bij melding aan het loket van de IND kun je in dat stadium al een toevoeging verstrekken voor 'aanvraag cq bezwaar weigering VTV'.

Aanvraag verlenging ~~VTV~~ verblijfsvergunning regulier mensenhandel (B8-zaak)

Je verstrekt een toevoeging voor de 'aanvraag verlenging ~~VTV~~ verblijfsvergunning regulier' als er ~~sprake is van~~ eerder een toevoeging is verstrekt in het kader van mensenhandel (B8-zaak). Bij de aanvullende omschrijving neem je op: "aanvraag cq bezwaar verlenging ~~VTV~~ ~~VTV~~ verblijfsvergunning regulier B8"

Voor bijstand bij ~~de eerste aanvraag~~ ~~VTV~~ het verkrijgen van een tijdelijke vergunning tot verblijf op humanitaire gronden in geval van mensenhandel, zie werkinstructie 0013.

Terugkeerbesluit /inreisverbod (voorlopige voorziening)

Is het terugkeerbesluit/inreisverbod vastgelegd in een afzonderlijke beslissing, dan verstrek je een afzonderlijke toevoeging. Voor de voorlopige voorziening tegen het terugkeerbesluit kun je een aparte toevoeging verstrekken als de uitzettingsdatum bekend is en er geen sprake is van bereik met een eerdere toevoeging, zie paragraaf 2.3.2 Werkinstructie Bereik. Is de uitzettingsdatum niet bekend, dan wijs je de aanvraag af op prematuur met tekstcode 131.

Inbewaringstelling

Behandelt de rechtbank op dezelfde zitting een beroep vreemdelingenbewaring én beroep tegen een terugkeerbesluit / inreisverbod / toegangsweigering, dan verstrek je naast de toevoeging met zaakcode Z140 Vreemdelingenbewaring slechts één toevoeging met zaakcode V010 Vreemdelingenrecht. Onder deze toevoeging V010 vallen alle werkzaamheden voor beroep en eventuele voorlopige voorziening tegen het terugkeerbesluit, inreisverbod en toegangsweigering. (201301582/1/V4)

Eigen bijdrage terugkeerbesluit / inreisverbod

Als je in een reguliere vreemdelingenzaak een toevoeging verstrekt tegen het terugkeerbesluit / inreisverbod, leg je een eigen bijdrage op, tenzij rechtzoekende een Rva verstrekking ontvangt of have not is (artikel 6 Bebr).

Zie werkinstructie Financiële beoordeling onder Vreemdelingen [LINK].

Visumvertegenwoordiging kort verblijf (Schengen)

Een ander Schengenland kan namens Nederland een beslissing nemen op een visumverzoek kort verblijf naar Nederland. Wordt de aanvraag afgewezen en wordt een procedure door een buitenlandse instantie behandeld, dan verstrek je een adviestoevoeging. Is de aanvraag voor het visum namens Nederland afgewezen, dan verstrek je een adviestoevoeging in verband met aanknopingspunten met de Nederlandse rechtssfeer. Je kunt niet toevoegen voor procedure, omdat deze in het buitenland speelt (artikel 1 Bvr). Als aanvullende omschrijving gebruik je: 'adviestoevoeging weigering Schengenvisum kort verblijf'.

Voor het instellen van bezwaar en/of (hoger) beroep tegen de weigering van een visum kort verblijf verstrek je geen toevoeging, omdat de kosten niet in redelijke verhouding staan tot het belang van de zaak. Het betreft een (immaterieel) belang dat direct samenhangt met de besteding van vrije tijd of een persoonlijk belang dat maatschappelijk gezien onvoldoende zwaarwegend is om de kosten van een advocaat te rechtvaardigen (artikel 12 lid 2 sub b Wrb). Zie ook de werkinstructie 0010 onder 'vrijetijdsbesteding' [LINK].

Overdrachtsbesluit Dublin

Je verstrekt een toevoeging voor het beroep tegen een afzonderlijk overdrachtsbesluit zonder een voorafgaand asielverzoek.

Bestuursrechtelijk voornemen (niet toevoegen tenzij)

Voorafgaand aan een beslissing kan de IND een voornemen kenbaar maken, bijvoorbeeld dat de verblijfsvergunning niet wordt verleend. Belanghebbende krijgt de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen.

Rechtzoekende wordt geacht dit zelf te kunnen (artikel 32 Wrb aantekening 5 HT). Je wijst deze aanvraag af met tekstcode 130.

Alleen als er sprake is van een juridisch of feitelijk complexe zaak kun je in dit stadium al toevoegen.

Intrekken ~~van~~ verblijfsvergunning regulier

Uitgangspunt is dat je geen toevoeging verstrekt voor bijstand bij het voornemen. Uitzonderingen hierop zijn:

- je verstrekt een toevoeging bij Voornemen intrekking verblijfsvergunning;
- Ook voor een Voornemen ongewenstverklaring verstrekt je een toevoeging, als het voornemen is neergelegd in een afzonderlijk besluit.

De redenen hiervoor zijn de belangen van rechtzoekende en het feit dat andere adequate hulp ontbreekt.

Artikel 64 Vreemdelingenwet, uitstel vertrek medische situatie

Je verstrekt geen toevoeging voor een (herhaald) verzoek op grond van artikel 64 Vw (artikel 8 lid 1 onder j Brt). Je wijst deze aanvragen af met tekstcode 130. Je kunt bij hoge uitzondering een toevoeging verstrekken als sprake is van feitelijke en/of juridische complexiteit. Voor bezwaar / beroep / hoger beroep verstrek je wel een toevoeging. Voor bereik herhaald verzoek, zie paragraaf 2.3.34 Werkinstructie Bereik [LINK].

Kinderpardon

Je verstrekt geen toevoeging voor een aanvraag voor de kinderregeling (kinderpardon), tenzij sprake is van feitelijke en/of juridische complexiteit. Dit is bijvoorbeeld het geval als aan één van de andere gezinsleden uit het verknocht verband een voornemen tot inreisverbod is uitgebracht. Je verstrekt dan één toevoeging op naam van de minderjarige. In de aanvullende omschrijving vermeld je 'aanvraag/zienswijze c.q. bezwaar'.

Leges

Voor het bezwaar tegen de buiten behandelingstelling van een aanvraag VTV in verband met het niet betalen van de leges verstrekt je alleen een toevoeging als sprake is van een juridisch geschil dat niet eenvoudig kan worden opgelost en het financieel belang meer is dan € 500.

Er moet meer aan de hand zijn dan alleen het niet kunnen of willen betalen van de leges. Ook wanneer gesteld wordt dat de leges al zijn betaald kan niet zonder meer worden toegevoegd.

Als je de aanvraag afwijst gebruik je tekstcode 130.

Minuut

Voor bezwaar tegen de weigering van de afgifte van een minuut, verstrekt je geen toevoeging, omdat de zaak geen kans van slagen heeft. Je wijst de aanvraag af met tekstcode 188.

De asielzoeker kan zelf inzage vragen van zijn in de minuut opgenomen persoonsgegevens (artikel 12 lid 2 sub g Wrb).

Second opinion na negatief advies

In beginsel voeg je niet toe voor second opinion.

In uitzonderlijke gevallen kun je een LAT verstrekken voor een second opinion voor een procedure over een verblijfsvergunning regulier bepaalde tijd. Je verstrekt alleen een LAT als er sprake is van zwaarwegende belangen, zoals dreigende uitzetting van de rechtzoekende én juridische complexiteit. Bij de aanvullende omschrijving neem je op: "second opinion cq hoofdzaak".

Verblijft rechtzoekende in het buitenland, dan is de omstandigheid 'dreigende uitzetting' niet van toepassing.

Als bij een aanvraag toevoeging niet wordt aangegeven dat er sprake is van zwaarwegende belangen én juridische complexiteit, dan wijs je de aanvraag af met de volgende tekst:

'U heeft een aanvraag ingediend voor een bijdrage in de advocaatkosten bij een second opinion. De Raad wijst dit verzoek af, omdat uit uw aanvraag niet blijkt van zwaarwegende belangen om bij uitzondering voor een toevoeging in aanmerking te komen. (Artikel 12 lid 2 sub b Wrb)'

Als de second opinion leidt tot een procedure kan de LAT worden omgezet in een reguliere toevoeging.

Wet Dwangsom / beroep fictieve weigering
Werkinstructie Wet Dwangsom

Mondelinge beslissing / feitelijke handeling

Voor een procedure tegen een feitelijke handeling of mondelinge beslissing van een bestuursorgaan kan een toevoeging verstrekt worden. De aanvraag moet wel voldoende zijn toegelicht. Je beoordeelt deze aanvragen op dezelfde wijze als die waarin een schriftelijk besluit is genomen. **De feitelijke handeling moet niet het gevolg zijn van een eerder genomen besluit waartegen rechtsmiddelen zijn ingediend.**

Klacht

Voor een klacht tegen de IND zie werkinstructie B060.

LAT

Je toetst **deze een LAT** aanvraag aan dezelfde inhoudelijke criteria als een reguliere aanvraag. De rechtsbijstandverlener kan een LAT aanvragen, als hij verwacht dat de zaak binnen 3 uur advies kan worden behandeld. Wanneer alsnog blijkt dat de zaak niet binnen 3 uur advies kan worden behandeld kan de rechtsbijstandverlener verzoeken de LAT om te zetten naar een reguliere toevoeging. Je vraagt niet actief of een rechtsbijstandverlener het met een LAT af zou kunnen als er om een reguliere toevoeging wordt verzocht.

Geen LAT ~~voor acquisitie werkzaamheden~~

Acquisitie werkzaamheden

Je wijst een LAT-aanvraag voor advies- en/of voorbereidingswerkzaamheden over een mogelijke aanvraag voor een verblijfsvergunning af met tekstcode 131. Ook al ligt er een verzoek of doorverwijzing van een instantie, zoals het Juridisch Loket, Stichting Vluchtelingenwerk of een kerkelijke instelling. Deze werkzaamheden worden gezien als acquisitie.

Artikel 8 Brt / volledig doorgelopen asielprocedure

Je wijst een LAT-aanvraag af als het rechtsprobleem genoemd is in artikel 8 lid 1 Brt en de uitzondering van lid 2 niet van toepassing is [LINK] of als alle rechtsmiddelen in de asielprocedure reeds benut zijn.

~~Versie 3.04 (01-10-2017)~~

Rechtsgangen bij (inter-) nationale instanties op grond van verdragen

Art. 5.1.2.e

[Redacted text]

Juni 2016

Inhoud

R.....	1
RECHTSGANGEN BIJ DE INTERNATIONALE INSTANTIES OP GROND VAN VERDRAGEN	3
UITGANGSPUNTEN:.....	3
1. RECHTSGANGEN BIJ INSTANTIES VAN DE EUROPESE UNIE (EU)	6
A. KLACHT BIJ DE EUROPESE COMMISSIE TE BRUSSEL	6
TOEVOEGBELEID	6
B. EUROPEES HOF VAN JUSTITIE IN LUXEMBURG OFWEL EUROPEAN COURT OF JUSTICE (ECJ)	6
INBREUKPROCEDURE	6
TOEVOEGBELEID	7
PREJUDICIËLE ZAKEN	7
TOEVOEGBELEID	7
DIRECT BEROEP BIJ HET EUROPEES HOF IN LUXEMBURG (ARTIKEL 263, 265 EN 279 WVEU/TFEU).....	8
TOEVOEGBELEID	8
2. RECHTSGANGEN BIJ DE RAAD VAN EUROPA	8
A. KLACHT BIJ HET EUROPEES HOF VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS TE STRAATSBURG (EHRM).....	8
ACHTERGROND INFORMATIE	8
PROCEDURE	10
INTERIM MEASURE, RULE 39 (PROCESREGLEMENT)	12
TOEVOEGBELEID	12
B. EUROPEES COMITÉ VOOR SOCIALE RECHTEN.....	13
KLACHTGERECHTIGDEN	13
TOEVOEGBELEID	14
3. INTERNATIONALE KLACHTPROCEDURES BIJ VN (TOEZICHTHOUDENDE INSTANTIES ONDER VN MENSENRECHTENVERDRAGEN (GENEVE)	15
ACHTERGRONDINFORMATIE	15
SCHEMA 1	15
PROCEDURE	15
1. MENSENRECHTENCOMITÉ (HUMAN RIGHTS COMMITTEE, HRC);	16
2. COMITÉ TEGEN FOLTERING (COMMITTEE AGAINST TORTURE, CAT).....	17
3. COMITÉ TEGEN DISCRIMINATIE VAN VROUWEN (COMMITTEE ON THE ELIMINATION OF DISCRIMINATION AGAINST WOMEN, CEDAW).....	17
4. COMITÉ TEGEN RASSENDISCRIMINATIE (COMMITTEE ON THE ELIMINATION OF RACIAL DISCRIMINATION, CERD)	17
AFWEGING KEUZE VOOR TE VOLGEN PROCEDURE:	17
SCHEMA 2.....	19
TOEVOEGBELEID	19
4. BIJZONDERE RECHTSGANG IN HET KADER VAN DE VISUMCODE: HET SCHENGENVISUM	20

AANVRAAG VISUM	20
LENGTE VAN VERBLIJF	20
VEREISTEN VISUM KORT VERBLIJF	21
WEIGERING VAN EEN VISUM	21
RECHTSMIDDEL.....	21
VOORBEELDEN UIT DE PRAKTIJK	21
TOEVOEGBELEID	22

Rechtsgangen bij de internationale instanties op grond van verdragen.

Uitgangspunten:

Advies

Omdat niet-Nederlandse rechtsprekende organen niet opgenomen zijn in artikel 1 Bvr kan een rechtsgang bij een internationale instantie nooit een procedure zijn in de zin van het Bvr en kan een toevoeging uitsluitend op advies worden vastgesteld.

Per rechtsbelang wordt 1 toevoeging verstrekt, ongeacht bij welke internationale instantie de zaak wordt aangebracht.

Bovenstaande impliceert dat bijvoorbeeld een ingesteld rechtsmiddel bij een Comité van de VN onder het bereik valt van de toevoeging voor de rechtsgang bij het Europees Hof te Straatsburg¹.

Exu

Vooralsnog zullen we geen beleid formuleren voor aanvragen van extra uren.

Codering

Onderhavige rechtsbijstand wordt nu gecodeerd op zaakcode O012: 'onrechtmatige overheidsdaad'. Deze vorm van de onrechtmatige daad wordt beheerst door het burgerlijk recht, door art. 6:162 lid 1 BW. Een actie uit onrechtmatige overheidsdaad wordt gevoerd voor de Nederlandse civiele rechter.

Een klacht bij een internationale instantie betreft echter altijd een handelen van de overheid, c.q. een bestuursorgaan, die op zich rechtmatig kan zijn maar die mogelijk in strijd is met het Verdragenrecht. Dit is dus geen Nederlandse civielrechtelijke actie. Pas als door de internationale instantie is vastgesteld dat het handelen van een lidstaat in strijd is met het Verdragenrecht, kan mogelijk - als aan alle zeven vereisten daarvoor voldaan is² - in een nationale procedure een actie uit onrechtmatige overheidsdaad worden aangespannen.

De werkgroep is van mening dat de zaakcodering O012 dus niet beantwoordt aan de aard van de internationale procedure.

¹ Dit is het uitgangspunt. In de praktijk kunnen we dan monitoren of er voorkomende gevallen zijn waarbij niet meer volgehouden kan worden dat er sprake is van hetzelfde rechtsbelang. De werkgroep ziet graag voorbeelden.

² Voordat een besluit of een feitelijke handeling van een overheidsorgaan kan leiden tot een onrechtmatige daad, moet er naar zeven vereisten worden gekeken. Men bekijkt eerst of het besluit of de handeling wel onrechtmatig is. Daarna moet men bepalen of de onrechtmatige daad toerekenbaar is aan het bestuursorgaan. Verder dient gekeken te worden naar de relativiteit en naar de causaliteit. Dan moet er ook schade zijn. Als laatste moet bekeken worden of er ook sprake is van eigen schuld van de burger en of de vordering niet verjaard is.

Wanneer voldaan is aan de hierboven genoemde vereisten, is er sprake van een onrechtmatige overheidsdaad.

Van de bestaande codes past code B060 hier beter bij³.

Dit past ook bij de vergoeding die aan dit soort zaken gegeven wordt: 8 punten. Belangrijk is dat hiermee ook de terugkerende discussie over 'procedure' (11 punten) en 'advies' (8 punten) wordt voorkomen.

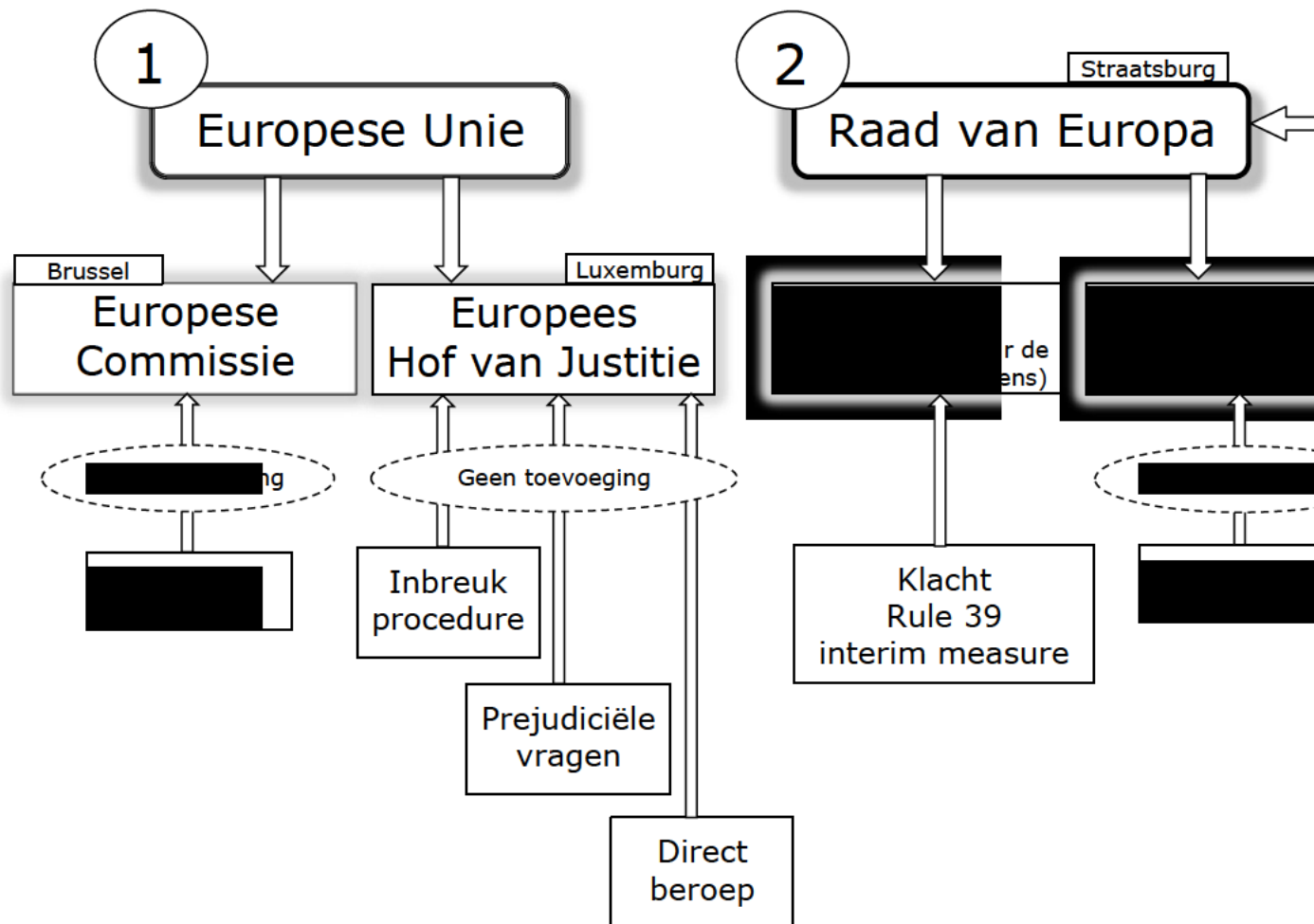
Proceskostenvergoeding

We gaan ervan uit dat in de hier genoemde rechtsgangen in het algemeen geen (proceskosten)vergoeding wordt betaald door de instanties. Wij stellen voor, dat de advocaat in die procedure toch altijd dient te verzoeken om een proceskostenveroordeling. Mocht deze worden toegekend, dan zal die verrekend worden bij de vaststelling van de vergoeding.

Nederlandse rechtssfeer

In Europese procedures gaat het altijd om de vraag of een lidstaat het EVRM geschonden heeft. Toevoegingen kunnen echter enkel worden verstrekt indien er sprake is van een geschil dat binnen de Nederlandse rechtssfeer ligt (zie werkinstructie grensoverschrijdende geschillen). Toevoegingen kunnen dus enkel worden verstrekt indien er sprake is van internationale rechtsgang over schending (violation) van een Verdrag door de Nederlandse Staat, naar aanleiding van een procedure die in Nederland is gevoerd. Dit impliceert dat voor klachten tegen andere lidstaten dan Nederland niet wordt toegevoegd.

³ Om dit soort zaken beter te kunnen monitoren zou de werkgroep zou liever een nieuwe code gecreëerd zien voor zaken bij internationale instanties. Als dit niet kan is het van belang dat bij de zaaksomschrijving/toelichting wordt omschreven bij welke internationale instanties de zaak dient.

1. Rechtsgangen bij instanties van de Europese Unie (EU)

A. Klacht bij de Europese Commissie te Brussel

(Onderstaande uit: Mededeling van de commissie aan de raad en het Europees parlement van 2 april 2012)⁴

De Commissie erkent dat de klager een essentiële rol speelt door de Commissie te helpen inbreuken/schending op het recht van de Europese Unie op te sporen. Particulieren hebben geen recht om een bepaald standpunt op te eisen, vanwege de discretionaire bevoegdheid van de Commissie. Voor een eventuele schadevergoeding is uitsluitend de nationale rechter bevoegd, omdat klagers daar hun rechten directer en persoonlijker kunnen doen gelden.

Particuliere geschillen zijn niet ontvankelijk.

Een klager hoeft geen procesbelang aan te tonen. Hij hoeft ook niet te bewijzen dat hij in het bijzonder en rechtstreeks wordt geraakt door de betreffende maatregel. De identiteit van klager hoeft niet bekend gemaakt te worden aan de betrokken staat.

In de bijlage bij het klachtenformulier wordt er expliciet melding van gemaakt dat een arrest van het Hof niet van invloed is op de individuele rechten van de klager. De klager wordt tevens aangeraden gebruik te maken van de nationaalrechtelijke beroepsmogelijkheden

De klacht kan leiden tot een oplossing via politieke kanalen of tot een inbreukprocedure bij het Europees Hof. De Commissie heeft hiertoe een discretionaire bevoegdheid.

Conclusie: bij deze rechtsgangen is er geen sprake van een rechtsbelang dat eiser rechtstreeks en individueel aangaat (art. 1 Wrb). Vgl. rechtbank Amsterdam, 8 april 2013, Awb 12/2938

Toevoegbeleid

Voor het indienen van een klacht bij de Europese Commissie wordt geen toevoeging verstrekt, omdat het rechtsbelang klager niet rechtstreeks en individueel aangaat. (art. 1 Brt) Het betreft een afgeleid belang.

Ook ingeval het belang een grote groep betreft wordt er om dezelfde reden geen toevoeging verstrekt. Deze procedures richten zich dan meer op wetgeving dan op een individueel rechtsbelang.

B. Europees Hof van Justitie in Luxemburg ofwel European Court of Justice (ECJ)

Inbreukprocedure

De Commissie kan de zaak aanhangig maken bij het Hof van Justitie op grond van een klacht dan wel op grond van vermoedens van inbreuken die zij zelf hebben ontdekt.

Zo heeft het Hof zich uitgesproken over het beroep van de Commissie inzake schending van een richtlijn mbt zwangerschaps- en bevallingsverlof.

Het Hof wijst een arrest waarin wordt vastgesteld of er al dan niet van een inbreuk sprake is. Het Hof is niet bevoegd om een nationale bepaling die niet aan het recht van de Europese Unie beantwoordt, nietig te verklaren of om een autoriteit ertoe te

⁴ <http://www.eumonitor.nl/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/viz8743shpzy#p2>

verplichten om op een verzoek van een particulier in te gaan dan wel om de lidstaat te veroordelen tot het betalen van een schadevergoeding.

Toevoegbeleid

Er wordt geen toevoeging verstrekt voor het begeleiden van een inbreukprocedure, omdat het rechtsbelang klager niet rechtstreeks en individueel aangaat. Immers klager kan niet zelf een dergelijke procedure starten en het vonnis heeft geen individuele directe werking. Het adviseren c.q. begeleiden van een inbreukprocedure is een afgeleid belang.

Ook ingeval het belang een grote groep zou betreffen wordt er om dezelfde reden geen toevoeging verstrekt.

Prejudiciële zaken

In een prejudiciële zaak stelt een nationale rechter het Hof een vraag over het Unierecht. Deze procedure (artikel 267 VwEU, Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie/ TFEU, Treaty on the functioning of the European Union) beoogt een doeltreffende en uniforme toepassing van het Europese recht te waarborgen, zodat een verschil in uitleg van het Unierecht in de diverse lidstaten wordt voorkomen.

In deze procedure stelt de nationale rechter een prejudiciële vraag in een zogenaamde verwijzingsuitspraak. De term prejudicieel duidt erop dat de uitspraak van het Hof over de gestelde vraag voorafgaat aan de eindbeslissing van de nationale rechter. Op deze prejudiciële vraag geeft het Hof antwoord in de vorm van een arrest of een met redenen omklede beschikking. De nationale rechter past vervolgens de gegeven uitleg toe op het nationale geschil.

Aan de prejudiciële procedure kunnen de betrokken nationale procespartijen, de lidstaten en de Europese instellingen deelnemen door hun standpunt over de gestelde vragen kenbaar te maken aan het Hof. Alle nationale verwijzingsuitspraken worden door het Hof aan het Hofcluster van de afdeling Europees recht toegestuurd. Deze uitspraken worden vervolgens beoordeeld en geselecteerd op een eventueel Nederlands belang.

De prejudiciële procedure kent in beginsel twee fasen: de fase van de schriftelijke opmerkingen en die van de mondelinge behandeling. Zaken kunnen ook zonder zitting worden afgedaan. Lidstaten kunnen zowel in zaken van eigen bodem als in zaken afkomstig uit andere lidstaten opmerkingen indienen. In Nederlandse verwijzingsuitspraken dient de Nederlandse regering in beginsel altijd opmerkingen in.

Toevoegbeleid

Het betreft geen procedure die de rechtzoekende zelf kan opstarten. Het rechtscollege waar zijn zaak dient doet tussenuitspraak waarin de prejudiciële vragen geformuleerd worden en vervolgens voorgelegd worden aan het Europees Hof van Justitie.

Er wordt geen aparte toevoeging afgegeven voor de prejudiciële procedure bij het Europees Hof van Justitie. De werkzaamheden van de advocaat vallen onder bereik van de toevoeging die is afgegeven voor de nationale procedure.

De juridische bijstand die de advocaat voor zijn cliënt kan verrichten is beperkt tot het indienen van stukken en het aanwezig zijn bij een eventuele mondelinge behandeling.

Alleen in de zaak waarin een prejudiciële vraag is gesteld, kan de advocaat mogelijk een verzoek om extra uren indienen, gelet op de bijzondere rechtsvraag die in het geding is

en de feitelijke/juridische complexiteit. Dit geldt dus niet voor zaken die aangehouden worden omdat er in een vergelijkbare zaak een prejudiciële vraag is gesteld.

Direct beroep bij het Europees Hof in Luxemburg (Artikel 263, 265 en 279 WvEU/TFEU)

Een direct beroep bij het Europese Hof van Justitie kan worden gedaan om Europese wetgeving door EU instanties ongedaan te maken of om de EU te dwingen actie te ondernemen (wetgeving te maken).

Dit rechtsmiddel is voornamelijk bedoeld voor de lidstaten, het Europees parlement, de Council of Ministers of de Europese Commissie.

Daarnaast zijn er nog enkele instanties verbonden aan de EU die een direct beroep kunnen doen wanneer hun rechten en belangen in het geding zijn (Court of Auditors, European Central bank, Committee of the Regions).

Ten slotte kunnen natuurlijke en rechtspersonen een direct beroep doen op het Hof. Er moet aan de volgende zeer strenge eisen worden voldaan.

1. wanneer de persoon direct wordt genoemd in de wet of regelgeving;
2. wanneer de wet en regelgeving hem direct en individueel aangaat;
3. wanneer er sprake is van een richtlijn die niet hoeft te worden geïmplementeerd in nationale wetgeving en waarbij sprake is van direct belang;
4. daarnaast geldt een termijn van maximaal 2 maanden na publicatie.

Het direct en individueel belang geldt ook wanneer een direct beroep wordt gedaan bij het Hof wanneer de EU nalatig is geweest om wet en regelgeving te maken.

Het Hof is zeer terughoudend met het toelaten van direct beroep door natuurlijke en rechtspersonen. De toets van direct en individueel belang wordt in heel weinig gevallen gehaald en wanneer dit al gebeurt zal het veelal gaan om bedrijfsmatige geschillen. Immers de meeste wet en regelgeving in de EU betreft het economisch verkeer.

Toevoegbeleid

Tenzij er sprake is van een aantoonbaar en rechtstreeks individueel belang wordt er niet toegevoegd.

2. Rechtsgangen bij de Raad van Europa

A. Klacht bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg (EHRM)

Achtergrond informatie

Het EHRM zetelt te Straatsburg en behandelt klachten omdat een staat handelt in strijd met het EVRM (Europees Verdrag van de Rechten van de Mens). Het EVRM is

geratificeerd door in totaal 47 landen van de Raad van Europa. Dit zijn dus meer landen dan de 28 landen van de EU (Europese Unie).

Bij dit orgaan van de Raad van Europa kunnen individuen, groepen, organisaties en landen een klacht indienen tegen een lidstaat, door een beroep te doen op het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens (EVRM). De uitspraken van het Hof zijn definitief en bindend voor de betrokken staten.

De rechtsprekende tak van het EHRM kan worden onderverdeeld in:

- unus rechter (sinds het 14e protocol, 2010), beslist over ontvankelijkheid
- comité (3 rechters)
- kamers (7 rechters)
- Grote Kamer/Grand Chamber (17 rechters)

Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) waarborgt bepaalde mensenrechten en fundamentele vrijheden voor alle burgers in de lidstaten van de Raad van Europa. Kandidaat-lidstaten kunnen pas toetreden tot de Raad van Europa als zij het EVRM hebben geratificeerd. Naast grondrechten bevat het EVRM ook de statuten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Sinds de ondertekening van het verdrag in 1950 is het EVRM aangevuld met een aantal protocollen waarmee nieuwe rechten aan het verdrag zijn toegevoegd en de organisatie van het Hof is hervormd. Verzoekschriften kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op kwesties als opsluiting van psychiatrische patiënten, rechten van gevangenen, het afluisteren van telefoongesprekken, homo-rechten, persvrijheid, lijfstraffen, voogdij over kinderen, gezinshereniging en uitzettingskwesties.

Het EVRM bevat in het algemeen burgerlijke en politieke rechten.

Artikelen in het EVRM waarop veelal een beroep wordt gedaan zijn:

- 1: alle staten verplichten zich de rechten en vrijheden van het verdrag te respecteren.
- 2: recht op leven
- 3: verbod van foltering
- 5: recht op vrijheid en veiligheid
- 6: recht op een eerlijk en openbaar proces
 - Lid 1,c: recht op een raadsman van eigen keuze, recht op een kosteloos raadsman
8. recht op eerbiediging van privé, familie en gezinsleven
9. vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst
10. vrijheid van meningsuiting
13. recht op een effectief nationaal rechtsmiddel bij (vermeende) schending van het verdrag en de protocollen
- 14 verbod van discriminatie bij de uitoefening van rechten uit het EVRM en de protocollen

Naast het EVRM zijn er nog 16 Protocollen, dit zijn aanvullingen door de jaren heen. Voorbeelden van artikelen uit de diverse protocollen:

- bescherming eigendom;
- recht op vrije verkiezingen;
- verbod van vrijheidsbeneming wegens schulden;
- verbod van collectieve uitzetting vreemdelingen;
- afschaffing doodstraf;
- recht op hoger beroep in strafzaken;

Procedure

Voordat een klacht door het EHRM in behandeling wordt genomen, moet voldaan worden aan een aantal voorwaarden:

- verzoekschrift mag niet anoniem zijn;
- klacht moet gericht zijn tegen een publieke instantie (wetgever, administratieve overheid, rechterlijke instantie). Klachten tegen personen of particuliere organisaties worden niet door het EVRM in behandeling genomen.
- moet zijn ingediend binnen 6 maanden nadat alle nationale rechtsmiddelen zijn uitgeput. Dit laatste betekent dat er doorgeprocedeerd moet zijn tot aan de hoogste internationale instantie (voor civiele zaken de Hoge Raad en voor administratieve zaken de Raad van State en Centrale Raad van Beroep). Buiten deze eis vallen dus de buitengewone rechtsmiddelen: gratie, revisie, cassatie in het belang der wet, Nationale Ombudsman;
- in de nationale procedure moet een beroep op bepalingen uit het EVRM en/of de protocollen zijn gedaan;
- de klager moet direct getroffen zijn door het besluit, handelen of nalaten. Hij moet dus slachtoffer zijn;
- ten tijde van de klachtwaardige gebeurtenis moet de betreffende Staat het verdrag geratificeerd hebben;
- er moet sprake zijn van een 'significant disadvantage': het mag niet gaan om een bagatelklacht (een ondergeschikt belang);
- verbod van herhaling, samenloop en opeenvolging: er mag geen gelijktijdige klacht lopen of een eerdere klacht zijn ingediend bij een andere internationale instantie (bijv. UN comités).

Klacht is niet-ontvankelijk/kennelijk ongegrond:

De meeste van de ingediende klachten (meer dan 90%) worden niet-ontvankelijk (inadmissible) of kennelijk ongegrond (manifestly unfounded) verklaard. Er vindt geen hoorzitting plaats. De meest voorkomende gronden daartoe zijn

- niet-ontvankelijk:
 - o de voorwaarden zoals hierboven onder a t/m g genoemd;
- kennelijk ongegrond:
 - o er is geen bewijs voor de klacht, bij de klager ligt de bewijslast;
 - o er is geen schending van het EVRM en/of de Protocollen;
 - o er is sprake van misbruik van klachtrecht (wanneer bijvoorbeeld 1 persoon meerdere 'onzinkklachten' indient)

Als een klacht niet-ontvankelijk is verklaard staat daartegen geen intern appél open.

Klacht is ontvankelijk:

Als de klacht ontvankelijk (admissible) wordt er door het Hof 'gecommuniceerd':

- partijen worden uitgenodigd voorstellen tot een minnelijke schikking te doen⁵. Als die slaagt wordt de zaak geschrapt van de rol. Een minnelijke schikking kan zijn:
 - o de staat verricht een bepaalde handeling
 - o herstel in de oude toestand
 - o de staat verklaart dat het verdrag is geschonden en betaalt een compensatie
- als geen schikking is bereikt kan het Hof:
 - o partijen verder uitnodigen om bewijs te leveren;
 - o onderzoeksmaatregelen nemen;
 - o getuigen, deskundigen horen;
 - o vragen om schriftelijke bewijsstukken;

⁵ M.i.v. het 14^e protocol (2010) kan in elke fase van de procedure (dus ook voor de niet-ontvankelijkheidsverklaring) een schikking beproeft worden

- eventueel een hoorzitting houden (komt weinig voor, behalve bij Grand Chamber, daar juist weer wel);
- ieder land dat partij is bij het verdrag heeft recht schriftelijke conclusies te nemen, ongeacht of de klacht tegen dat land is gericht;
- ook de Commissaris voor Mensenrechten kan sinds het 14^e Protocol zijn mening geven en een hoorzitting bijwonen in het algemene belang van effectieve mensenrechtenbescherming;

De uitspraak (decision):

- kan zijn gegrond (founded) of ongegrond (unfounded); er is wel/geen schending van het EVRM
- dient te worden gemotiveerd;
- wordt in het Engels of Frans gedaan;

(intern) appel:

- tegen uitspraak van unus rechter en comité is geen intern appel mogelijk. Die uitspraken zijn dus einduitspraken;
- uitspraak van de Kamer: binnen 3 maanden kan er intern appel worden ingesteld⁶. Dit betekent - maar dit geldt slechts in uitzonderlijke gevallen - dat er om verwijzing naar de Grand Chamber (GC) kan worden gevraagd:
 - een college van 5 rechters van de GC beslist of de GC de zaak gaat behandelen, daartegen staat geen appel open;
 - ook in deze fase kan alsnog besloten worden de klacht niet-ontvankelijk te verklaren;
 - ook in deze fase staat weer schikking en schrapping open;
 - de uitspraak van de GC is meteen einduitspraak;

Interpretatie en herziening van uitspraken:

interpretatie:

- iedere procespartij (klager en staat) kan binnen 1 jaar het Hof om uitleg van (een onderdeel van) het arrest vragen;
- ook het Comité van Ministers kan om uitleg van het arrest vragen (er moet dan wel een 2/3 meerderheid zijn);

herziening:

- kan worden gevraagd door een van de procespartijen binnen 6 maanden na ontdekking van een feit dat ten tijde van de uitspraak redelijkerwijs niet bekend was of bekend kon zijn (met bewijsstukken);

Betekenis van de (gegronde) uitspraak:

- de uitspraak heeft een declaratoir karakter: er wordt een verdragsschending vastgesteld. Het Hof kan geen nationale uitspraken vernietigen;
- maar de staat heeft zich verbonden zich te houden aan de uitspraak:
 - het Comité van Ministers houdt toezicht op de uitspraak:
 - binnen het Comité wordt controle uitgeoefend of de staat maatregelen heeft genomen om uitvoering te geven aan de uitspraak (is wetgeving aangepast, is er genoegdoening). Als het comité van mening is dat is voldaan aan een uitspraak wordt dit vastgelegd in een resolutie, die wordt gepubliceerd;
 - het Comité van Ministers kan bij de Grand Chamber een infractieprocedure aanhangig maken indien een staat de

- uitspraak niet naleeft. Dit gebeurt alleen in zeer extreme gevallen, ter verhoging van de politieke druk;
- indien de staat niet zelfstandig actie onderneemt kan de klager in een nationale procedure:
 - civielrechtelijk: een en ander afdwingen via een civielrechtelijke procedure op grond van art. 6:162 BW (onrechtmatige daad), de kans van slagen is echter (nog) niet zo groot;
 - in bestuursrechtelijke zin wordt een uitspraak in Nederland (mogelijk⁷) gezien als een novum, dit zou dan grond zijn voor het doen van een herhaalde aanvraag. Of er kan (als dit mogelijk is) een nieuw EVRM-conform besluit gevraagd worden;
 - in strafrechtelijke zin kan op grond van de uitspraak wel een heropening worden gevraagd (art. 457 Sv);
- in de uitspraak kan ook schadevergoeding ('billijke genoegdoening') worden toegekend. Hiervoor moet de klager echter wel expliciet een verzoek doen, het hof kent dit niet ambtshalve toe. Vaak constateert het Hof dat met de enkele constatering van de schending van het verdrag al voldoende genoegdoening is gegeven;

Interim measure, Rule 39 (Procesreglement)

Op basis van art. 39 van het Procesreglement kan het EHRM een voorlopige maatregel nemen (dit is vergelijkbaar met een vovo in het Nederlandse recht). Dit gebeurt in de praktijk meestal in de gevallen waarin er sprake is van een dreigend onherstelbaar letsel: dreigende schending van art. 2 (recht op leven) en art. 3 (verbod van marteling, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing). Er is bijvoorbeeld geen voldoende medische zorg in het land waarnaar uitgezet wordt, of er is geen contact met de advocaat⁸, er dreigen atoomproeven, de gezondheidssituatie in detentie. De maatregel kan worden ingesteld voor een bepaalde tijd en kan worden verlengd, maar kan ook worden ingetrokken. In de regel geldt de interim measure hangende de procedure bij het hof. Wanneer een interim measure wordt toegepast wordt het Comité van Ministers geïnformeerd.

Meestal eindigen zaken waarin een interim measure is gevraagd echter al in de ontvankelijkheidsfase: er dreigt geen onherstelbaar letsel, er is onvoldoende bewijs om de zaak ontvankelijk te verklaren, de nationale rechtsmiddelen zijn nog niet uitgeput etc.

Het EHRM publiceert zijn beslissingen op de eigen website⁹. De Raad van Europa plaats persberichten van het EHRM op de eigen homepage¹⁰.

Toevoegbeleid

Er wordt slechts 1 toevoeging verstrekt voor een internationale of Europese procedure, aangezien het eenzelfde rechtsbelang betreft. Het is aan de rechtsbijstandverlener om een keuze te maken bij welke instantie het betreffende rechtsbelang het beste behartigd kan worden.

Zo kan er gekozen worden voor een procedure bij het EHRM (zie hierna schema 2 in hoofdstuk 3).

Voor een rechtsgang bij het EHRM (klacht en/of interim measure) wordt 1 toevoeging verstrekt. Er dient voldaan te worden aan de onderstaande ontvankelijkheidsvereisten:

⁷ In de jurisprudentie wordt dit nog niet erkend, maar de Ministere van Justitie lijkt dit niet uit te sluiten (brief aan de 2^e kamer van 12 augustus 2005, kamerstukken II 2004/05, 290279, nr. 28)

⁸ Öcalan/Turkije, EHRM 14 december 2000

⁹ http://www.europa-nu.nl/id/vg9hmms5gzv/eurpese_hof_voor_de_rechten_van_de_mens

¹⁰ http://www.europa-nu.nl/id/vg9ho48czuz9/raad_van_europa_rve

- 1) het betreft een klacht over een van de rechten opgenomen in het EVRM of de Protocolen. Motiveer over welke bepalingen de klacht gaat en of de klager als slachtoffer van een schending wordt aangemerkt;
- 2) het betreft een handeling of een nalaten of besluit dat werd genomen of plaatsvond nadat de staat waartegen geklaagd wordt partij werd bij het EVRM en het facultatieve protocol;
- 3) de klacht betreft een besluit, handeling of nalaten van een publieke instantie of functionaris of van een private partij wiens handeling aan de Staat kan worden toegerekend;
- 4) de handeling, het besluit of het nalaten gaat rechtzoekende direct aan (slachtoffervereiste);
- 5) de Nederlandse rechtsmiddelen in deze zaak zijn uitgeput, u heeft de verdragsrechtelijke rechten inhoudelijk aan de orde gesteld én u beschikt over het gehele nationale procesdossier. Geef aan welke nationale instanties uitspraak hebben gedaan over deze zaak;
- 6) de laatste uitspraak is niet langer dan 6 maanden geleden. Wanneer is de laatste uitspraak van een Nederlandse rechter in deze zaak gedaan?
- 7) Al bij de nationale rechter is inhoudelijk een beroep op bepalingen van het EVRM gedaan. Geef aan waar dat uit blijkt;
- 8) bij de indiening van de klacht is het door de Griffie van het Hof voorgeschreven formulier gebruikt;
- 9) Het is geen bagatelklacht: in ieder geval meer dan uitsluitende financieel belang
- 10) Er zijn geen klachten gelijktijdig of eerder ingediend bij één van de Comité's in Geneve over hetzelfde voor dezelfde rechtzoekende.

Aanvullend bij Interim Measures (Rule 39):

- 11) Rechtzoekende wordt binnen afzienbare tijd uitgezet én heeft dan geen mogelijkheid meer om de ingediende klacht aan te vechten.

B. Europees Comité voor Sociale Rechten

Het Europees Comité voor Sociale Rechten (ECSR) is opgericht om te controleren of het Europees Sociaal Handvest, een mensenrechtenverdrag van de Raad van Europa, door de aangesloten landen wordt nageleefd. Het comité bestaat uit vijftien leden, gekozen door het Comité van Ministers van de Raad van Europa voor een periode van zes jaar.

Over nationale rapporten brengt het Comité conclusies uit, over collectieve klachten brengt het beslissingen uit.

Klachtgerechtigden

De volgende organisaties zijn klachtgerechtigd bij het Comité:

1. Internationale organisaties van werkgevers en vakbonden
2. Werkgeversorganisaties en vakbonden in de betreffende lidstaat
3. Internationale Non-Gouvernementele Organisaties (NGO's) die een deelnemende status genieten bij de Raad van Europa (vermeld op een lijst die vier jaar geldig is en kan worden vernieuwd)
4. Nationale NGO's, waarvan het klachtrecht is erkend door de betreffende lidstaat.

Voorbeeld: de beslissing van het Europees Comité voor Sociale Rechten (ECSR) in de zaak Conference of European Churches (CEC) v. the Netherlands No. 90/2013 van 1 juli 2014 ('bed, bad en brood').

Het Comité van Ministers van de Raad van Europa neemt aan het einde van een collectieve klachtprocedure een resolutie aan, op basis van het rapport van het ECSR en, wanneer een schending van het Handvest is geconstateerd, richt het een aanbeveling tot de betreffende lidstaat.

Toevoegbeleid

Er bestaat geen individueel klachtrecht bij het ECSR. Een individu heeft geen rechtstreeks en individueel rechtsbelang en er wordt geen toevoeging verstrekt.

3. Internationale klachtprocedures bij VN (toezichthoudende instanties onder VN mensenrechtenverdragen (Geneve))

Achtergrondinformatie

We onderscheiden de volgende comités en verdragen:

Schema 1

Comité	Verdrag	Individueel klachtrecht geratificeerd door NL
Mensenrechtencomité (HRC)	Internationaal Verdrag inzake Burgerlijke en Politieke rechten (IVPBR/CCPR)	Ja
Comité tegen Foltering (CAT)	Verdrag tegen Foltering (CAT)	Ja
Comité tegen discriminatie van vrouwen (CEDAW)	Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle vormen van Discriminatie van Vrouwen (IVDV/CEDAW)	Ja
Comité tegen rassendiscriminatie (CERD)	Internationaal Verdrag tegen de Uitbanning van alle vormen van Rassendiscriminatie (IVRD/CERD)	Ja
Comité tegen verdwijningen (CED)	Internationaal Verdrag tegen gedwongen verdwijningen (CED)	Ja
Economische, Sociale en Culturele Rechten Comité (CESCR)	Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (IVSCER/CESCR)	Nee
Kinderrechtencomité (CRC)	Internationaal voor de rechten van het kind (CRC)	Nee

De belangrijkste comités zijn het HRC, CAT, CEDAW en CERD. Deze worden hieronder verder besproken.

Procedure

Voorwaarden voor indienen klacht bij HRC, CAT, CEDAW en CERD:

- klacht mag niet anoniem zijn;
- de klacht moet een handeling, een nalaten of een besluit betreffen van een publieke instantie of een ambtenaar;
- de handeling moet hebben plaatsgevonden nadat Nederland partij werd bij het verdrag;
- slachtoffervereiste (rechtstreeks getroffen zijn door wetgeving); onder IVBPR kan ook dreigend slachtofferschap (uitzetting, foltering, lijfstraf);
- kennelijk ongegrond: indien voldoende ondersteunend bewijs van de bewering is overgelegd; misbruik van klachtrecht: als al eerder een vergelijkbare klacht is ingediend met onvoldoende bewijs en weer een klacht wordt ingediend met onvoldoende bewijs;
- de nationale rechtsmiddelen moeten uitgeput zijn. Anders dan bij het EHRM geldt dit ook wanneer de nationale procedure onredelijk lang duurt;
- in de nationale procedure moet schending van het betreffende VN-Verdrag zijn gesteld;

- h. er mag geen samenloop zijn met een klacht bij het EHRM of bij een ander VN-comité. Na afloop mag wel een klacht bij EHRM of ander VN-comité worden ingediend. Maar let op:
 - EHRM/CAT/CEDAW: doen geen klacht als die al door andere internationale instantie is behandeld (tenzij niet-ontvankelijk door EHRM wegens overschrijden 6 maanden termijn, want dan is klacht niet behandeld);
 - HRC/CERD: doen dat wel;
- i. Geen termijn voor indienen na klacht, maar hoe langer men wacht hoe minder kans van slagen (CERD heeft wel termijn van 6 maanden);
- j. rechtspersonen zijn niet-ontvankelijk;

Mogelijke besluiten:

- niet-ontvankelijk (geheel of gedeeltelijk);
hiervan kan later herziening worden gevraagd (klacht is niet meer aanhangig bij ander instantie, nationale rechtsmiddelen zijn alsnog uitgeput e.d., vergezeld van bewijsstukken);
- staken behandeling: klager trekt klacht in of er is een 'friendly settlement'. Comités beproeven niet eerst een schikking zoals het EHRM dat wel doet.=;
- uitstellen behandeling (als indiener onvindbaar is e.d.);
- ontvankelijk (geheel of gedeeltelijk)

Uitspraken ('views'; bij CERD: 'opinions'):

- bij gegrondverklaring wordt de staat verzocht maatregelen te nemen en verzoekt de staat te reageren;
- uitspraken zijn niet juridisch bindend (i.t.t. uitspraken EHRM);
- er wordt een speciaal rapporteur benoemd voor follow-up van views;
- klager kan mogelijk art. 6:162 procedure starten in Nederland of vragen om een verdragsconform besluit;

1. Mensenrechtencomité (Human Rights Committee, HRC);

Dit comité bestaat uit 18 experts die 2x per jaar in Genève en 1x per jaar in New York bijeenkomen. Het klachtrecht is geregeld in het FP (Facultatief Protocol).

De klacht dient officieel ingediend te worden bij de Secretaris-Generaal van de VN, maar in de praktijk komt de klacht op bureau van de OHCHR (United High Commissioner for Human Rights). De klacht kan voorts alleen in een officiële VN-taal worden ingediend (Engels, Frans, Russisch, Chinees, Spaans, Arabisch). Het secretariaat kan vervolgens eventueel verzoeken om meer informatie en zendt de zaak door naar de Speciale Rapporteur inzake nieuwe klachten. Deze Speciale Rapporteur vraagt om meer informatie in een 'Note Verbal' (meestal gericht aan de Permanente Missie van dat land bij de VN) en stuurt klacht door naar Staat, die binnen 6 maanden commentaar moet leveren op ontvankelijkheid en merites van de klacht. Het secretariaat stelt een ontwerp-aanbeveling op voor zaak-rapporteur en een werkgroep doet vervolgens aanbevelingen over ontvankelijkheid en merites. Het Comité besluit op basis van deze aanbevelingen van de werkgroep.

Er worden geen hoorzittingen gehouden en de procedure is schriftelijk.

De einduitspraak bevat een uiteenzetting van de feiten (standpunten klager en staat) en de vaststelling dat bepalingen IVBPR al dan niet geschonden zijn. Indien

vastgesteld wordt dat er sprake is van schending zal de uitspraak ook een bevestiging bevatten dat de staat verplicht is om de klager effectief rechtsherstel te bieden en ervoor te zorgen dat dergelijke schendingen in de toekomst niet meer plaats zullen vinden. Het comité geeft vervolgens aan dat het binnen 90 dagen informatie van de staat wenst te ontvangen over de getroffen maatregelen om aan de uitspraak van het Comité te voldoen. Daarnaast kan het comité aanbevelingen doen over de inhoud van dit rechtsherstel. Een Speciale Rapporteur inzake 'Follow up on views' onderhoudt contact met het slachtoffer ter controle of er maatregelen zijn genomen. In het jaarrapport besteedt het Comité aandacht aan de reactie van de staat of het uitblijven daarvan.

Het Comité kan ook voorlopige maatregelen nemen, bijvoorbeeld bij dreigende schending van de artikelen 6 (recht op leven), 7 (verbod van marteling, wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing), art. 27 (individueel recht om de eigen cultuur te beleven). Vaak wordt verzocht om opschorting van executie, of uitzetting of uitlevering naar land waar mishandeling of doodstraf te wachten staat. Een ander voorbeeld is opschorting van het kappen van bomen of andere maatregelen die onherstelbare schade kunnen opleveren aan het milieu en daarmee aan cultuur en leefwijze van bepaalde groepen (art. 27).

2. Comité tegen foltering (Committee against Torture, CAT)

Dit comité bestaat uit 10 experts en heeft een werkgroep die aanbevelingen doet (5 leden);

Belangrijke artikelen:

- 40: het strafbaar stellen van marteling
- 6,7,12,13: het vervolgen van en onderzoek doen naar daden van marteling;
- 2,10,11: het nemen van algemene en specifieke maatregelen tegen wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing;
- 3: non-refoulement

Het Comité kan voorlopige maatregelen nemen, bijvoorbeeld in het kader van art. 3, het beginsel van non-refoulement (vgl. enkel voorlopige maatregelen het HRC en – meer nog – art. 3 EVRM).

3. Comité tegen discriminatie van vrouwen (Committee on the elimination of discrimination against women, CEDAW)

Het comité bestaat uit 23 experts. Zij komen 2x per jaar bijeen. Het klachtrecht is niet geregeld in het Verdrag maar in een OP (Optional Protocol). Op basis van dit OP kan het Comité een onderzoeksprocedure doen (eventueel lidstaten bezoeken).

4. Comité tegen rassendiscriminatie (Committee on the elimination of Racial Discrimination, CERD)

Het comité bestaat uit 18 deskundigen. Men komt 2 x per jaar in Genève bijeen. Het klachtrecht is slechts van toepassing wanneer dit uitdrukkelijk is erkend. Nederland is daartoe overgegaan. Er worden echter niet veel klachten ingediend.

Afweging keuze voor te volgen procedure:

De volgende aspecten dienen bij een afweging te worden meegenomen:

- de beschermde rechten:
 - Het EVRM en het IVBPR bevatten een breed scala aan rechten die veel overeenkomsten vertonen;
 - het CAT, CEDAW en CERD zijn meer 'one-issue' verdragen, wanneer een klacht meer dan alleen marteling, discriminatie betreft kunnen EVRM en IVBPR de voorkeur genieten;
 - bij een klacht over 6 EVRM (eerlijk proces) kan ook jurisprudentie van art. 14 IVBPR bruikbaar zijn;
 - bij het CAT betreffen de meeste klachten het non-refoulementbeginsel. Dit beginsel ligt echter ook besloten in de artt. 3 EVRM en 6 en 7 IVBPR. Als uit de feiten niet direct duidelijk is dat het om marteling of om wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing gaat, verdient bij uitzettingszaken een beroep op EVRM of IVBPR de voorkeur. CAT is namelijk slechts van toepassing bij dreigende marteling;
 - jurisprudentie van het EHRM ten aanzien van de verschillende verdragsrechten is beter ontwikkeld dan die van de VN-Comités, klacht in Straatsburg is makkelijker voor te bereiden;
 - welke procedure men ook kiest, ter ondersteuning van een argumentatie kunnen de uitspraken van andere instanties nuttig zijn;
- geschiktheid procedure en opvolging. Voor deze keuze is het volgende van belang:
 - ontvankelijkheidsvoorwaarden
 - beroepstermijn
 - vraag of rechtspersonen al dan niet kunnen klagen
 - duur van de procedure
 - bewijslastverdeling
- opeenvolging:
 - EHRM, CAT en CEDAW: nemen geen klachten in behandeling als die al door andere internationale instanties zijn behandeld;
 - HRC en CERD kan een zaak die door een andere internationale instantie is behandeld (dus klaar, ook daar is samenloop niet toegestaan) wel in behandeling nemen (dus na EHRM kan hierheen gegaan worden, omgekeerd niet);

- in het oog springende verschillen tussen EVRM en VN-comités:

schema 2

<i>EVRM</i>	<i>VN-comités</i>
Wel (beperkt) hoorzittingen	Alleen schriftelijk
	minder kosten
Juridisch wel bindend	Niet bindend
	Geven preciezer aan, aan welke schending een einde moet worden gemaakt
Jurisprudentie beter ontwikkeld	
	One issue: CAT, CEDAW en CERD
Mogelijkheid vergoeding van schade en kosten	Niet
Mogelijkheid vergoeding kosten van rechtsbijstand	Niet
Mogelijkheid minnelijke schikking	
Lange procedures	
Op grote schaal afdoen dmv niet of nauwelijks gemotiveerde niet-ontvankelijkheidsbeslissingen	
6 maanden termijn voor indiening	
	Rechtspersonen als zodanig niet ontvankelijk

- Als een geschonden recht zowel in het EVRM als in een VN-verdrag is opgenomen verdient dus het EHRM – ondanks de vaak lange duur van procedures en soms zeer beknopte wijze van afdoening van zaken - de voorkeur als forum.

Toevoegbeleid

Er wordt slechts 1 toevoeging verstrekt voor een internationale of Europese procedure, aangezien het eenzelfde rechtsbelang betreft. Het is aan de rechtsbijstandverlener om een keuze te maken bij welke instantie het betreffende rechtsbelang het beste behartigd kan worden.

Indien het klachtprotocol nog niet geratificeerd is, wordt voor het indienen van een individuele klacht niet toegevoegd omdat de uiteindelijke beslissing geen directe werking heeft.

Indien het klachtprotocol wel is geratificeerd geldt het volgende.

Duidelijk is dat bij een schending van een verdrag er voor de rechtzoekende (vaak) meerdere opties zijn. Het hangt van de omstandigheden van het geval voor welk instantie gekozen zal worden (zie hiervoor onder 4). Het zal vaak de vraag zijn wat de toegevoegde waarde is van het indienen van meerdere klachten.

De werkgroep stelt dan ook voor dat voor het indienen van een klacht bij een instantie van de Raad van Europa en/of de VN in principe één toevoeging wordt afgegeven. Die toevoeging geldt dan tevens voor het indienen van een voorlopige maatregel (interim measure) in het kader van die klacht.

Indien de ene procedure is afgerond en de volgende is gestart, zal de laatste procedure vallen onder het bereik van die eerdere procedure. Eventueel kan er om extra uren worden verzocht. De aanvraag zal worden getoetst aan de ontvankelijkheidsvoorwaarden. De toevoeging wordt alleen verstrekt indien de advocaat de onderstaande vragen positief kan beantwoorden en motiveren:

- k. klacht mag niet anoniem zijn;
- l. de klacht moet een handeling, een nalaten of een besluit betreffen van een publieke instantie of een ambtenaar;
- m. de handeling moet hebben plaatsgevonden nadat Nederland partij werd bij het verdrag;
- n. slachtoffervereiste (rechtstreeks getroffen zijn door wetgeving); onder IVBPR kan ook dreigend slachtofferschap (uitzetting, foltering, lijfstraf);
- o. kennelijk ongegrond: indien voldoende ondersteunend bewijs van de bewering is overgelegd; misbruik van klachtrecht: als al eerder een vergelijkbare klacht is ingediend met onvoldoende bewijs en weer een klacht wordt ingediend met onvoldoende bewijs;
- p. de nationale rechtsmiddelen moeten uitgeput zijn. Anders dan bij het EHRM geldt dit ook wanneer de nationale procedure onredelijk lang duurt;
- q. in de nationale procedure moet schending van het betreffende VN-Verdrag zijn gesteld;
- r. er mag geen samenloop zijn met een klacht bij het EHRM of bij een ander VN-comité. Na afloop mag wel een klacht bij EHRM of ander VN-comité worden ingediend. Maar let op:
 - EHRM/CAT/CEDAW: doen geen klacht als die al door andere internationale instantie is behandeld (tenzij niet-ontvankelijk door EHRM wegens overschrijden 6 maanden termijn, want dan is klacht niet behandeld);
 - HRC/CERD: doen dat wel;
- s. Geen termijn voor indienen na klacht, maar hoe langer men wacht hoe minder kans van slagen (CERD heeft wel termijn van 6 maanden);
- t. rechtspersonen zijn niet-ontvankelijk;

4. Bijzondere rechtsgang in het kader van de Visumcode: het Schengenvisum

Ofschoon dit niet een specifieke internationale rechtsgang is, wil de werkgroep graag nog speciale aandacht besteden aan de rechtsgang in het kader van de Visumcode: het Schengenvisum.

Onderdanen van een derde land (personen die geen burger zijn van de Europese Unie) die voor een kort verblijf van maximaal 90 dagen in een land binnen het Schengengebied willen verblijven hebben doorgaans een visum nodig.

Nederland is één van de 26 Europese landen die niet langer grenscontroles hebben. Deze landen geven een gezamenlijk visum af, het Schengen visum.

Aanvraag visum

Het visum moet aangevraagd worden bij de ambassade van het land waar de derdelander wil verblijven of bij de ambassade van het land dat het hoofddoel is van een rondreis binnen het Schengengebied. Indien er geen ambassade van het te bezoeken land in het land van herkomst is kan de derdelander de aanvraag doen bij een andere ambassade van een Schengenland. Meestal zijn hierover afspraken gemaakt tussen de diverse Schengenlanden. Visumaanvragen kunnen niet eerder dan drie (3) maanden voor het geplande bezoek worden aangevraagd. Omdat identificatie en opname van biometrische gegevens onderdeel is van het aanvraagproces dient iedere aanvrager in persoon te verschijnen. Dit geldt ook voor minderjarige kinderen.

Lengte van verblijf

Het maximum verblijf binnen het Schengengebied is 90 dagen per 180 dagen. De dag van aankomst en dag van vertrek tellen mee als een volle dag.

Als de bezoeker de toegestane 90 dagen heeft opgebruikt, dan dient hij/zij het schengengebied te verlaten en mag hij/zij pas na 3 maanden weer naar het

schengengebied terugkeren. Een verzoek om verlenging is beperkt mogelijk indien sprake is van overmacht of om humanitaire redenen. Reizigers die alleen door de internationale zone reizen, hebben mogelijk een luchthaventransitvisum nodig.

Vereisten visum kort verblijf

In de Visumcode ¹¹ is geregeld aan welke vereisten de visumaanvraag moet voldoen. Zo moet een vastgesteld aanvraagformulier volledig ingevuld worden die ten tijde van de afspraak, zichtbaar voor de baliemedewerker ondertekend moet worden. Daarbij moeten verplicht stukken overgelegd worden, zoals een geldig paspoort, recente pasfoto, bewijs ziektekostenverzekering, werkgeversverklaring, bewijs van inkomen en reisschema. De aanvrager moet tevens stukken overleggen over het doel van zijn bezoek. Bij een familie-/vriendenbezoek moet een volledig door familielid of vriend ingevuld en ondertekend Bewijs van Garantstelling, ondertekend door het gemeentehuis en een kopie van het Nederlandse paspoort of verblijfsvergunning van de persoon door wie de aanvrager is uitgenodigd overgelegd worden. Voor een vakantie moet een kopie van de hotelreservering met daarop de naam, adres en telefoonnummer van het hotel en reserveringsnummer of bewijs dat de aanvrager deel uitmaakt van een groepsreis. Daarnaast moet de aanvrager bij de aanvraag leges betalen.

Weigering van een visum

Een visum kan geweigerd worden als: de overgelegde reisdocumenten vals zijn, het doel van de reis niet aangetoond is, de aanvrager over onvoldoende middelen van bestaan of over geen toereikende medische reisverzekering kan beschikken, de aanvrager gesignaleerd staat in het SIS (Schengen Informatie Systeem) dan wel wordt beschouwd als een bedreiging voor de openbare orde en veiligheid. Ook als getwijfeld wordt aan de echtheid van de overgelegde bewijsstukken of aan de geloofwaardigheid dat cliënt weer tijdig terugkeert naar het land van herkomst kan het visum worden geweigerd. Op een vastgesteld modelformulier wordt de weigering meegedeeld aan de aanvrager.

Rechtsmiddel

Aanvragers aan wie een visum is geweigerd, kunnen in beroep gaan. Het beroep wordt ingesteld tegen de lidstaat die de definitieve beslissing over de aanvraag heeft genomen. De nationale wetgeving van de lidstaat met betrekking tot de procedure regels is op het beroep van toepassing. Inhoudelijk wordt de Visumcode getoetst. De Lidstaten verstrekken de aanvragers informatie over de procedure in geval van beroep.¹²

Als een Nederlandse ambassade het besluit neemt tot weigering van een Schengen visum moet het rechtsmiddel bezwaar worden ingesteld.

Voorbeelden uit de praktijk

1. Derdelander vraagt in het land van herkomst een Schengen visum voor een kort verblijf in Nederland bij de Nederlandse ambassade. Beroep(i.c. bezwaar) tegen het besluit op de aanvraag om een visum te weigeren moet worden ingesteld tegen de Nederlandse Staat waarbij het Nederlands recht van toepassing is.
2. Derdelander vraagt in land herkomst een Schengen visum voor een kort verblijf in Nederland bij de ambassade van een ander Schengenland (bij gebrek aan een Nederlandse ambassade in het betreffende land van herkomst). Beroep tegen het besluit om een visum te weigeren moet

¹¹ Verordening(EG)Nr. 810/2009 van Het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 tot het vaststellen van een gezamenlijke visumcode

¹² Artikel 32 lid 3 Visumcode.

worden ingesteld tegen het Schengenland dat het besluit genomen heeft, waarbij de procedureregels van dat andere Schengenland van toepassing zijn. Dit betekent ook dat het beroep aanhangig gemaakt moet worden bij een procedure instantie van dat andere Schengenland.

3. Derdelander vraagt in het land van herkomst een Schengen visum voor een kort verblijf in een ander Schengenland bij de Nederlandse ambassade (bij gebrek aan een ambassade van het betreffende ander Schengenland) . Beroep (i.c. bezwaar) tegen het besluit om een visum te weigeren moet worden ingesteld tegen de Nederlandse staat waarbij het Nederlands recht van toepassing is.

Toevoegbeleid

Voor het instellen van een rechtsmiddel tegen de weigering van een visum kort verblijf wordt geen toevoeging afgegeven. Slechts in een zeer dringende situatie kan bij hoge uitzondering een toevoeging worden afgegeven. Het niet spreken van de Nederlandse taal, het onbekend zijn met de regelgeving, problematiek rondom het verkrijgen van de juiste documenten, vervoersproblemen, het niet kunnen voldoen van de verschuldigde leges etc zijn geen reden om bij uitzondering een toevoeging af te geven.

De toevoeging wordt afgewezen omdat de kosten niet in redelijke verhouding staan tot het belang van de zaak. Het betreft een (immaterieel) belang dat direct samenhangt met de besteding van vrije tijd van de rechtzoekende ofwel een persoonlijk belang dat maatschappelijk gezien onvoldoende zwaarwegend is om de kosten van een advocaat te rechtvaardigen(art. 12 lid 2 sub b WRB).

Daarbij kan de rechtzoekende zelf bezwaar maken tegen de afwijzende beslissing indien de aanvraag is afgewezen door de Nederlandse Ambassade (zie hierboven onder nr. 1 en 3).

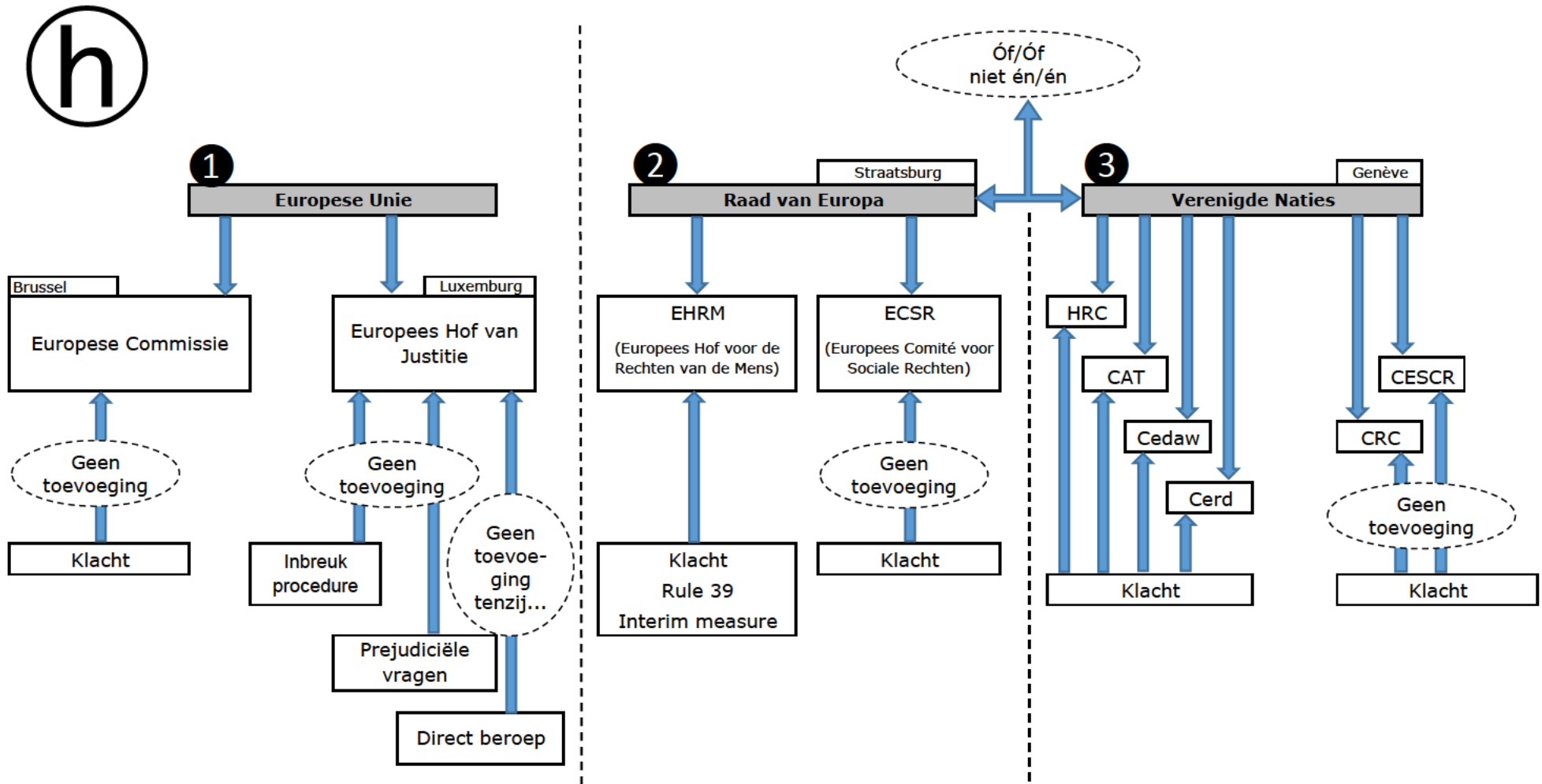
Indien de afwijzende beslissing genomen is door een Ambassade van een ander Schengenland(zie hierboven onder nr. 2) kan de toevoegingsaanvraag tevens worden afgewezen omdat er onvoldoende aanknopingspunten met de Nederlandse rechtssfeer zijn.

Stroomschema toevoegen in asielzaken

H. Internationale procedures

11 april 2017

8

Van: Art. 5.1.2.e
Verzonden: dinsdag 31 januari 2017 16:41
Aan: Art. 5.1.2.e ; Art. 5.1.2.e Art. 5.1.2.e
Onderwerp: internationaal procederen

Dag allen,

Ik heb hieronder aan de hand van mijn korte aantekeningen mijn mail geredigeerd voor Art. 5.1.2.e over het internationaal procederen. Willen jullie meekijken of alles een beetje klopt? Het enige punt waar ik geen input meer voor heb, staat onder kopje codering. Wat bedoelde we daar ook al weer mee?

Groet,

.....
 Art. 5.1.2.e
 Stafmedewerker
 Raad voor Rechtsbijstand

Tel 088 - 787 Art. 5.1.2.e • Mobiel 06 - Art. 5.1.2.e
 E-mail Art. 5.1.2.e@rvr.org

Dag Art. 5.1.2.e

Hierbij zend ik je de onze reactie op de werkinstructie internationaal procederen.

Schema

Het is een lijvig stuk geworden en naar onze inschatting te uitgebreid. Ons voorstel is de werkinstructie anders in te richten. Het onderwerp komt vooral voor in het vreemdelingen- en asielrecht en vanuit die hoek bestaat de behoefte om een werkinstructie in schemavorm te kunnen gebruiken. Dit schema is ook voorhanden. Na het schema zou wel tekst kunnen volgen en daarbij is ons voorstel om de jurisprudentie en achtergrondinformatie als bijlage toe te voegen. Wij verwachten dat de werkinstructie daarmee veel werkbaarder wordt. Wellicht is dit ook de vorm die jullie voor ogen hebben, maar dat bleek niet uit versie 0.2.

Schengen/kort verblijf

Wij missen in de werkinstructie informatie over internationaal procederen op deze specifieke onderwerpen.

Advies internationaal procederen

Ons voorstel is om dit onder te brengen onder de zaakcode O.010. Internationale procedures zoals hier bedoeld gaan om inbreuken op een recht en lijken daarmee het meest op een onrechtmatige daad.

Direct beroep EC

Hier wordt gesteld dat je niet moet toevoegen. Naar onze mening moet dit zijn: niet toevoegen, tenzij....

Codering

*

Van: Art. 5.1.2.e
Verzonden: woensdag 12 april 2017 11:05
Aan: Art. 5.1.2.e
CC: Art. 5.1.2.e, Art. 5.1.2.e, Art. 5.1.2.e
Onderwerp: RE: Werkinstructie internationaal procederen

Dag Art. 5.1.2.e

Hierbij zend ik je de onze reactie op de werkinstructie internationaal procederen.

Schema

Het is een lijvig stuk geworden en naar onze inschatting te uitgebreid. Ons voorstel is de werkinstructie anders in te richten. Het onderwerp komt vooral voor in het vreemdelingen- en asielrecht en vanuit die hoek bestaat de behoefte om een werkinstructie in schemavorm te kunnen gebruiken. Dit schema is ook voorhanden. Na het schema zou wel tekst kunnen volgen en daarbij is ons voorstel om de jurisprudentie en achtergrondinformatie als bijlage toe te voegen. Wij verwachten dat de werkinstructie daarmee veel werkbaarder wordt. Wellicht is dit ook de vorm die jullie voor ogen hebben, maar dat bleek niet uit versie 0.2.

Schengen/kort verblijf

Wij missen in de werkinstructie informatie over internationaal procederen op deze specifieke onderwerpen.

Advies internationaal procederen

Ons voorstel is om dit onder te brengen onder de zaakcode O.010. Internationale procedures zoals hier bedoeld gaan om inbreuken op een recht en lijken daarmee het meest op een onrechtmatige daad.

Direct beroep EC

Hier wordt gesteld dat je niet moet toevoegen. Naar onze mening moet dit zijn: niet toevoegen, tenzij....

Codering

In de werkinstructie wordt gemeld dat toevoegingen voor internationaal procederen gecodeerd moeten worden met O012. Dit suggereert een hoge puntenvergoeding, terwijl de vergoeding uiteindelijk via een adviesvergoeding wordt vastgesteld. Binnen HT ontstaat hierdoor ook de nodige verwarring en discussie. Wij opteren dan ook om aan te sluiten bij óf een bestaande V-code of om er wellicht een aparte V-code voor te creëren. Qua puntenaantal sluit je dan ook dichter aan bij de realiteit én de zaken kunnen wellicht beter gemonitord worden.

Zou je ons een terugkoppeling kunnen geven wat jullie van ons advies vinden?

Met vriendelijke groet,

.....

Art. 5.1.2.e

Stafmedewerker

Raad voor Rechtsbijstand

Tel 088 - 787 Art. 5.1.2.e • Mobiel 06 - Art. 5.1.2.e

E-mail Art. 5.1.2.e@rvr.org

Van: Art. 5.1.2.e
Verzonden: maandag 10 april 2017 13:44
Aan: Art. 5.1.2.e
Onderwerp: FW: Werkinstructie internationaal procederen

Hoi Art. 5.1.2.e kun je aangeven wat de stand van zaken is? Gr Art. 5.1.2.e

Van: Art. 5.1.2.e
Verzonden: donderdag 22 december 2016 14:22
Aan: Art. 5.1.2.e
CC: Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e
Onderwerp: RE: Werkinstructie internationaal procederen

Dag Art. 5.1.2.e

We agenderen deze werkinstructie voor ons expertiseoverleg in januari. Kom er dan later op terug.

Groet,

.....
Art. 5.1.2.e
Stafmedewerker
Raad voor Rechtsbijstand

Tel 088 - 787 Art. 5.1.2.e • Mobiel 06 - Art. 5.1.2.e
E-mail Art. 5.1.2.e@rvr.org

Van: Art. 5.1.2.e
Verzonden: donderdag 22 december 2016 14:21
Aan: Art. 5.1.2.e
CC: Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e
Onderwerp: RE: Werkinstructie internationaal procederen

Hallo Art. 5.1.2.e
Hier de meest recente versie van de werkinstructie.
Kun je aangeven of dit voldoet en zo nodig tekstvoorstellen doen?
Gr Art. 5.1.2.e

Van: Art. 5.1.2.e
Verzonden: donderdag 22 december 2016 13:07
Aan: Art. 5.1.2.e
CC: Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e
Onderwerp: Werkinstructie internationaal procederen

Dag Art. 5.1.2.e

Kun je ons vertellen wat de status is van de werkinstructie internationaal procederen waar enkelen van ons input voor hebben geleverd?

Groet,

.....

Art. 5.1.2.e

Stafmedewerker

Raad voor Rechtsbijstand

Tel 088 - 787 Art. 5.1.2.e • Mobiel 06 - Art. 5.1.2.e13

E-mail Art. 5.1.2.e@rvr.org

Van: Art. 5.1.2.e
Verzonden: dinsdag 9 mei 2017 16:46
Aan: Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e
Onderwerp: FW: Werkinstructie internationaal procederen
Bijlagen: Werkinstructie Internationale Instanties versie 0.2.doc

Zie bijgaand de werkinstructie internationaal procederen die wij eerder besproken hebben. Art. 5.1.2.e kun jij aan de hand hiervan een analyse maken in hoeverre onze opmerkingen aan Art. 5.1.2.e een wijziging van de onderliggende notitie zouden zijn? En als dat niet zo is, een tekstvoorstel kunne schrijven?

Groet,

.....
 Art. 5.1.2.e

Stafmedewerker
 Raad voor Rechtsbijstand

Tel 088 - 787 Art. 5.1.2.e • Mobiel 06 - Art. 5.1.2.e
 E-mail Art. 5.1.2.e@rvr.org

Van: Art. 5.1.2.e
Verzonden: donderdag 22 december 2016 14:21
Aan: Art. 5.1.2.e
CC: Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e
Onderwerp: RE: Werkinstructie internationaal procederen

Hallo Art. 5.1.2.e
 Hier de meest recente versie van de werkinstructie.
 Kun je aangeven of dit voldoet en zo nodig tekstvoorstellen doen?
 Gr Art. 5.1.2.e

Van: Art. 5.1.2.e
Verzonden: donderdag 22 december 2016 13:07
Aan: Art. 5.1.2.e
CC: Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e
Onderwerp: Werkinstructie internationaal procederen

Dag Art. 5.1.2.e

Kun je ons vertellen wat de status is van de werkinstructie internationaal procederen waar enkelen van ons input voor hebben geleverd?

Groet,

.....
 Art. 5.1.2.e

Stafmedewerker
 Raad voor Rechtsbijstand

Tel 088 - 787 Art. 5.1.2.e Mobiel 06 - Art. 5.1.2.e
 E-mail Art. 5.1.2.e@rvr.org

Wet- en regelgeving

Benodigde stukken / informatie

Toevoegbeleid

A. Europese kwesties (1 en 2)

1. Europese Commissie (Brussel) (niet toevoegen)

Je verstrekt geen toevoeging voor het indienen van een klacht bij de Europese Commissie, omdat het rechtsbelang de klager niet rechtstreeks en individueel aangaat. Het betreft een afgeleid belang. De procedure richt zich meer op wetgeving, dan op een individueel rechtsbelang.

Je verstrekt om diezelfde reden ook geen toevoeging aan een rechtzoekende/organisatie die namens een groep klagers om toevoeging verzoekt.

Jurisprudentie: rechtbank Amsterdam, 8 april 2013, Awb 12/2938

Je wijst de aanvraag af met de volgende tekst:

'U heeft een aanvraag ingediend voor een bijdrage in de advocaatkosten. De Raad wijst uw aanvraag af. U heeft geen rechtstreeks en individueel belang bij de te voeren procedure. (Artikel 1 Wrb, 1 Brt)'

2. Europees Hof van Justitie in Luxemburg (European Court of Justice (ECJ))

a. Inbreukprocedure (niet toevoegen)

Je verstrekt geen toevoeging voor het begeleiden bij een inbreukprocedure. De klager heeft geen rechtstreeks en individueel belang, hij kan een dergelijke procedure niet zelf starten. De uitspraak van het Hof heeft geen individuele directe werking.

Je verstrekt om diezelfde reden ook geen toevoeging aan een rechtzoekende/organisatie die namens een groep klagers om toevoeging verzoekt.

Je wijst de aanvraag af met de volgende tekst:

'U heeft een aanvraag ingediend voor een bijdrage in de advocaatkosten. De Raad wijst uw aanvraag af. U heeft geen rechtstreeks en individueel belang bij de te voeren procedure. (Artikel 1 Wrb, 1 Brt)'

b. Prejudiciële vragen (bereik)

Je verstrekt geen toevoeging voor deze prejudiciële procedure bij het Europees Hof van Justitie. Een rechtzoekende kan zelf geen prejudiciële vragen voorleggen. Het rechtscollege waar zijn zaak dient doet tussenuitspraak waarin de prejudiciële vragen geformuleerd worden en vervolgens voorgelegd worden aan het Europees Hof van Justitie.

De juridische bijstand die de advocaat voor rechtzoekende kan verrichten is beperkt tot het indienen van stukken en het aanwezig zijn bij een eventuele mondelinge behandeling.

[Bereik , werkinstructie](#)

- Algemeen, hoofdstuk 1, o.a. rechtsbelang, diversiteit van procedures
- Civielrechtelijke zaken: hoofdstuk 3

Voorbeelden bereik

1. Hetzelfde rechtsbelang, geen diversiteit van procedures

Werkzaamheden voor prejudiciële vragen bij het Europese Hof en de nationale procedure.

Extra uren

Zie werkinstructie Extra Uren Toevoegen.

c. Direct beroep (niet toevoegen)

Je verstrekt geen toevoeging, tenzij er sprake is van een aantoonbaar en rechtstreeks individueel belang.

Je wijst de aanvraag af met de volgende tekst:

'U heeft een aanvraag ingediend voor een bijdrage in de advocaatkosten. De Raad wijst uw aanvraag af. U heeft geen rechtstreeks en individueel belang bij de te voeren procedure. (Artikel 1 Wrb, 1 Brt)'

B. Internationaal Klachtrecht (1 t/m 3)

Je kunt ten hoogste één toevoeging verstrekken voor klachtprocedures in verband met internationaal klachtrecht, als het hetzelfde rechtsbelang betreft. Die toevoeging omvat alle ingediende klachten (bij meerdere internationale klachtinstanties) en geldt tevens voor het indienen van voorlopige maatregelen (interim measures) in het kader van die klachten.

Het is aan de rechtsbijstandverlener om een keuze te maken bij welke instantie het betreffende rechtsbelang behandeld wordt. Hierna wordt beschreven in welke gevallen je een toevoeging kunt verstrekken.

1. Europees Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg (EHRM)

Voor een rechtsgang bij het EHRM kun je een toevoeging verstrekken als wordt voldaan aan de onderstaande ontvankelijkheidsvereisten van de ingediende klacht bij het EHRM:

- 1) het betreft een klacht over een van de rechten opgenomen in het EVRM of de Protocollen. De advocaat dient bij het EHRM te motiveren over welke bepalingen de klacht gaat en of de klager als slachtoffer van een schending wordt aangemerkt;
- 2) het betreft een handeling of een nalaten of besluit dat werd genomen of plaatsvond nadat de staat waartegen geklaagd wordt, partij werd bij het EVRM en het facultatieve protocol;
- 3) de klacht betreft een besluit, handeling of nalaten van een publieke instantie of functionaris of van een private partij wiens handeling aan de Staat kan worden toegerekend;
- 4) de handeling, het besluit of het nalaten gaat rechtzoekende direct aan (slachtoffervereiste);
- 5) de Nederlandse rechtsmiddelen in deze zaak zijn uitgeput, u heeft de verdragsrechtelijke rechten inhoudelijk aan de orde gesteld én u beschikt over het gehele nationale procesdossier. Geef aan welke nationale instanties uitspraak hebben gedaan over deze zaak;
- 6) de laatste uitspraak is niet langer dan 6 maanden geleden. Wanneer is de laatste uitspraak van een Nederlandse rechter in deze zaak gedaan?
- 7) Al bij de nationale rechter is inhoudelijk een beroep op bepalingen van het EVRM gedaan. Geef aan waar dat uit blijkt;
- 8) bij de indiening van de klacht is het door de Griffie van het Hof voorgeschreven formulier gebruikt;
- 9) Het is geen bagatelklacht: in ieder geval meer dan uitsluitende financieel belang

10) Er zijn geen klachten gelijktijdig of eerder ingediend bij één van de Comité's in Geneve over hetzelfde voor dezelfde rechtzoekende.

Aanvullend bij Interim Measures (Rule 39):

11) Rechtzoekende wordt binnen afzienbare tijd uitgezet én heeft dan geen mogelijkheid meer om de ingediende klacht aan te vechten.

2. Europees Comité voor Sociale Rechten (niet toevoegen)

Je verstrekt geen toevoeging voor het indienen van een klacht bij het ECSR. De klager heeft geen rechtstreeks en individueel belang, hij kan een dergelijke procedure niet zelf starten.

Je wijst de aanvraag af met de volgende tekst:

'U heeft een aanvraag ingediend voor een bijdrage in de advocaatkosten. De Raad wijst uw aanvraag af. U heeft geen rechtstreeks en individueel belang bij de te voeren procedure. (Artikel 1 Wrb, 1 Brt)'

3. Internationale klachtprocedures bij VN (toezichthoudende instanties onder VN mensenrechtenverdragen (Geneve))

Je verstrekt geen toevoeging voor het indienen van een individuele klacht als het klachtprotocol nog niet door Nederland geratificeerd is, omdat de uiteindelijke beslissing op de klacht geen directe werking heeft.

Indien het klachtprotocol wel door Nederland is geratificeerd, dan kun je voor een rechtsgang bij de VN een toevoeging verstrekken als wordt voldaan aan de onderstaande ontvankelijkheidsvereisten van de ingediende klacht bij de VN:

- a. de klacht mag niet anoniem zijn;
- b. de klacht moet een handeling, een nalaten of een besluit betreffen van een publieke instantie of een ambtenaar;
- c. de handeling moet hebben plaatsgevonden nadat Nederland partij werd bij het verdrag;
- d. slachtoffervereiste (rechtstreeks getroffen zijn door wetgeving); onder IVBPR kan ook dreigend slachtofferschap (uitzetting, foltering, lijfstraf);
- e. kennelijk ongegrond: indien voldoende ondersteunend bewijs van de bewering is overgelegd; misbruik van klachtrecht: als al eerder een vergelijkbare klacht is ingediend met onvoldoende bewijs en weer een klacht wordt ingediend met onvoldoende bewijs;
- f. de nationale rechtsmiddelen moeten uitgeput zijn. Anders dan bij het EHRM geldt dit ook wanneer de nationale procedure onredelijk lang duurt;

- g. in de nationale procedure moet schending van het betreffende VN-Verdrag zijn gesteld;
- h. er mag geen samenloop zijn met een klacht bij het EHRM of bij een ander VN-comité. Na afloop mag wel een klacht bij EHRM of ander VN-comité worden ingediend. Maar let op:
 - EHRM/CAT/CEDAW: doen geen klacht als die al door andere internationale instantie is behandeld (tenzij niet-ontvankelijk door EHRM wegens overschrijden 6 maanden termijn, want dan is klacht niet behandeld);
 - HRC/CERD: doen dat wel;
- i. Geen termijn voor indienen na klacht, maar hoe langer men wacht hoe minder kans van slagen (CERD heeft wel termijn van 6 maanden);
- j. rechtspersonen zijn niet-ontvankelijk;

Achtergrondinformatie Europese Commissie

Klacht over nationale wetgeving

- De Commissie erkent dat de klager een essentiële rol speelt door de Commissie te helpen inbreuken op het recht van de Europese Unie op te sporen. Maar particulieren hebben geen recht om een bepaald standpunt *op te eisen*. De Europese Commissie is niet verplicht om een klacht in behandeling te nemen. Voor een eventuele schadevergoedingsprocedure is uitsluitend de nationale rechter bevoegd.
- Particuliere geschillen zijn niet ontvankelijk.
- Een klager hoeft geen procesbelang aan te tonen. Hij hoeft ook niet te bewijzen dat hij in het bijzonder en rechtstreeks wordt geraakt door de betreffende maatregel. De identiteit van klager hoeft niet bekend gemaakt te worden aan de betrokken staat.
- Een arrest van het Hof is niet van invloed op de individuele rechten van de klager.
- De klager wordt aangeraden gebruik te maken van de nationaalrechtelijke beroepsmogelijkheden.
- De klacht kan leiden tot een oplossing via politieke kanalen of tot een inbreukprocedure bij het Europees Hof. De Commissie heeft hiertoe een discretionaire bevoegdheid.

(Bron: Mededeling van de commissie aan de raad en het Europees parlement van 2 april 2012)

Achtergrondinformatie Europees Hof van Justitie in Luxemburg

a. Inbreukprocedure

De Commissie kan de zaak aanhangig maken bij het Hof van Justitie op grond van een klacht dan wel op grond van vermoedens van inbreuken die zij zelf hebben ontdekt.

Zo heeft het Hof zich uitgesproken over het beroep van de Commissie inzake schending van een richtlijn mbt zwangerschaps- en bevallingsverlof.

Het Hof wijst een arrest waarin wordt vastgesteld of er al dan niet van een inbreuk sprake is. Het Hof is niet bevoegd om een nationale bepaling die niet aan het recht van de Europese Unie beantwoordt, nietig te verklaren of om een autoriteit ertoe te verplichten om op een verzoek van een particulier in te gaan dan wel om de lidstaat te veroordelen tot het betalen van een schadevergoeding.

b. Prejudiciële zaken

In een prejudiciële zaak stelt een nationale rechter het Hof een vraag over het Unierecht. Deze procedure(artikel 267 VwEU, Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie/ TFEU, Treaty on the functioning of the European Union) beoogt een doeltreffende en uniforme toepassing van het Europese recht te waarborgen, zodat een verschil in uitleg van het Unierecht in de diverse lidstaten wordt voorkomen.

In deze procedure stelt de nationale rechter een prejudiciële vraag in een zogenaamde verwijzingsuitspraak. De term prejudicieel duidt erop dat de uitspraak van het Hof over de gestelde vraag voorafgaat aan de eindbeslissing van de nationale rechter. Op deze prejudiciële vraag geeft het Hof antwoord in de vorm van een arrest of een met redenen omklede beschikking. De nationale rechter past vervolgens de gegeven uitleg toe op het nationale geschil.

Aan de prejudiciële procedure kunnen de betrokken nationale procespartijen, de lidstaten en de Europese instellingen deelnemen door hun standpunt over de gestelde vragen kenbaar te maken aan het Hof. Alle nationale verwijzingsuitspraken worden door het Hof aan het Hofcluster van de afdeling Europees recht toegestuurd. Deze uitspraken worden vervolgens beoordeeld en geselecteerd op een eventueel Nederlands belang.

De prejudiciële procedure kent in beginsel twee fasen: de fase van de schriftelijke opmerkingen en die van de mondelinge behandeling. Zaken kunnen ook zonder zitting worden afgedaan. Lidstaten kunnen zowel in zaken van eigen bodem als in zaken afkomstig uit andere lidstaten opmerkingen indienen. In Nederlandse verwijzingsuitspraken dient de Nederlandse regering in beginsel altijd opmerkingen in.

c. Direct beroep bij het Europees Hof in Luxemburg

Een direct beroep bij het Europese Hof van Justitie kan worden gedaan om Europese wetgeving door EU instanties ongedaan te maken of om de EU te dwingen actie te ondernemen (wetgeving te maken).

Dit rechtsmiddel is voornamelijk bedoeld voor de lidstaten, het Europees parlement, de Council of Ministers of de Europese Commissie.

Daarnaast zijn er nog enkele instanties verbonden aan de EU die een direct beroep kunnen doen wanneer hun rechten en belangen in het geding zijn (Court of Auditors, European Central bank, Committee of the Regions).

Ten slotte kunnen natuurlijke en rechtspersonen een direct beroep doen op het Hof. Er moet aan de volgende zeer strenge eisen worden voldaan.

1. wanneer de persoon direct wordt genoemd in de wet of regelgeving;
2. wanneer de wet en regelgeving hem direct en individueel aangaat;
3. wanneer er sprake is van een richtlijn die niet hoeft te worden geïmplementeerd in nationale wetgeving en waarbij sprake is van direct belang;
4. daarnaast geldt een termijn van maximaal 2 maanden na publicatie.

Het direct en individueel belang geldt ook wanneer een direct beroep wordt gedaan bij het Hof wanneer de EU nalatig is geweest om wet en regelgeving te maken. Het Hof is zeer terughoudend met het toelaten van direct beroep door natuurlijke en rechtspersonen. De toets van direct en individueel belang wordt in heel weinig gevallen gehaald en wanneer dit al gebeurt zal het veelal gaan om bedrijfsmatige geschillen. Immers de meeste wet en regelgeving in de EU betreft het economisch verkeer.

Achtergrondinformatie Europees Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg (EHRM)

Het EHRM zetelt te Straatsburg en behandelt klachten omdat een staat handelt in strijd met het EVRM (Europees Verdrag van de Rechten van de Mens). Het EVRM is geratificeerd door in totaal 47 landen van de Raad van Europa. Dit zijn dus meer landen dan de 28 landen van de EU (Europese Unie).

Bij dit orgaan van de [Raad van Europa](#) kunnen individuen, groepen, organisaties en landen een klacht indienen tegen een lidstaat, door een beroep te doen op het [Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens](#) (EVRM). De uitspraken van het Hof zijn definitief en bindend voor de betrokken staten.

De rechtsprekende tak van het EHRM kan worden onderverdeeld in:

- unus rechter (sinds het 14e protocol, 2010), beslist over ontvankelijkheid
- comité (3 rechters)
- kamers (7 rechters)
- Grote Kamer/Grand Chamber (17 rechters)

Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) waarborgt bepaalde mensenrechten en fundamentele vrijheden voor alle burgers in de lidstaten van de Raad van Europa. Kandidaat-lidstaten kunnen pas toetreden tot de Raad van Europa als zij het EVRM hebben geratificeerd. Naast grondrechten bevat het EVRM ook de statuten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Sinds de ondertekening van het verdrag in 1950 is het EVRM aangevuld met een aantal protocollen waarmee nieuwe rechten aan het verdrag zijn toegevoegd en de organisatie van het Hof is hervormd. Verzoekschriften kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op kwesties als opsluiting van psychiatrische patiënten, rechten van gevangenen, het af luisteren van telefoongesprekken, homo-rechten, persvrijheid, lijfstraffen, voogdij over kinderen, gezinshereniging en uitzettingskwesties.

Het EVRM bevat in het algemeen burgerlijke en politieke rechten.

Artikelen in het EVRM waarop veelal een beroep wordt gedaan zijn:

- 1: alle staten verplichten zich de rechten en vrijheden van het verdrag te respecteren.
- 2: recht op leven
- 3: verbod van foltering
- 5: recht op vrijheid en veiligheid
- 6: recht op een eerlijk en openbaar proces
 - Lid 1,c: recht op een raadsman van eigen keuze, recht op een kosteloos raadsman
8. recht op eerbiediging van privé, familie en gezinsleven
9. vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst
10. vrijheid van meningsuiting
13. recht op een effectief nationaal rechtsmiddel bij (vermeende) schending van het verdrag en de protocollen
- 14 verbod van discriminatie bij de uitoefening van rechten uit het EVRM en de protocollen

Naast het EVRM zijn er nog 16 Protocollen, dit zijn aanvullingen door de jaren heen.

Voorbeelden van artikelen uit de diverse protocollen:

- bescherming eigendom;

- recht op vrije verkiezingen;
- verbod van vrijheidsbeneming wegens schulden;
- verbod van collectieve uitzetting vreemdelingen;
- afschaffing doodstraf;
- recht op hoger beroep in strafzaken;

Procedure

Voordat een klacht door het EHRM in behandeling wordt genomen, moet voldaan worden aan een aantal voorwaarden:

- verzoekschrift mag niet anoniem zijn;
- klacht moet gericht zijn tegen een publieke instantie (wetgever, administratieve overheid, rechterlijke instantie). Klachten tegen personen of particuliere organisaties worden niet door het EVRM in behandeling genomen.
- moet zijn ingediend binnen 6 maanden nadat alle nationale rechtsmiddelen zijn uitgeput. Dit laatste betekent dat er doorgeprocedeerd moet zijn tot aan de hoogste internationale instantie (voor civiele zaken de Hoge Raad en voor administratieve zaken de Raad van State en Centrale Raad van Beroep). Buiten deze eis vallen dus de buitengewone rechtsmiddelen: gratie, revisie, cassatie in het belang der wet, Nationale Ombudsman;
- in de nationale procedure moet een beroep op bepalingen uit het EVRM en/of de protocollen zijn gedaan;
- de klager moet direct getroffen zijn door het besluit, handelen of nalaten. Hij moet dus slachtoffer zijn;
- ten tijde van de klachtwaardige gebeurtenis moet de betreffende Staat het verdrag geratificeerd hebben;
- er moet sprake zijn van een 'significant disadvantage': het mag niet gaan om een bagatelklacht (een ondergeschikt belang);
- verbod van herhaling, samenloop en opeenvolging: er mag geen gelijktijdige klacht lopen of een eerdere klacht zijn ingediend bij een andere internationale instantie (bijv. UN comités).

Klacht is niet-ontvankelijk/kennelijk ongegrond:

De meeste van de ingediende klachten (meer dan 90%) worden niet-ontvankelijk (inadmissible) of kennelijk ongegrond (manifestly unfounded) verklaard. Er vindt geen hoorzitting plaats. De meest voorkomende gronden daartoe zijn

- niet-ontvankelijk:
 - o de voorwaarden zoals hierboven onder a t/m g genoemd;
- kennelijk ongegrond:
 - o er is geen bewijs voor de klacht, bij de klager ligt de bewijslast;
 - o er is geen schending van het EVRM en/of de Protocollen;
 - o er is sprake van misbruik van klachtrecht (wanneer bijvoorbeeld 1 persoon meerdere 'onzinkklachten' indient)

Als een klacht niet-ontvankelijk is verklaard staat daartegen geen intern appél open.

Klacht is ontvankelijk:

Als de klacht ontvankelijk (admissible) wordt er door het Hof 'gecommuniceerd':

- partijen worden uitgenodigd voorstellen tot een minnelijke schikking te doen¹. Als die slaagt wordt de zaak geschrapt van de rol. Een minnelijke schikking kan zijn:
 - o de staat verricht een bepaalde handeling
 - o herstel in de oude toestand
 - o de staat verklaart dat het verdrag is geschonden en betaalt een compensatie
- als geen schikking is bereikt kan het Hof:
 - o partijen verder uitnodigen om bewijs te leveren;
 - o onderzoeksmaatregelen nemen;
 - o getuigen, deskundigen horen;
 - o vragen om schriftelijke bewijsstukken;
 - o eventueel een hoorzitting houden (komt weinig voor, behalve bij Grand Chamber, daar juist weer wel);
 - o ieder land dat partij is bij het verdrag heeft recht schriftelijke conclusies te nemen, ongeacht of de klacht tegen dat land is gericht;
 - o ook de Commissaris voor Mensenrechten kan sinds het 14^e Protocol zijn mening geven en een hoorzitting bijwonen in het algemene belang van effectieve mensenrechtenbescherming;

De uitspraak (decision):

- kan zijn gegrond (founded) of ongegrond (unfounded); er is wel/geen schending van het EVRM
- dient te worden gemotiveerd;
- wordt in het Engels of Frans gedaan;

(intern) appél:

- tegen uitspraak van unus rechter en comité is geen intern appél mogelijk. Die uitspraken zijn dus einduitspraken;
- uitspraak van de Kamer: binnen 3 maanden kan er intern appél worden ingesteld². Dit betekent - maar dit geldt slechts in uitzonderlijke gevallen - dat er om verwijzing naar de Grand Chamber (GC) kan worden gevraagd:
 - o een college van 5 rechters van de GC beslist of de GC de zaak gaat behandelen, daartegen staat geen appel open;
 - o ook in deze fase kan alsnog besloten worden de klacht niet-ontvankelijk te verklaren;
 - o ook in deze fase staat weer schikking en schrapping open;
 - o de uitspraak van de GC is meteen einduitspraak;

Interpretatie en herziening van uitspraken:

interpretatie:

- iedere procespartij (klager en staat) kan binnen 1 jaar het Hof om uitleg van (een onderdeel van) het arrest vragen;

¹ M.i.v. het 14e protocol (2010) kan in elke fase van de procedure (dus ook voor de niet-ontvankelijkheidsverklaring) een schikking beproeft worden

- ook het Comité van Ministers kan om uitleg van het arrest vragen (er moet dan wel een 2/3 meerderheid zijn);

herziening:

- kan worden gevraagd door een van de procespartijen binnen 6 maanden na ontdekking van een feit dat ten tijde van de uitspraak redelijkerwijs niet bekend was of bekend kon zijn (met bewijsstukken);

Betekenis van de (gegronde) uitspraak:

- de uitspraak heeft een declaratoir karakter: er wordt een verdragsschending vastgesteld. Het Hof kan geen nationale uitspraken vernietigen;
- maar de staat heeft zich verbonden zich te houden aan de uitspraak:
 - o het Comité van Ministers houdt toezicht op de uitspraak:
 - binnen het Comité wordt controle uitgeoefend of de staat maatregelen heeft genomen om uitvoering te geven aan de uitspraak (is wetgeving aangepast, is er genoegdoening). Als het comité van mening is dat is voldaan aan een uitspraak wordt dit vastgelegd in een resolutie, die wordt gepubliceerd;
 - het Comité van Ministers kan bij de Grand Chamber een infractieprocedure aanhangig maken indien een staat de uitspraak niet naleeft. Dit gebeurt alleen in zeer extreme gevallen, ter verhoging van de politieke druk;
 - o indien de staat niet zelfstandig actie onderneemt kan de klager in een nationale procedure:
 - civielrechtelijk: een en ander afdwingen via een civielrechtelijke procedure op grond van art. 6:162 BW (onrechtmatige daad), de kans van slagen is echter (nog) niet zo groot;
 - in bestuursrechtelijke zin wordt een uitspraak in Nederland (mogelijk³) gezien als een novum, dit zou dan grond zijn voor het doen van een herhaalde aanvraag. Of er kan (als dit mogelijk is) een nieuw EVRM-conform besluit gevraagd worden;
 - in strafrechtelijke zin kan op grond van de uitspraak wel een heropening worden gevraagd (art. 457 Sv);
- in de uitspraak kan ook schadevergoeding ('billijke genoegdoening') worden toegekend. Hiervoor moet de klager echter wel expliciet een verzoek doen, het hof kent dit niet ambtshalve toe. Vaak constateert het Hof dat met de enkele constatering van de schending van het verdrag al voldoende genoegdoening is gegeven;

³ In de jurisprudentie wordt dit nog niet erkend, maar de Ministere van Justitie lijkt dit niet uit te sluiten (brief aan de 2^e kamer van 12 augustus 2005, kamerstukken II 2004/05, 290279, nr. 28)

Interim measure, Rule 39 (Procesreglement)

Op basis van art. 39 van het Procesreglement kan het EHRM een voorlopige maatregel nemen (dit is vergelijkbaar met een vovo in het Nederlandse recht). Dit gebeurt in de praktijk meestal in de gevallen waarin er sprake is van een dreigend onherstelbaar letsel: dreigende schending van art. 2 (recht op leven) en art. 3 (verbod van marteling, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing). Er is bijvoorbeeld geen voldoende medische zorg in het land waarnaar uitgezet wordt, of er is geen contact met de advocaat⁴, er dreigen atoomproeven, de gezondheidssituatie in detentie.

De maatregel kan worden ingesteld voor een bepaalde tijd en kan worden verlengd, maar kan ook worden ingetrokken. In de regel geldt de interim measure hangende de procedure bij het hof. Wanneer een interim measure wordt toegepast wordt het Comité van Ministers geïnformeerd.

Meestal eindigen zaken waarin een interim measure is gevraagd echter al in de ontvankelijkheidsfase: er dreigt geen onherstelbaar letsel, er is onvoldoende bewijs om de zaak ontvankelijk te verklaren, de nationale rechtsmiddelen zijn nog niet uitgeput etc.

Het EHRM publiceert zijn beslissingen op de eigen website⁵. De Raad van Europa plaats persberichten van het EHRM op de eigen homepage⁶.

Achtergrondinformatie Europees Comité voor Sociale Rechten

Het Europees Comité voor Sociale Rechten ([ECSR](#)) is opgericht om te controleren of het [Europees Sociaal Handvest](#), een mensenrechtenverdrag van de Raad van Europa, door de aangesloten landen wordt nageleefd. Het comité bestaat uit vijftien leden, gekozen door het Comité van Ministers van de Raad van Europa voor een periode van zes jaar.

Over nationale rapporten brengt het Comité conclusies uit, over collectieve klachten brengt het beslissingen uit.

Klachtgerechtigden

De volgende organisaties zijn klachtgerechtigd bij het Comité:

1. Internationale organisaties van werkgevers en vakbonden
2. Werkgeversorganisaties en vakbonden in de betreffende lidstaat
3. Internationale Non-Gouvernementele Organisaties (NGO's) die een deelnemende status genieten bij de Raad van Europa (vermeld op een lijst die vier jaar geldig is en kan worden vernieuwd)
4. Nationale NGO's, waarvan het klachtrecht is erkend door de betreffende lidstaat.

Voorbeeld: de beslissing van het [Europees Comité voor Sociale Rechten](#) (ECSR) in de zaak Conference of European Churches (CEC) v. the Netherlands [No. 90/2013 van 1 juli 2014](#) ('bed, bad en brood').

⁴ Öcalan/Turkije, EHRM 14 december 2000

⁵ http://www.europa-nu.nl/id/vg9hmms5qzyv/europese_hof_voor_de_rechten_van_de_mens

⁶ http://www.europa-nu.nl/id/vg9ho48czuz9/raad_van_europa_rve

Het Comité van Ministers van de Raad van Europa neemt aan het einde van een collectieve klachtprocedure een resolutie aan, op basis van het rapport van het ECSR en, wanneer een schending van het Handvest is geconstateerd, richt het een aanbeveling tot de betreffende lidstaat.

Achtergrondinformatie Internationale klachtprocedures bij VN (toezichthoudende instanties onder VN mensenrechtenverdragen (Geneve))

We onderscheiden de volgende comités en verdragen:

Schema 1

Comité	Verdrag	Individueel klachtrecht geratificeerd door NL
Mensenrechtencomité (HRC)	Internationaal Verdrag inzake Burgerlijke en Politieke rechten (IVPBR/CCPR)	Ja
Comité tegen Foltering (CAT)	Verdrag tegen Foltering (CAT)	Ja
Comité tegen discriminatie van vrouwen (CEDAW)	Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle vormen van Discriminatie van Vrouwen (IVDV/CEDAW)	Ja
Comité tegen rassendiscriminatie (CERD)	Internationaal Verdrag tegen de Uitbanning van alle vormen van Rassendiscriminatie (IVRD/CERD)	Ja
Comité tegen verdwijningen (CED)	Internationaal Verdrag tegen gedwongen verdwijningen (CED)	Ja
Economische, Sociale en Culturele Rechten Comité (CESCR)	Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (IVSCER/CESCR)	Nee
Kinderrechtencomité (CRC)	Internationaal voor de rechten van het kind (CRC)	Nee

De belangrijkste comités zijn het HRC, CAT, CEDAW en CERD. Deze worden hieronder verder besproken.

Procedure

Voorwaarden voor indienen klacht bij HRC, CAT, CEDAW en CERD:

- k. klacht mag niet anoniem zijn;

- l. de klacht moet een handeling, een nalaten of een besluit betreffen van een publieke instantie of een ambtenaar;
- m. de handeling moet hebben plaatsgevonden nadat Nederland partij werd bij het verdrag;
- n. slachtoffervereiste (rechtstreeks getroffen zijn door wetgeving); onder IVBPR kan ook dreigend slachtofferschap (uitzetting, foltering, lijfstraf);
- o. kennelijk ongegrond: indien voldoende ondersteunend bewijs van de bewering is overgelegd; misbruik van klachtrecht: als al eerder een vergelijkbare klacht is ingediend met onvoldoende bewijs en weer een klacht wordt ingediend met onvoldoende bewijs;
- p. de nationale rechtsmiddelen moeten uitgeput zijn. Anders dan bij het EHRM geldt dit ook wanneer de nationale procedure onredelijk lang duurt;
- q. in de nationale procedure moet schending van het betreffende VN-Verdrag zijn gesteld;
- r. er mag geen samenloop zijn met een klacht bij het EHRM of bij een ander VN-comité. Na afloop mag wel een klacht bij EHRM of ander VN-comité worden ingediend. Maar let op:
 - EHRM/CAT/CEDAW: doen geen klacht als die al door andere internationale instantie is behandeld (tenzij niet-ontvankelijk door EHRM wegens overschrijden 6 maanden termijn, want dan is klacht niet behandeld);
 - HRC/CERD: doen dat wel;
- s. Geen termijn voor indienen na klacht, maar hoe langer men wacht hoe minder kans van slagen (CERD heeft wel termijn van 6 maanden);
- t. rechtspersonen zijn niet-ontvankelijk;

Mogelijke besluiten:

- niet-ontvankelijk (geheel of gedeeltelijk);
hiervan kan later herziening worden gevraagd (klacht is niet meer aanhangig bij ander instantie, nationale rechtsmiddelen zijn alsnog uitgeput e.d., vergezeld van bewijsstukken);
- staken behandeling: klager trekt klacht in of er is een 'friendly settlement'. Comités beproeven niet eerst een schikking zoals het EHRM dat wel doet.=;
- uitstellen behandeling (als indiener onvindbaar is e.d.);
- ontvankelijk (geheel of gedeeltelijk)

Uitspraken ('views'; bij CERD: 'opinions'):

- bij gegrondverklaring wordt de staat verzocht maatregelen te nemen en verzoekt de staat te reageren;
- uitspraken zijn niet juridisch bindend (i.t.t. uitspraken EHRM);
- er wordt een speciaal rapporteur benoemd voor follow-up van views;
- klager kan mogelijk art. 6:162 procedure starten in Nederland of vragen om een verdragsconform besluit;

1. Mensenrechtencomité (Human Rights Committee, HRC);

Dit comité bestaat uit 18 experts die 2x per jaar in Genève en 1x per jaar in New York bijeenkomen. Het klachtrecht is geregeld in het FP (Facultatief Protocol).

De klacht dient officieel ingediend te worden bij de Secretaris-Generaal van de VN, maar in de praktijk komt de klacht op bureau van de OHCHR (United High Commissioner for Human Rights). De klacht kan voorts alleen in een officiële VN-taal worden ingediend (Engels, Frans, Russisch, Chinees, Spaans, Arabisch). Het secretariaat kan vervolgens eventueel verzoeken om meer informatie en zendt de zaak door naar de Speciale Rapporteur inzake nieuwe klachten. Deze Speciale Rapporteur vraagt om meer informatie in een 'Note Verbal' (meestal gericht aan de Permanente Missie van dat land bij de VN) en stuurt klacht door naar Staat, die binnen 6 maanden commentaar moet leveren op ontvankelijkheid en merites van de klacht. Het secretariaat stelt een ontwerp-aanbeveling op voor zaak-rapporteur en een werkgroep doet vervolgens aanbevelingen over ontvankelijkheid en merites. Het Comité besluit op basis van deze aanbevelingen van de werkgroep.

Er worden geen hoorzittingen gehouden en de procedure is schriftelijk.

De einduitspraak bevat een uiteenzetting van de feiten (standpunten klager en staat) en de vaststelling dat bepalingen IVBPR al dan niet geschonden zijn. Indien vastgesteld wordt dat er sprake is van schending zal de uitspraak ook een bevestiging bevatten dat de staat verplicht is om de klager effectief rechtsherstel te bieden en ervoor te zorgen dat dergelijke schendingen in de toekomst niet meer plaats zullen vinden. Het comité geeft vervolgens aan dat het binnen 90 dagen informatie van de staat wenst te ontvangen over de getroffen maatregelen om aan de uitspraak van het Comité te voldoen. Daarnaast kan het comité aanbevelingen doen over de inhoud van dit rechtsherstel. Een Speciale Rapporteur inzake 'Follow up on views' onderhoudt contact met het slachtoffer ter controle of er maatregelen zijn genomen. In het jaarrapport besteedt het Comité aandacht aan de reactie van de staat of het uitblijven daarvan. Het Comité kan ook voorlopige maatregelen nemen, bijvoorbeeld bij dreigende schending van de artikelen 6 (recht op leven), 7 (verbod van marteling, wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing), art. 27 (individueel recht om de eigen cultuur te beleven). Vaak wordt verzocht om opschorting van executie, of uitzetting of uitlevering naar land waar mishandeling of doodstraf te wachten staat. Een ander voorbeeld is opschorting van het kappen van bomen of andere maatregelen die onherstelbare schade kunnen opleveren aan het milieu en daarmee aan cultuur en leefwijze van bepaalde groepen (art. 27).

2. Comité tegen foltering (Committee against Torture, CAT)

Dit comité bestaat uit 10 experts en heeft een werkgroep die aanbevelingen doet (5 leden);

Belangrijke artikelen:

- 40: het strafbaar stellen van marteling
- 6,7,12,13: het vervolgen van en onderzoek doen naar daden van marteling;
- 2,10,11: het nemen van algemene en specifieke maatregelen tegen wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing;
- 3: non-refoulement

Het Comité kan voorlopige maatregelen nemen, bijvoorbeeld in het kader van art. 3, het beginsel van non-refoulement (vgl. enkel voorlopige maatregelen het HRC en – meer nog - art. 3 EVRM).

3. Comité tegen discriminatie van vrouwen (Committee on the elimination of discrimination against women, CEDAW)

Het comité bestaat uit 23 experts. Zij komen 2x per jaar bijeen. Het klachtrecht is niet geregeld in het Verdrag maar in een OP (Optional Protocol). Op basis van dit OP kan het Comité een onderzoeksprocedure doen (eventueel lidstaten bezoeken).

4. Comité tegen rassendiscriminatie (Committee on the elimination of Racial Discrimination, CERD)

Het comité bestaat uit 18 deskundigen. Men komt 2 x per jaar in Genève bijeen. Het klachtrecht is slechts van toepassing wanneer dit uitdrukkelijk is erkend. Nederland is daartoe overgegaan. Er worden echter niet veel klachten ingediend.

Afweging keuze voor te volgen procedure:

De volgende aspecten dienen bij een afweging te worden meegenomen:

- de beschermde rechten:
 - Het EVRM en het IVBPR bevatten een breed scala aan rechten die veel overeenkomsten vertonen;
 - het CAT, CEDAW en CERD zijn meer 'one-issue' verdragen, wanneer een klacht meer dan alleen marteling, discriminatie betreft kunnen EVRM en IVBPR de voorkeur genieten;
 - bij een klacht over 6 EVRM (eerlijk proces) kan ook jurisprudentie van art. 14 IVBPR bruikbaar zijn;
 - bij het CAT betreffen de meeste klachten het non-refoulementbeginsel. Dit beginsel ligt echter ook besloten in de artt. 3 EVRM en 6 en 7 IVBPR. Als uit de feiten niet direct duidelijk is dat het om marteling of om wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing gaat, verdient bij uitzettingszaken een beroep op EVRM of IVBPR de voorkeur. CAT is namelijk slechts van toepassing bij dreigende marteling;
 - jurisprudentie van het EHRM ten aanzien van de verschillende verdragsrechten is beter ontwikkeld dan die van de VN-Comités, klacht in Straatsburg is makkelijker voor te bereiden;
 - welke procedure men ook kiest, ter ondersteuning van een argumentatie kunnen de uitspraken van andere instanties nuttig zijn;
- geschiktheid procedure en opvolging. Voor deze keuze is het volgende van belang:
 - ontvankelijkheidsvoorwaarden
 - beroepstermijn
 - vraag of rechtspersonen al dan niet kunnen klagen
 - duur van de procedure
 - bewijslastverdeling
- opeenvolging:
 - EHRM, CAT en CEDAW: nemen geen klachten in behandeling als die al door andere internationale instanties zijn behandeld;
 - HRC en CERD kan een zaak die door een andere internationale instantie is behandeld (dus klaar, ook daar is samenloop niet toegestaan) wel in behandeling nemen (dus na EHRM kan hierheen gegaan worden, omgekeerd niet);

- in het oog springende verschillen tussen EVRM en VN-comités:

schema 2

<i>EVRM</i>	<i>VN-comités</i>
Wel (beperkt) hoorzittingen	Alleen schriftelijk
	minder kosten
Juridisch wel bindend	Niet bindend
	Geven preciezer aan, aan welke schending een einde moet worden gemaakt
Jurisprudentie beter ontwikkeld	
	One issue: CAT, CEDAW en CERD
Mogelijkheid vergoeding van schade en kosten	Niet
Mogelijkheid vergoeding kosten van rechtsbijstand	Niet
Mogelijkheid minnelijke schikking	
Lange procedures	
Op grote schaal afdoen dmv niet of nauwelijks gemotiveerde niet-ontvankelijkheidsbeslissingen	
6 maanden termijn voor indiening	
	Rechtspersonen als zodanig niet ontvankelijk

- Als een geschonden recht zowel in het EVRM als in een VN-verdrag is opgenomen verdient dus het EHRM – ondanks de vaak lange duur van procedures en soms zeer beknopte wijze van afdoening van zaken - de voorkeur als forum.

Werkinstructie Extra uren toevoegen*Prejudiciële vragen bij Europese Hof*

In de zaak waarin de prejudiciële vraag is gesteld, kan de advocaat toestemming voor extra uren krijgen, gelet op de bijzondere rechtsvraag die in het geding is en de feitelijke/juridische complexiteit. Bovenstaande geldt niet voor soortgelijke zaken die aangehouden worden in afwachting van het arrest op de prejudiciële vraag.

Werkinstructie bereik*Prejudiciële vragen bij het Europese Hof*

De werkzaamheden van de advocaat in het kader van prejudiciële vragen bij het Europese Hof vallen onder bereik van de toevoeging die is afgegeven voor de nationale procedure.

Artikel 7 Bvr*Bijwonen mondelinge behandeling Europees Hof*

De mondelinge behandeling bij het Europese Hof (bijvoorbeeld bij prejudiciële vragen) is geen procedure zoals bedoeld in artikel 1 Bvr. De bijgewoonde mondelinge behandeling bij het Europese Hof wordt wel als zitting aangemerkt.

Van: Art. 5.1.2.e
Verzonden: dinsdag 4 september 2018 13:55
Aan: Art. 5.1.2.e
CC: Art. 5.1.2.e
Onderwerp: RE: Werkinstructie internationaal procederen
Bijlagen: internationale instanties met inhoudsopgave.docx

Ha Art. 5.1.2.e

Zie bijgaande notitie (op de eerste pagina's hebben we het al over de codering). Die is goedgekeurd door de directie. Daarin adviseren wij code B060. Art. 5.1.2.e zat ook in onze werkgroep. Dus ik begrijp helemaal niet waarom de mening van Art. 5.1.2.e gevolgd is.

Mijn idee is:

- Het stukje oer klacht EHRM uit de werkinstructie O012 weghalen
- En aan de werkinstructie internationale instanties toevoegen dat de codering B060 moet zijn.

Groet,

Art. 5.1.2.e

.....
Art. 5.1.2.e

Art. 5.1.2.e

Raad voor Rechtsbijstand

Tel 088 - 787 Art. 5.1.2.e • Mobiel (+31) (0)6 Art. 5.1.2.e

E-mail Art. 5.1.2.e @rvr.org

Van: Art. 5.1.2.e

Verzonden: dinsdag 4 september 2018 13:05

Aan: Art. 5.1.2.e <Art. 5.1.2.e@rvr.org>

CC: Art. 5.1.2.e <Art. 5.1.2.e@rvr.org>

Onderwerp: RE: Werkinstructie internationaal procederen

Ha Art. 5.1.2.e

Maar je ziet dus wel waarom ik wilde zien hoe wij het hebben aangeleverd gekregen. Soms volgen we namelijk gewoon de instructies ;). En hoe de communicatielijnen hebben gelopen?? Dat weet ik ook niet. Ik heb Art. 5.1.2.e ook aangehaakt in de mailwisseling, omdat ik vermoed dat je de rest van de discussie over de codering van Internationale zaken met hem zult voeren.

Met vriendelijke groet,

Art. 5.1.2.e

Tel. Art. 5.1.2.e • Mobiel 06 - Art. 5.1.2.e

Van: Art. 5.1.2.e

Verzonden: dinsdag 4 september 2018 12:39

Aan: Art. 5.1.2.e <Art. 5.1.2.e@rvr.org>

Onderwerp: RE: Werkinstructie internationaal procederen

Vreselijk!! Die mail ken ik dus niet en een en ander lijkt enkel binnen asiel gecommuniceerd te zijn.

Dat van die onrechtmatige daad is dus onzin!!! En de directie had de notitie toch goedgekeurd??? Hier moeten we het nog even goed over hebben..

Groet,

Art. 5.1.2.e

.....

Art. 5.1.2.e

Art. 5.1.2.e

Raad voor Rechtsbijstand

Tel 088 - 787 Art. 5.1.2.e • Mobiel (+31) (0)6 Art. 5.1.2.e

E-mail Art. 5.1.2.e @rvr.org

Van: Art. 5.1.2.e

Verzonden: dinsdag 4 september 2018 12:06

Aan: Art. 5.1.2.e Art. 5.1.2.e @rvr.org>

Onderwerp: FW: Werkinstructie internationaal procederen

Ha Art. 5.1.2.e

Lees en huiver...

Met vriendelijke groet,

Art. 5.1.2.e

Tel. Art. 5.1.2.e • Mobiel 06 - Art. 5.1.2.e

Van: Art. 5.1.2.e

Verzonden: woensdag 12 april 2017 11:05

Aan: Art. 5.1.2.e @rvr.org>

cc: Art. 5.1.2.e @rvr.org>; Art. 5.1.2.e @rvr.org>; Art. 5.1.2.e

Art. 5.1.2.e @rvr.org>

Onderwerp: RE: Werkinstructie internationaal procederen

Dag Art. 5.1.2.e

Hierbij zend ik je de onze reactie op de werkinstructie internationaal procederen.

Schema

Het is een lijvig stuk geworden en naar onze inschatting te uitgebreid. Ons voorstel is de werkinstructie anders in te richten. Het onderwerp komt vooral voor in het vreemdelingen- en asielrecht en vanuit die hoek bestaat de behoefte om een werkinstructie in schemavorm te kunnen gebruiken. Dit schema is ook voorhanden. Na het schema zou wel tekst kunnen volgen en daarbij is ons voorstel om de jurisprudentie en achtergrondinformatie als bijlage toe te voegen. Wij verwachten dat de werkinstructie daarmee veel werkbaarder wordt. Wellicht is dit ook de vorm die jullie voor ogen hebben, maar dat bleek niet uit versie 0.2.

Schengen/kort verblijf

Wij missen in de werkinstructie informatie over internationaal procederen op deze specifieke onderwerpen.

Advies internationaal procederen

Ons voorstel is om dit onder te brengen onder de zaakcode O.010. Internationale procedures zoals hier bedoeld gaan om inbreuken op een recht en lijken daarmee het meest op een onrechtmatige daad.

Direct beroep EC

Hier wordt gesteld dat je niet moet toevoegen. Naar onze mening moet dit zijn: niet toevoegen, tenzij....

Codering

In de werkinstructie wordt gemeld dat toevoegingen voor internationaal procederen gecodeerd moeten worden met O012. Dit suggereert een hoge puntenvergoeding, terwijl de vergoeding uiteindelijk via een adviesvergoeding wordt vastgesteld. Binnen HT ontstaat hierdoor ook de nodige verwarring en discussie. Wij opteren dan ook om aan te sluiten bij óf een bestaande V-code of om er wellicht een aparte V-code voor te creëren. Qua puntenaantal sluit je dan ook dichter aan bij de realiteit én de zaken kunnen wellicht beter gemonitord worden.

Zou je ons een terugkoppeling kunnen geven wat jullie van ons advies vinden?

Met vriendelijke groet,

.....
Art. 5.1.2.e

Stafmedewerker
Raad voor Rechtsbijstand

Tel 088 - 787 Art. 5.1.2.e • Mobiel 06 - Art. 5.1.2.e
E-mail Art. 5.1.2.e@rvr.org

Van: Art. 5.1.2.e

Verzonden: maandag 10 april 2017 13:44

Aan: Art. 5.1.2.e

Onderwerp: FW: Werkinstructie internationaal procederen

Hoi Art. 5.1.2.e kun je aangeven wat de stand van zaken is? Gr Art. 5.1.2.e

Van: Art. 5.1.2.e

Verzonden: donderdag 22 december 2016 14:22

Aan: Art. 5.1.2.e

CC: Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e

Onderwerp: RE: Werkinstructie internationaal procederen

Dag Art. 5.1.2.e

We agenderen deze werkinstructie voor ons expertiseoverleg in januari. Kom er dan later op terug.

Groet,

.....
Art. 5.1.2.e

Stafmedewerker
Raad voor Rechtsbijstand

Tel 088 - 787 Art. 5.1.2.e • Mobiel 06 - Art. 5.1.2.e
E-mail Art. 5.1.2.e@rvr.org

Van: Art. 5.1.2.e

Verzonden: donderdag 22 december 2016 14:21

Aan: Art. 5.1.2.e

CC: Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e

Onderwerp: RE: Werkinstructie internationaal procederen

Hallo Art. 5.1.2.e

Hier de meest recente versie van de werkinstructie.

Kun je aangeven of dit voldoet en zo nodig tekstvoorstellen doen?

Gr Art. 5.1.2.e

Van: Art. 5.1.2.e

Verzonden: donderdag 22 december 2016 13:07

Aan: Art. 5.1.2.e

CC: Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e; Art. 5.1.2.e

Onderwerp: Werkinstructie internationaal procederen

Dag Art. 5.1.2.e

Kun je ons vertellen wat de status is van de werkinstructie internationaal procederen waar enkelen van ons input voor hebben geleverd?

Groet,

.....
Art. 5.1.2.e

Stafmedewerker

Raad voor Rechtsbijstand

Tel 088 - 787 Art. 5.1.2.e • Mobiel 06 - Art. 5.1.2.e

E-mail Art. 5.1.2.e@rvr.org

Verslag expertise overleg d.d.10-1-2017

Aanwezig: Art. 5.1.2.e, Art. 5.1.2.e, Art. 5.1.2.e, Art. 5.1.2.e

Vooralsnog zijn er twee agendapunten ingediend:
Werkinstructie internationaal procederen
Procedureverordening

1. Werkinstructie internationaal procederen

Dit punt is geagendeerd gelet op de signaleringen dat er meer procedures gevoerd worden bij internationale instanties en het beleid daarover in de werkinstructies niet helder is. In Juni 2016 is een notitie van de ad hoc werkgroep Internationaal recht aan het management / werkgroep kwaliteit gestuurd met het verzoek om het voorgestelde beleid te accorderen en op te nemen in de werkinstructies. De huidige werkinstructie 0012 is niet toereikend.

De vraag komt aan de orde of de werkinstructies in zijn algemeenheid in de huidige vorm nog werken. De werkinstructies zijn ooit geschreven voor alle beschikkers, van standaard beschikker tot beschikkers relatie beheer met de insteek van uniformering van het beleid. Nu 80% ht zaken zijn, worden de werkinstructies vooral geraadpleegd door advocaten en in geval van steekproeven/ of 1 op 1 achteraf controle door de beschikkers relatiebeheer.

High Trust en Wolfsen knellen met elkaar, zeker in het specialisme

Asiel/Vreemdelingenrecht. Art. 5.2

Ook wordt vaak gerefereerd aan het standpunt dat als iets niet in de werkinstructie staat er ook geen beroep op gedaan kan worden. Een van de bedoelingen van HT is dat er minder administratieve lasten zijn maar daar zijn nieuwe lasten voor in de plaats gekomen.

Art. 5.2

Art. 5.1.2.e Art. 5.2

Ook zijn de huidige werkinstructies zeer onderhoudsgevoelig en de halfjaarlijkse updates scheppen veel verwarring. Bij wijziging van actualiteiten moet een lange weg gegaan worden. In ieder geval zullen de werkinstructies gewijzigd moeten worden na de aanpassing van de WRB. De werkinstructies zouden dan ook meer gericht moeten worden op gebruik door advocaten en niet primair op de beschikkers. Een ander idee is om de jurisprudentie toegankelijker te maken door bijv. ordening op onderwerp. Iets voor een stagiaire misschien? Art. 5.1.2.e gaat hiermee aan de slag.

De werkinstructie 0012 is nu ondoorzichtig over de toevoegbaarheid van zaken die dienen bij internationale instanties. Voorstel is om het schema (van Art. 5.1.2.e op te nemen die bij het rapport van de werkgroep gevoegd is. Tevens kan in de werkinstructie een link worden opgenomen naar de toelichting op het schema. Art. 5.1.2.e stuurt het rapport van de werkgroep naar Art. 5.1.2.e. Art. 5.1.2.e vraagt na wat er met de voorstellen t.a.v het toevoegbeleid van de werkgroep gedaan is. Art. 5.1.2.e past het schema aan zoals besproken in LARAV.

2. Procedure verordening

Bladzijde 15 procedurerichtlijn is voor ons wellicht van belang. Kosteloze rechtsbijstand moet geboden worden in alle fasen van de procedure met een aantal beperkte uitzonderingen, nl de opvolgende aanvraag en procedures die geen reële kans van slagen hebben. Er moet wel een onafhankelijk instantie zijn die beoordeelt of er geen reële kans

van slagen is. En dat is niet de Raad voor rechtsbijstand. Zie de mail van 30 november 2016 van Art. 5.1.2.e

3. Diversen, Rondvraag, wvttk:

Art. 5.2

Zaken waar veel onduidelijk over is die momenteel veel voorkomen Dublin. Art. 5.1.2.e en Art. 5.1.2.e maken een overzicht over deze zaken. Er zijn problemen bij de distributie, niet altijd worden de zaken gedistribueerd, dan wel is bij distributie niet duidelijk of sprake is van een nieuwe aanvraag dan wel herleving van een eerder ingediende aanvraag. Art. 5.1.2.e heeft inmiddels een schema gemaakt)